

Investeeringufondide seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu seletuskiri

1. Sissejuhatus

1.1. Sisukokkuvõte

Eelnõu puudutab kõiki investeeringufonde ja on eelkõige tingitud uue eurofonde ja alternatiivfonde¹ puudutava direktiivi (EL) 2024/927² ülevõtmisest. Direktiivist lähtuvalt muutub kõige enam alternatiivfonde puudutav regulatsioon, eurofonde puudutavaid muudatusi on mõnevõrra vähem. Uus direktiiv pensionifonde otseselt ei reguleeri. Eestis on pensionifondide puhul reeglina küll aluseks eurofondide nõuded, millest on vastavalt pensionifondide spetsiifikale tehtud vajadusel erisusi, direktiivi ülevõtmisel on eelnõuga aga valdavalt pensionifondide suhtes uute nõuete kehtestamisest hoidutud. Direktiivist sõltumatult teeb eelnõu siiski mõned muudatused ka pensionifondide regulatsioonis, eelkõige, et täita HÕNTE § 1 lõike 1 punktis 7¹ toodud kohustust vähendada halduskoormust, sest EL direktiivi ülevõtmisega seonduvate muudatustega halduskoormus kasvab. Need muudatused tuginevad 2024. aasta sügisel valminud pensionifondide tasude ja investeeringute analüüsis tehtud järeldustel ja ettepanekutel³.

Olulisemad muudatused, mis eelnõuga tehakse, on järgmised:

1. laiendatakse eurofondide ja eelkõige alternatiivfondide valitsejate tegevusloa ulatust – nt võib edaspidi osutada kõiki investeeringuteenuseid (hetkel see piiratud), samuti osutada ka nn inkassoteenust seoses viivises olevate krediidilepingutega;
2. lubatakse alternatiivfondi arvel laenu andmist, sh laenu andmist tarbijatele, mispuhul kohaldatakse fondivalitsejale lisaks ka tarbijakrediidid regulatsiooni;
3. nähakse ette fondi likviidsusriski juhtimise meetmed mittekinnistele⁴ alternatiivfondidele ja eurofondidele; pensionifondidele jääb kasutada osakute tagasivõtmise ja väljalaskmise ajutise peatamise meede;
4. võimaldatakse teatud tingimustel ja Finantsinspektsiooni loal kasutada alternatiivfondi puhul depositeerimise teises lepinguriigis asutatud depositeerimist piiriülesest, st ilma, et viimane peaks Eestis filiaali asutama;
5. täiendatakse fondivalitseja ülesannete ja tegevuste edasiandmise regulatsiooni, eelkõige selle ulatuse osas (lisaks fondi valitsemisele võib edasi anda ka investeeringuteenuseid ja kõrvalteenuseid, millega fondivalitseja tegeleb) Finantsinspektsiooni teavitamise ja järelevalvelise aruandluse osas;

¹ Lihtsustatult jagunevad investeeringufondid EL-s eurofondideks, alternatiivfondideks ja pensionifondideks. Eurofond on eelkõige jaeinvestorile suunatud fond, kus osakuid/aktsiaid saab lunastada üsna tihti. See tähendab, et eurofondi vara koosseis peab olema piisavalt likviidne. Alternatiivfondid võivad olla suunatud nii professionaalsetele kui ka jaeinvestoritele. Üldjuhul ei ole alternatiivfondide vara koosseis nii likviidne kui eurofondidel, paljud alternatiivfondid on kinnisvarasse ja riskikapitali investeerivad fondid.

² Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv (EL) 2024/927, millega muudetakse direktiive 2011/61/EL ja 2009/65/EÜ seoses ülesannete delegeerimise kokkulepete, likviidsusriski juhtimise, järelevalvelise aruandluse, depositeerimise- ja hoidmisteenuste osutamise ning alternatiivsete investeeringufondide poolt laenu väljastamisega (https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/PDF/?uri=OJ:L_202400927).

³ https://www.fin.ee/sites/default/files/documents/2024-12/Pensionifondide%20tasude%20ja%20investeeringute%20analüüs%CC%88u%CC%88s_2024.pdf.

⁴ Mitte-kinnise (open-ended) fondi puhul mõeldakse fondi, mille osakuid/aktsiaid lunastatakse sagedasti. Kõik eurofondid on mitte-kinnised, mõned alternatiivfondid võivad olla samuti.

6. kehtestatakse täiendavad nõuded ka üldisele alternatiivfondide ja eurofondide järelevalvelisele aruandlusele;
7. kaotatakse piirang, mis ei luba ühineda lepingulisel fondil ja aktsiaseltsina asutatud fondil;
8. pensionifondi valitsejatel kaotatakse kohustus valitseda konservatiivset pensionifondi;
9. lihtsustatakse pensionifondide põhiteavet.

Nagu öeldud, ei ole pensionifondi valitsemist puudutavad muudatused punktides 8 ja 9 seotud direktiivi ülevõtmisega. Punktis 7 viidatud fondide ühinemist puudutav muudatus ei ole samuti tingitud uue direktiivi ülevõtmisest. Selle muudatusega viiakse aga fondide ühinemise regulatsioon varasemate fondide direktiividega, kus taoline ühinemise piirang puudub, kooskõlla.

Eelnõu on kavandatud jõustuma 2026. aasta 16. aprillil, mis on direktiivi ülevõtmise tähtaeg. Täiendavatele järelevalveliste aruannete, sh fondivalitseja ülesannete ja tegevuste edasiandmise kohta esitatavale aruandlusele, näeb direktiiv ette hilisema rakendusaja, mistõttu on vastavad muudatused ka eelnõus planeeritud jõustuma aasta hiljem ehk 2027. aasta 16. aprillil.

Paar eurofonde puudutavat muudatust tehakse tingituna teisest direktiivist – direktiiv (EL) 2024/2994⁵, kus ülevõtmise tähtajaks on 2026. aasta 25. juunil, mistõttu on selliselt kavandatud jõustuma ka need muudatused (eelnõu § 1 punktid 53–55).

Pensionifondide põhiteabe uued nõuded on kavandatud jõustuma 2027. aasta 1. jaanuaril, mis jätab pensionifondi valitsejatele piisava aja uuel kujul põhiteabe esitamiseks valmistumiseks. Uuel kujul põhiteave muutub investoritele ja laiemale üldsusele Pensionikeskuse veebilehel kättesaadavaks 2027. aasta 1. veebruarist (eelnõu § 7 punkt 3). Selleks ajaks on pensionifondi valitsejad Pensionikeskusele uuel kujul pensionifondide põhiteabe saatnud ning viimasel on võimalik need ettenähtud võrdlustabelitena avaldada.

Alternatiivfondi arvel tarbijatele laenu andmisega seonduvalt näeb eelnõu ette veel eelnõuna menetluses oleva krediiditeabe jagamise seaduse 652 SE (KJS)⁶ muutmise ning selles ettenähtud nõuete rikkumisega kaasnevate väärteokaristuste lisandumise. Kõigi nende muudatuste puhul on arvestatud KJS-i enda jõustumise sätetega, mistõttu on enamik neist kavandatud jõustuma 2027. aasta 1. oktoobril (eelnõu § 1 punktid 8 ja 9, 69, 75–77 ning 163) ja üks muudatus 2028. aasta 1. juunil (eelnõu § 1 punkt 160).

1.2. Eelnõu ettevalmistaja

Eelnõu ja seletuskirja on ette valmistanud Rahandusministeeriumi finantsteenuste poliitika osakonna nõunik Kertu Fedotov (kertu.fedotov@fin.ee; 58 851 393) ja sama osakonna juhataja asetäitja Thomas Auväärt (thomas.auvaart@fin.ee; 611 3633).

Eelnõu juriidilise kvaliteedi osas tegi ettepanekuid Rahandusministeeriumi personali- ja õigusosakonna nõunik Marge Kaskpeit (tel 5885 1423, marge.kaskpeit@fin.ee). Eelnõu keelelise toimetamise ettepanekud tegi sama osakonna keeleteoimetaja Heleri Piip (tel 5303 2849, heleri.piip@fin.ee).

⁵ Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv (EL) 2024/2994, millega muudetakse direktiive 2009/65/EÜ, 2013/36/EL ja (EL) 2019/2034 seoses kesksete vastaspoolte suhtes olevatest riskipositsioonidest tuleneva kontsentratsiooniriski ja keskselt kliiritavate tuletistehingute vastaspoolte riski käsitlemisega.

⁶ <https://www.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/9da932aa-06d9-4eaa-ad47-be8fdaddc7d3/Krediiditeabe%20jagamise%20seadus/>.

1.3. Märkused

Eelnõuga muudetakse järgmisi seadusi:

- investeerimisfondide seadus (IFS) (RT I, 11.11.2025, 4);
- Finantsinspektsiooni seadus (FIS) (RT I, 08.07.2025, 27);
- kogumispensionide seadus (KoPS) (RT I, 03.12.2024, 16);
- krediidiandjate ja -vahendajate seadus (KAVS) (RT I, 11.11.2025, 6);
- krediidiinkassode ja -ostjate seadus (KIOS) (RT I, 31.12.2024, 45);
- väärtpaberite registri pidamise seadus (EVKS) (RT I, 11.10.2024, 17).

Lisaks on vaja eelnõu menetlemise ajal lisada sätted praegu Riigikogu menetluses oleva krediiditeabe jagamise seaduse 652 SE (KJS) muutmiseks, kui see eelnõu enne käesoleva eelnõu seadusena vastu võtmist seadusena vastu võetakse.

Valdav osa muudatustest on eelnõus tingitud direktiivi ülevõtmisest ja kuigi paljud neist muudatustest on fondivalitseja jaoks tema tegevusvõimalusi laiendavad (tegevusloa ulatuse laienemine, sh fondi arvel laenu andmise võimalus, piiriülese depositeerimise kasutamise võimalus, investeerimisteenuste ja kõrvalteenuste edasiandmise võimalus), toob direktiiv siiski ka rea nõudeid ja kohustusi, mis on ilmselgelt halduskoormust suurendavad (eelkõige täiendavad nõuded vajaliku inimressursi olemasolu ja kasutamise tõendamise kohta tegevusloa taotlemisel, täiendav aruandluskohustus (järelevalvelised aruanded, sh aruanne tegevuse edasiandmise kohta), kohustus näha ette likviidsusriski juhtimise meetmed mittekinnistele alternatiivfondidele ja eurofondidele jms). Kuivõrd koormust suurendavad nõuded tulenevad direktiivist, ei ole eelnõu koostamisel olnud võimalust ka kaaluda nende nõuete kehtestamisest loobumist. Kogu investeerimisfondide regulatsioon tuginebki suures osas EL direktiividel, mistõttu on selliste normide või seaduste leidmine, mille võiks halduskoormust vähendada vastumeetmena kehtetuks tunnistada, osutunud keeruliseks.

Halduskoormust vähendavate meetmetena on eelnõus loobutud alternatiivfondide puhul investorile fondi dokumentatsiooni paberkandjal kättesaadavaks tegemise kohustusest (eurofondide puhul seda kahjuks teha ei saanud, sest nende fondide puhul tuleneb see nõue direktiivist) ning piirangust, mis ei luba ühineda lepingulisel fondil ja aktsiaseltsifondil (siin oleme olnud eurofondide direktiivist 2009/65/EÜ⁷ (UCITS) rangemad, viimase järgi peaks ka selline ühinemine olema lubatud).

Kui eelnõu kooskõlastamise ja huvirühmade kaasamise käigus laekub konkreetseid ettepanekuid just eurofondide või alternatiivfondide olemasolevate normide või neile kohalduvate õigusaktide kehtetuks tunnistamise kohta, on eelnõu autorid valmis neid kindlasti kaaluma⁸.

Rohkem on leevendusi tehtud pensionifondidega seondult, mida direktiivid enamasti otseselt ei reguleeri. Pensionifondi valitsejate vaatest on halduskoormust tõstvaks muudatuseks järelevalvelises aruandluse täiendus, kus nähakse ette, et aruanne tuleb esitada ka fondi iseloomustavate tunnuste kohta ja siit omakorda rahandusministri 13. jaanuari 2017. aasta määruses nr 3 „Finantsinspektsioonile esitatavate investeerimisfondi aruannete sisu, koostamise meetodika ja esitamise kord“ tehtavad muudatused. Need aruandluse muudatused

⁷ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/PDF/?uri=CELEX:32009L0065>.

⁸ Finantsinspektsiooni ettepanekuid vähendada finantssektori halduskoormust, mis laekusid vahetult enne eelnõu kooskõlastamiseks esitamist ei ole jõutud veel läbi kaaluda.

on tingitud Euroopa Keskpanga investeerimisfondide statistika määrusest⁹ ja puudutavad laiemalt kõiki avalikke фонде.

Halduskoormust vähendavate meetmetena:

1. kaotatakse eelnõuga kohustuslike pensionifondide igakuine investeeringute aruande koostamise ja avalikustamise kohustus (Finantsinspeksioon kogub investeeringute kohta järelevalvelise aruandluse käigus andmeid nagunii ning vajalikud andmed tehakse edaspidi kättesaadavaks Finantsinspeksiooni veebilehel statistika all);
2. loobutakse järelevalvelises aruandluses fondi osakute aruandest (pensionifondi valitseja ei pea seda enam esitama, vajalikud andmed küsitakse pensioniregistri pidajalt);
3. kaotatakse kohustus valitseda konservatiivset pensionifondi ja loobutakse spetsiifilistest investeerimispiirangutest, mis sellise fondi puhul kehtisid;
4. asendatakse eurofondide kunagistel põhiteabe nõuetel tuginev pensionifondi põhiteave uue ja lihtsama põhiteabe lahendusega.

Kohustusliku pensionifondi valikuavalduse ja vahetamise avalduse puhul ning avalduse puhul uue pensionifondi valimiseks pensionifondi likvideerimise korral jäetakse välja nõue, et isik peab kinnitama, et ta on tutvunud kohustusliku pensionifondi tingimuste ja prospektiga. Edaspidi piisab kinnitusest põhiteabega tutvumise kohta. See vähendab mõnevõrra halduskoormust pensionikoguja jaoks.

Lisaks on eelnõus üks muudatus, mis teeb lihtsustusi tööandjate jaoks, kes oma töötajate eest III sambasse sissemakseid teevad. Edaspidi saab sarnaselt II sambale teha Pensionikeskuse veebilehel isikukoodi alusel päringuid ka III sambaga liitumise kohta. Praegu eeldab selliste päringute tegemine andmevahetuslepingu sõlmimist, mis väikese töötajate arvu puhul on tööandjale asjatult koormav.

Pensionifonde puudutavad leevendused suurendavad mõnevõrra halduskoormust pensioniregistri pidaja jaoks. Viimane hakkab edaspidi ise esitama Finantsinspeksioonile aruannet pensionifondi osakute kohta. Samuti tekib pensioniregistri pidajale kohustus avaldada oma veebilehel pensionifondide põhiteavet.

Nagu öeldud, on fondivalitsejate halduskoormuse leevendamiseks keeruline leida meetmeid, kuna fondide regulatsioon suures osas EL direktiividel tugineb, erandiks on pensionifondid, mis enamasti EL regulatsiooni alla ei kuulu. Sellest tingituna on ka suurem osa halduskoormust leevendavatest meetmetest eelnõus just pensionifonde puudutavad, kus otsime veel jätkuvalt võimalusi koormuse vähendamiseks (eelkõige vaatame üle nõuded, kus on pensionifondidele otsustatud kohaldada EL regulatsioone).

Eelnõu seotus muu menetluses oleva eelnõuga

Eelnõu ei ole seotud Vabariigi Valitsuse tegevusprogrammiga.

Eelnõu on seotud kahe teise menetluses oleva eelnõuga:

1. krediiditeabe jagamise seadus 652 SE – Riigikogu menetluses¹⁰;
2. krediidiasutuste seaduse ja teiste seaduste muutmise seadus – teisel kooskõlastusringil¹¹.

⁹ Euroopa Keskpanga määrus (EL) 2024/1988, investeerimisfondide statistika kohta ja millega tunnistatakse kehtetuks otsus (EL) 2015/32 (EKP/2014/62) (EKP/2024/17)).

¹⁰ <https://www.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/9da932aa-06d9-4eaa-ad47-be8fdaddc7d3/Krediiditeabe%20jagamise%20seadus/>.

¹¹ <https://eelnoud.valitsus.ee/main/mount/docList/63c28d45-9118-4ce5-853a-0fc882cd7012#KsGLJbvb>.

Eelnõu seotus Euroopa Liidu õiguse rakendamisega

Eelnõu on seotud kahe Euroopa Liidu direktiiviga:

1. Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv (EL) 2024/927, millega muudetakse direktiive 2011/61/EL ja 2009/65/EÜ seoses ülesannete delegeerimise kokkulepete, likviidsusriski juhtimise, järelevalvelise aruandluse, deponitoriumi- ja hoidmisteenuste osutamise ning alternatiivsete investeerimisfondide poolt laenude väljastamisega;
2. Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv (EL) 2024/2994, millega muudetakse direktiive 2009/65/EÜ, 2013/36/EL ja (EL) 2019/2034 seoses kesksete vastaspoolte suhtes olevatest riskipositsioonidest tuleneva kontsentratsiooniriski ja keskselt kliiritavate tuletistehingute vastaspoolte riski käsitlemisega¹².

Esimene neist direktiividest võetakse eelnõuga üle. Teise puhul võetakse eelnõuga üle vaid muudatused, mis tehakse eurofonde puudutavas direktiivis 2009/65/EÜ¹³.

Seaduse vastuvõtmiseks on vajalik Riigikogu poolthääle enamuse.

2. Eelnõu eesmärk

2.1. Kehtiv regulatsioon ja muudatuste vajalikkus

Eelnõuga võetakse üle direktiiv (EL) 2024/927, mis muudab varasemaid alternatiivfondide direktiivi 2011/61/EL¹⁴ (AIFMD) ja UCITSD-d. Mõlemad muudetud fondide direktiivid on Eesti õigusesse üle võetud IFS-i ja FIS-ga. Valdav enamus eelnõus esitatud muudatusi ongi tingitud kõnealuse direktiivi ülevõtmisest.

Kuigi AIFMD rakendamise analüüsimisel on Euroopa Komisjon leidnud, et selle direktiivi üldeesmärgid – siseturu loomimine, investorkaitse ja finantsstabiilsus – on suurel määral saavutatud, tuvastati siiski, et alternatiivfondide juhtimise, varahaldamise, laenude andmise ja likviidsusriskide valdkonnas on regulatiivseid puudujääke ja kujunenud praktika on riigiti erinev. Eesmärgiga ühtlustada regulatsiooni kogu EL-s, suurendada finantsstabiilsust ja tugevdada investorkaitset, on otsustatud uuendada ja täpsustada reegleid, mis puudutavad fondivalitseja ülesannete ja tegevuste edasiandmist, likviidsusriski juhtimist, deponitoriumi teenust, laenude andmist alternatiivfondi arvel ja järelevalvelist aruandlust.

Direktiiv muudab AIFMD-d ning kus on peetud kohaseks alternatiivfondide ja eurofondide regulatsioone ühtlustada, siis seal ka UCITSD-d.

Suuremad muudatused, mis direktiiviga tehakse, on järgmised:

- 1) Laiendatakse fondivalitsejate, eelkõige alternatiivfondi valitseja tegevusloa ulatust. Alternatiivfondi valitsemise tegevusloa hõlmab edaspidi ka alternatiivfondi arvel laenu andmist (vt ka all punkti 3) ja eriotstarbeliste väärtpaberistamisüksuste haldamist. Nii eurofondi kui alternatiivfondi valitseja saab koos fondi valitsemisega taotleda tegevusloa ka investeerimisteenuste ja/või kõrvalteenuste osutamiseks. Investeerimisteenused laienevad väärtpaberitega seotud korralduste vastuvõtmise ja edastamisega VpTS § 43 lõike 1 punkti 1 tähenduses, mis kehtiva seaduse kohaselt on vaid alternatiivfondi valitsejale lubatud. Kõrvalteenusena lisandub nii eurofondi kui

¹² https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/PDF/?uri=OJ:L_202402994.

¹³ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/PDF/?uri=CELEX:32009L0065>.

¹⁴ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/PDF/?uri=CELEX:02011L0061-20140702>.

alternatiivfondi valitsejale võrdlusaluste haldamine¹⁵ ning alternatiivfondi valitsejale veel ka krediidihaldustegevus¹⁶. Lisaks lubab direktiiv fondivalitsejal teha tegevuslubade kontekstis nimetatata tehinguid ja toiminguid, kui need abistavad või täiendavad vahetult tema põhitegevust seoses fondivalitsemise või investeerimisteenuste või kõrvalteenuste osutamisega, tingimusel, et sellest tekkivat võimalikku huvide konflikti juhitakse asjakohaselt¹⁷.

- 2) Tuuakse sisse likviidsusriski juhtimise meetmed ja reguleeritakse nende rakendamist. See puudutab nii eurofonde kui mittekinniseid alternatiivfonde. Kokku on meetmeid pakettis üheksa, neist kaks jäävad fondivalitsejale kohaldatavaks õigusaktide alusel (fondi osakute, aktsiate või osade väljalaskmise ja tagasivõtmise ajutine peatamine ning nõ probleemseks muutunud vara eraldamine fondi ülejäänud varast). Ülejäänud seitsme meetme hulgast tuleb fondivalitsejal igale mittekinnisele alternatiivfondile ja eurofondile valida vähemalt kaks meetet (rahaturufondi puhul üks meetet) ning näha need ette fondi tingimustes, põhikirjas või ühingulepingus. Direktiiv täpsustab ka meetmete valimise ja hilisema rakendamise tingimusi ning finantsjärelevalve asutuse rolli ja koostööd piiriülestes olukordades. Kokkuvõttes aitab see maandada riske, et mittekinnised fondid satuvad likviidsusšoki ohvriks (nt massilisel osakute, aktsiate või osade tagasivõtmisel) ning vähendab finantsstabiilsust ohustavaid riske.
- 3) Reguleeritakse laenude andmist alternatiivfondi arvel. Kui seni on regulatsioon olnud selles osas vaikiv, siis direktiiviga tunnistatakse üheselt, et alternatiivfondi arvel võib anda laenu. Sellega soovitakse parandada ettevõtete (sh SME-de) ligipääsu rahastusele. Direktiiv kehtestab ka täiendavad regulatiivsed nõuded krediidiriski hindamisele, krediidiportfelli haldusele ja seirele, finantsvõimenduse piirmääradele, riski hajutamisele, aga ka riskide ja vastastikuste seoste piiramiseks, huvide konflikti vältimiseks jms. Liikmesriigi valikuks on jäetud küsimus, kas alternatiivfondi arvel lubatakse laenu anda tarbijatele. Kui seda lubatakse, tuleb rakendada ka tarbijakrediidi regulatsiooni.
- 4) Täpsustatakse nõudeid depositeerimisele ja lubatakse erandkorras ja finantsjärelevalve asutuse loal kasutada alternatiivfondidel piiriüleselt teise riigi depositeerimise teenust.
- 5) Täpsustatakse fondivalitseja ülesannete ja tegevuste edasiandmise regulatsiooni. Fondivalitsejal on lubatud delegeerida erinevaid funktsioone – vara valitsemist, riskijuhtimist, IT- ja tugiteenuseid, korporatiivteenuseid jne – kolmandatele isikutele, kuid ülesannete ja tegevuste edasiandmise tingimused tuleb selgelt dokumenteerida ning sätestada riskide juhtimine ja järelevalve.
- 6) Riskijuhtimine, finantsvõimendus ja huvide konfliktide piiramine. Direktiiv sätestab finantsvõimenduse piirmäärad, mis sõltuvad fondi tüübist (kinnine vs mittekinnine, laenu andmisele suunatud või mitte jne). Huvide konflikti vältimiseks ei ole alternatiivfondi arvel lubatud laenu anda fondi valitsejale, depositeerimisele ega

¹⁵ Teenuse osutamist reguleerib Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2016/1011, mis käsitleb indekseid, mida kasutatakse võrdlusalustena finantsinstrumentide ja -lepingute puhul või investeerimisfondide tootluse mõõtmiseks, ning millega muudetakse direktiive 2008/48/EÜ ja 2014/17/EL ning määrust (EL) nr 596/2014 ning selleks on lisaks IFS-is sätestatud tegevusloale fondivalitsejal vaja ka viidatud määruse artikli 34 lõike 1 punkti b kohast registreeringut.

¹⁶ See kõrvalteenus eeldab lisaks ka krediidiinkasso tegevusluba KIOSi alusel, va juhul, kui selline tegevus on seotud üksnes fondivalitseja enda valitsetava alternatiivfondiga, st teenust ei pakuta teistele.

¹⁷ Näiteks on toodud erinevad korporatiivteenused, nagu inimressursid ja infotehnoloogia, samuti portfelli halduse ja riskijuhtimisega seotud IT-teenused, raamatupidamise ja õigusteenused, väärtuse hindamine ja hinnastamine, rajatiste või kinnisvara haldus, ettevõtete nõustamine kapitali struktuuri, tööstusstrateegia ja muudes sellealastes küsimustes, teistele fondivalitsejatele portfelli- ja riskijuhtimise funktsioonide täitmine. Luba investeerimisteenuse või kõrvalteenuse osutamiseks siin ei eeldata, sellised tehingud ja toimingud on hõlmatud eurofondi või alternatiivfondi valitsemise loaga.

kolmandatele isikutele, kellele on ülesandeid või tegevusi edasi antud. Lisaks nõuab direktiiv, et laenude andmisel ja haldamisel rakendatavad riskijuhtimise protsessid oleksid proportsionaalsed ning korrapäraselt üle vaadatud – eelkõige krediitkvaliteedi, likviidsuse ja potentsiaalsete portfelleriskide osas.

- 7) Täiendatakse järelevalvelist aruandlust nii üldiselt kui ülesannete ja tegevuste edasiandmist puudutavas osas.

UCITSD-d muudab samal ajal veel teinegi direktiiv – direktiiv (EL) 2024/2994. UCITSD-s tehakse vaid paar muudatust, mis eelnõuga samuti üle võetakse. Need puudutavad tuletistehingute vastaspoole riski, kus edaspidi läheb arvesse ka see, kas tuletisinstrumenti on keskselt kliiritud keskne vastaspool, kes on saanud tegevusloa või keda on tunnustatud määruse (EL) nr 648/2012 kohaselt.

Ühtlasi tehakse eelnõuga muudatusi fondide ühinemist puudutavas regulatsioonis (vt ka punkti 2.1.4) ja pensionifondide regulatsioonis (vt ka punkti 2.1.5).

2.1.1. Likviidsusriski juhtimise meetmed

Eelnõuga võetakse IFS-i üle direktiivi likviidsusriski juhtimise meetmete pakett. Meetmed ise lisanduvad AIFMD ja UCITSD lisadesse V ja IIA. Meetmete valiku, nende rakendamise, järelevalve rolli ning liikmesriikide järelevalveasutuste vahelise koostöö sätteid on lisandunud AIFMD artiklitesse 16, 46, 47 ja 50 ning UCITSD artiklitesse 18a ja 84 (vt täpsemalt IFS §-de 57 ja 57¹ selgitusi punktis 3.1).

Likviidsusriski juhtimise meetmeid on kokku üheksa:

- 1) fondi osakute, aktsiate või osade väljalaskmise ja tagasivõtmise ajutine peatamine;
- 2) sellise vara eraldamine fondi ülejäänud varast, mille väärtust ei ole võimalik usaldusväärselt määrata, mille võõrandamise võimalused või muud omadused on erandlike asjaolude tõttu majanduslikult või õiguslikult oluliselt muutunud või põhjustavad ebakindlust, viisil, et pärast vara eraldamist väljalastud uute osakute, aktsiate või osade näol ei teki investoril osalust selles eraldatud varas;
- 3) osakute, aktsiate või osade tagasivõtmise piiramine viisil, mis võimaldab investoritel nõuda neile kuuluvatest osakutest, aktsiatest või osadest ajutiselt vaid teatava osa tagasivõtmist;
- 4) tavapärasest pikema ooteaja rakendamine, mille möödumisel osakute, aktsiate või osade tagasivõtmise nõude esitamisest võetakse fondi osakuid, aktsiaid või osasid tagasi;
- 5) osaku, aktsia või osa tagasivõtmistasu rakendamine, mis võimaldab katta tagasivõtmisest tekkivat fondi likviidsuse juhtimise kulu ja mis makstakse fondi, tagades seeläbi, et fondi teised investorid ei satuks ebaõiglaselt sellise tehingu tulemusel ebasoodsamasse olukorda;
- 6) osakute, aktsiate või osade puhaskväärtuse kohandamine puhaskväärtuse arvutamise korras kindlaksmääratud teguriga, mis arvestab fondi likviidsuse juhtimise kulu;
- 7) puhaskväärtuse arvutamise korras kindlaksmääratud fondi likviidsuse kulu arvestava teguriga kohandatud osakute, aktsiate või osade puhaskväärtuse alusel arvestatud tavapärasest erineva väljalaskmis- või tagasivõtmishinna rakendamine;
- 8) lisatasu rakendamine osakute, aktsiate või osade väljalaskmisel või tagasivõtmisel, millega kompenseeritakse osakute, aktsiate või osade väljalaskmise ja tagasivõtmise tehingu mahust tingitud likviidsuse juhtimise kulusid ja mis makstakse fondi, tagades seeläbi, et fondi teised investorid ei satuks ebaõiglaselt osakute, aktsiate või osade suuremahulise tehingu tulemusel ebasoodsamasse olukorda;

- 9) fondi osakute, aktsiate või osade mitterahaline tagasivõtmine, mille puhul fondi kutseliste investorite nõudmisel toimuval osakute, aktsiate või osade tagasivõtmisel fondi varast rahas väljamakset ei tehta, aga antakse üle vastav osa fondi varast.

Neist meetmetest kaks esimest on kasutatavad seadusest tulenevalt. Ülejäänud seitsme hulgast tuleb fondivalitsejal või aktsiaseltsifondil või ühingufondil endal valida vähemalt kaks meetet (rahaturufondil üks) ja näha need meetmed ette ka fondi dokumentatsioonis.

Direktiivile tuginedes sätestab eelnõu (IFS § 57) ka, kuidas fondile likviidsusriski juhtimise meetmeid valida, täpsemad nõuded aga tulevad komisjoni delegeeritud määrustest. Üldpõhimõte on, et fondivalitseja või aktsiaseltsifond või ühingufond ise valib fondile likviidsusriski juhtimise meetmed, mida ta peab selle fondi investorite huvidest lähtuvalt sobivaimaks, arvestades fondi investeerimisstrateegiat, likviidsusprofiili ja osakute, aktsiate või osade tagasivõtmise tingimusi. Lisaks tuleb arvestada, et mõlemad valitud meetmed ei või olla osakute, aktsiate või osade puhasväärtust või läbi selle väljalaskmis- või tagasivõtmishinda kohandavad meetmed (ülal viidatud punktid 6 ja 7). Seda piirangut ei kohaldata rahaturufondi puhul, millel piisabki vaid ühest meetmest.

Ka likviidsusriski juhtimise meetme rakendamisel tuleb alati esikohale seada fondi investorite huvid. Kuivõrd fondi likviidsusriski juhtimise meetmed ja nende rakendamise tingimused sätestatakse fondi dokumentatsioonis, ei ole sellise meetme rakendamisest tavapäraselt ka vaja eraldi Finantsinspektsiooni teavitada. Teavitamine on vajalik vaid juhul, kui meetet rakendatakse fondi dokumentatsioonis sätestatust erinevalt või lõpetatakse sellise meetme rakendamine ettenähtust erinevalt. Samuti tuleb Finantsinspektsiooni teavitada, kui kasutatakse osakute, aktsiate või osade väljalaskmise ja tagasivõtmise peatamist või vara eraldamist või lõpetatakse nimetatud meetmete kasutamine. Seejuures tuleb vara eraldamise meetme puhul teha teavitus ette. Fondi investorite puhul näeb eelnõu ette teavitamise mistahes meetme puhul.

Võimalus peatada ajutiselt fondi osakute, aktsiate või osade väljalaskmine ja tagasivõtmine, on ka kehtivas seaduses. Ning seda saab fondi suhtes nõuda ka Finantsinspektsioon. Viimast ei muuda ka direktiiv. Kui Finantsinspektsiooni hinnangul on ohus investorite kaitse või finantsstabiilsus, võib ta nõuda erandkorras fondi osakute, aktsiate või osade väljalaskmise ja tagasivõtmise ajutist peatamist. Finantsinspektsioon võib nõuda ka vastupidi – sellise meetme rakendamise lõpetamist – kui see peaks olema investorite kaitse või finantsstabiilsuse huvides. Lisaks võib Finantsinspektsioon nõuda fondi osakute, aktsiate või osade väljalaskmise ja tagasivõtmise ajutist peatamist või peatamise lõpetamist, kui ta saab sellise suunise Euroopa Väärtpaberiturujärelevalve Asutusest (*ESMA*). Eelnõu reguleerib ka Finantsinspektsiooni ja teiste finantsjärelevalve asutuste vahelist koostööd, samuti koostööd ESMA ja teatud juhtudel ka Euroopa Süsteemsete Riskide Nõukoguga (*ESRN*) (eelnõus esitatud IFS § 57¹).

Direktiivi kohaselt ei rakendata likviidsusriski juhtimise meetmete regulatsiooni kinniste fondide suhtes. Alternatiivfond võib olla nii kinnine kui mittekindne fond, samuti võib alternatiivfond olla nii avalik kui mitteavalik fond. Alternatiivfondidest kohalduvad likviidsusriski juhtimise meetmed seega nii avalikele kui mitteavalikele fondidele eeldusel, et tegemist on mittekindse fondiga. Eurofond saab olla ainult mittekindne fond (ja ühtlasi ka ainult avalik fond). Nii kohalduvad likviidsusriski juhtimise meetmed kõigile eurofondidele.

Pensionifondid direktiivi kohaldamisalas ei ole ja neile jääb uuest likviidsusriski juhtimise meetmetest kehtima vaid osakute väljalaskmise ja tagasivõtmise ajutise peatamise meede, mille kasutamist võimaldab ka kehtiv seadus ja mis olemuslikult pensionifondidele neist meetmetest ka kõige enam sobib.

2.1.2. Laenu andmine alternatiivfondi arvel

Kui AIFMD on seni olnud selles osas vaikiv, siis uus direktiiv tunnistab üheselt, et alternatiivfondi arvel on lubatud anda ka laenu ning kehtestab nõuded sellisele tegevusele. Nõuete rakendamisel tehakse vahet, kas alternatiivfondi arvel lihtsalt antakse laenu või on tegemist sellise fondiga, mis ongi laenu andmisele suunatud. Üldised nõuded laenutehingutele eelnõus esitatud IFS §-s 120² kohalduvad igal juhul. Need piiravad laenu andmist finantssektorisse, huvide konflikti ja laenulepingu või sellest tuleneva nõude loovutamist kolmandale isikule, keelavad sellise laenutegevuse, mille ainsaks eesmärgiks on laenud või neist tulenevad riskipositsioonid kolmandale isikule üle anda, ning nõuavad, et tulu, mis laenu andmisega teenitakse peab jääma fondi.

Laenude andmisel finantssektorisse (eurofondile, pensionifondile või teisele alternatiivfondile, kindlustusandjale, edasikindlustusandjale, kindlustusvaldusettevõtjale, krediitiasutusele, krediitiasutuse abiettevõtjale või finantseerimisasutusele KAS-i tähenduses¹⁸ tuleb arvestada, et ühele isikule antavate laenude tinglik väärtus kokku ei või ületada 20 protsenti laenu andva fondi vara puhasväärtusest. Eelnõu reguleerib ka, kuidas seda piirmäära kohaldatakse. Piirmäära kohaldamise algus tuleb paika panna fondi dokumentatsioonis, kuid see peab üldjuhul jääma kahe aasta sisse fondi osakute, aktsiate või osade esmakordsest väljalaskmisest (Finantsinspektsiooni loal ja fondi eripärast lähtuvalt on võimalik seda erandkorras kuni aasta võrra pikendada). Teatud juhtudel 20 protsendi piirmäära kohaldamine peatub (kui fondi puhasväärtus suureneb või väheneb, sest lastakse välja uusi osakuid, aktsiaid või osasid või võetakse neid tagasi või kui fond on likvideerimisel ja selle käigus hakatakse fondi osakute, aktsiate või osade tagasivõtmiseks fondi vara võõrandama).

Huvide konflikti vältimiseks ei ole lubatud fondi arvel anda laenu nõ seotud isikutele – fondi enda valitsejale, tema töötajatele ega aktsiaseltsifondi või usaldusfondi puhul fondi töötajatele, fondi enda depositeoriumile või sellisele kolmandale isikule, kellele on depositeoriumi ülesanded edasi antud, samuti kolmandale isikule, kellele on fondivalitseja ülesanded edasi antud, ega tema töötajatele ning üldjuhul mitte ka fondi enda valitsejaga samasse konsolideerimisgruppi kuuluvale ettevõtjale.

Laenu andmisel on eelduseks, et see peaks üldiselt toimuma fondi vara investeerimiseks ning olema kooskõlas fondi investeerimisstrateegia ja regulatiivsete piirangutega. Seepärast on selline laenutegevus, mille ainsaks eesmärgiks on laenud või neist tulenevad riskipositsioonid kolmandale isikule üle anda, keelatud.

Lisaks piiratakse ka laenulepingu või sellest tuleneva nõude loovutamist kolmandale isikule. Loovutamise praktika ei ole küll lõpuni keelatud, aga kui seda kasutatakse, peab fondile riskipositsioonina jääma vähemalt 5 protsenti laenu tinglikust väärtusest. See piirmäär kehtib iga laenu kohta, mis kolmandale isikule loovutatakse. Kui kaua sellist riskipositsiooni tuleb hoida, on samuti ära reguleeritud. See sõltub laenuperioodi pikkusest ja sellest, kellele laen on antud. Kõnelauses määras riskipositsiooni tuleb hoida vähemalt kaheksa aastat, kui laenuperiood ise on pikem. Lühema laenuperioodi puhul tuleb riskipositsiooni hoida laenu lõpptähtajani. Sõltumata laenuperioodist tuleb riskipositsiooni säilitada laenu lõpptähtajani ka kõigi tarbijatele antud laenude puhul. Riskipositsiooni nõude täitmisel on ka teatud erandid – olukorras, kus riskipositsiooni osa säilitamine läheks vastuollu alternatiivfondi

¹⁸ So investeerimisühing, segafinantsvaldusettevõtte ja finantseerimisasutus VpTS-i tähenduses.

investeeringisstrateegia elluviimisega või fondi või tema valitseja suhtes kehtivate regulatiivsete nõuetega¹⁹, ei pea seda nõuet täitma.

Direktiiv ja vastavalt sellele ka eelnõu sätestab täiendavad nõuded ka alternatiivfondi valitseja sise-eeskirjadele, mis peavad lisaks muule määratlema ka laenu andmise põhimõtted²⁰, nende ülevaatamisele ja ajakohastamisele. Need nõuded kehtivad samuti kõigi alternatiivfondide puhul, mille arvel laenu antakse. Erandiks on nn omanike laenud²¹, mis peavad vastama mahupiirangule ja mille puhul laenu andmise põhimõtteid sise-eeskirjadega kehtestada ei ole vaja.

Direktiiv ei näe ette, et liikmesriigid võiksid alternatiivfondi arvel laenu andmist keelata. Otsustuskoht on liikmesriikidele jäetud aga küsimuses, kas laenu võib anda ka tarbijatele või mitte. Õigupoolest on vaikimisi eeldatud, et laenu andmine tarbijale on lubatud. Ülekaaluka avaliku huviga seotud põhjustel on liikmesriikidel siiski võimalik keelata oma territooriumil alternatiivfondi arvel tarbijatele laenude andmine. Eelnõu koostamisel on otsustatud täiendavaid piiranguid mitte seada, mistõttu ei ole tarbijatele laenu andmist ka ära keelatud. Selleks, et oleks tagatud laenusaaajate esmane kaitse, rõhutab direktiiv üle (põhjenduspunkt 15), et kui laenu antakse tarbijatele, kohaldatakse ka muude tarbijale laenuandmise suhtes kohaldatavate liidu õigusaktide nõudeid²². Seda arvestades, aga ka selleks, et tagada võrdsed tingimused erinevatele laenuandjatele, kohaldab ka eelnõu tarbijale laenu andmisel üldisi tarbijakrediidi suhtes kehtivaid nõudeid. See tähendab, et ka fondivalitsejal või aktsiaseltsifondil või ühingufondil endal tuleb täita VÕS §-des 402–421 krediitdilepingu pakkumisele ja sõlmimisele esitatavaid nõudeid ning KAVS §-des 47–53¹ krediidi andmisele kehtestatud nõudeid. KJS eelnõu vastuvõtmisel tuleb selle jõustumise järel luua andmevahetus ja täita muid sellest seadusest tulenevaid nõudeid ka fondivalitsejal, aktsiaseltsifondil ja ühingufondil.

Et tarbijast laenuvõtjad oleksid ühtemoodi kaitstud ja laenuandjad võrdselt koheldud, kehtestatakse eelnõuga veel täiendavad nõuded ka fondivalitsejale. Lisaks IFS-s sätestatule tuleb täita ka KAVS-ga krediidiandja tegevusele kehtestatud nõudeid (KAVS § 38), fondivalitseja sise-eeskirjad peavad olema kooskõlas KAVS-i sise-eeskirjade nõuetega (KAVS § 44) ning tarbija maksevõimelisuse hindamise eest vastutava juhi või töötaja tasustamine ei

¹⁹ Need on olukorrad, kus:

- 1) fondivalitseja, aktsiaseltsifond või ühingufond hakkab fondi likvideerimise käigus fondi vara võõrandama, et selle osakuid, aktsiaid või osasid tagasi võtta;
- 2) fondi vara võõrandamine on vajalik Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 215 alusel vastu võetud piiravate meetmete või tootenõuete täitmiseks;
- 3) laenulepingu või sellest tuleneva nõude loovutamine on fondi investorite parimates huvides ja vajalik fondi investeeringisstrateegia sellekohaseks rakendamiseks või
- 4) laenuleping või sellest tulenev nõue loovutatakse tingituna laenuga seotud riski halvenemisest, mille fondivalitseja või fond on tuvastanud hoolsuskontrolli ja riskijuhtimise protsessi käigus ning laenulepingu või sellest tuleneva nõude omandajat on riski halvenemisest teavitatud.

²⁰ Laenu andmise põhimõtted peavad muu hulgas hõlmama krediidiriski hindamist, laenuportfelli haldamist ja seiret ning nägema ette asjakohased menetlused ja protsessid. Põhimõtted tuleb üle vaadata vähemalt kord aastas ja vajadusel neid siis uuendada.

²¹ Nn omanike laenude all peetakse silmas laenu, mida antakse alternatiivfondi arvel ettevõtjale, milles alternatiivfond omab otse või kaudset osalust vähemalt 5% kapitalist või hääleõigusest ja mida ei saa eraldiseisvalt selles ettevõtjas alternatiivfondi arvel hoitavatest kapitaliinstrumentidest müüa kolmandatele isikutele. Lisaks tuleb arvestada mahupiirangut, mis direktiivist tuleneb – nende laenude tinglik väärtus kokku ei või ületada 150 protsenti alternatiivfondi vara puhaskväärtusest.

²² Sealhulgas Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2008/48/EÜ ja direktiivi (EL) 2021/2167 nõuded.

või sõltuda heakskiidetud krediiditaotluste hulgast, osakaalust või sõlmitud krediidilepingute arvust (sama sätestavad KAS § 57¹ lg 1² ja KAVS § 43 lg 3).

Direktiivi kohaselt võib laenu anda alternatiivfondi arvel. Piiratud ei ole seda, kas fond peaks olema avalik või mitteavalik. Eelnõu direktiivist rangem ei ole – nii avaliku kui mitteavaliku alternatiivfondi arvel on lubatud anda laenu, sh anda laenu tarbijale. Eurofondi arvel laenu andmist direktiiv ei luba (nii oli see UCITSD kohaselt juba ka varem) ja seda ei luba ka eelnõu.

Nagu öeldud, teeb direktiiv vahet, kas alternatiivfondi arvel lihtsalt antakse laenu või on tegemist sellise fondiga, mis ongi laenu andmisele suunatud. Alternatiivfond loetakse laenu andmisele suunatud fondiks, kui selle fondi investeerimisstrateegia ongi anda peamiselt laenu või kui fondi laenuportfell on piisavalt suur, st fondi arvel antud laenude tinglik väärtus moodustab vähemalt 50% fondi vara puhasväärtusest. Kui nüüd fondivalitseja kasutab laenu andmisele suunatud alternatiivfondi puhul finantsvõimendust²³, siis tuleb kinni pidada veel täiendavatest nõuetest (eelnõus esitatud § 361¹).

Üldine põhimõte on, et vaid kinnine alternatiivfond saab olla laenu andmisele suunatud fond. See ei ole aga siiski absoluutne. Kui alternatiivfond on mittekinnine, aga fondivalitseja suudab Finantsinspeksioonile tõendada, et selle fondi likviidsusriski juhitakse kooskõlas fondi investeerimisstrateegiaga ja arvestades fondi osakute, aktsiate või osade tagasivõtmise tingimusi ning suudab tõendada sellise fondi sobivust laenu andmisele suunatud fondiks vastavalt direktiivi 2011/61/EL artikli 16 lõike 2i alusel kehtestatud komisjoni delegeeritud määruses sätestatule, saab see mittekinnine fond olla laenu andmisele suunatud fond.

Laenu andmisele suunatud fondi puhul annab direktiiv ette ka konkreetsed piirmäärad maksimaalsele finantsvõimendusele (muul juhul on see fondivalitseja määrata). Laenu andmisele suunatud fondi finantsvõimendus ei või olla suurem kui 300 protsenti või kui laenu andmisele suunatud fondiks on mittekinnine fond, siis sellisel fondil suurem kui 175 protsenti. Kuivõrd mittekinnise fondi puhul tuleb arvestada võimaliku osakute, aktsiate või osade suuremahulise tagasivõtmisega, on risk finantsstabiilsusele siin suurem ja sel põhjusel on piirmäär ise madalam. Teatud mahupiirmäära sisse jäävate nn omanike laenude²⁴ puhul need 300 ja 175 protsendi piirmäärad ei kohaldu, kuid sel juhul peavad kõik laenud olemagi neile tingimustele vastavad omanike laenud. Piirmäära maksimaalsele finantsvõimendusele saab sel juhul kehtestada fondivalitseja ise, nagu see on ka ülejäänud fondide puhul, mis ei ole laenu andmisele suunatud fondid.

Direktiiv ja eelnõu reguleerivad ära ka selle, kuidas finantsvõimendust väljendatakse ehk millele eelpool viidatud piirmäära kohaldatakse (see protsent leitakse fondi riskipositsiooni ja vara puhasväärtuse suhtena) ja mida tuleb teha, kui piirmäära fondivalitsejast sõltumatutel asjaoludel rikutakse (fondivalitsejal tuleb võtta kasutusele meetmed, mis on vajalikud olukorra parandamiseks, arvestades laenu andmisele suunatud fondi investorite õigustatud huve).

²³ Finantsvõimendus on meetod, mille abil suurendatakse fondi riski, kas raha või väärtpaberite laenamise või tuletisinstrumentide positsioonist tuleneva võimenduse või muude vahendite abil, ning selle kasutamine võib kaasa tuua regulaarsed väljamaksete kohustused ka juhul, kui fond on kinnine ehk kui selle osakuid, aktsiaid või osasid nõudmisel tagasi võtta ei saa.

²⁴ Nn omanike laenude all peetakse silmas laenu, mida antakse alternatiivfondi arvel ettevõtjale, milles alternatiivfond omab otse või kaudset osalust vähemalt 5% kapitalist või hääleõigusest ja mida ei saa eraldiseisvalt selles ettevõtjas alternatiivfondi arvel hoitavatest kapitaliinstrumentidest müüa kolmandatele isikutele. Lisaks tuleb arvestada mahupiirangut, mis direktiivist tuleneb – nende laenude tinglik väärtus kokku ei või ületada 150 protsenti alternatiivfondi vara puhasväärtusest.

Pensionifondidele direktiiv ei kohaldu ja neile uusi laenu andmist puudutavaid nõudeid eelnõuga ka ei kohaldata. Erinevalt eurofondidest lubab kehtiv IFS pensionifondi arvel laenu piiratud mahu siiski anda. Pensionifondi arvel võib anda kokku kuni kümne protsendi ulatuses pensionifondi vara väärtusest laenu isikutele, kelle emiteeritud võlakirjadesse on pensionifondil lubatud investeerida (IFS § 121 lg 2¹). Laenu andmisele kohaldatakse väärtpaberitesse investeerimise piiranguid, mis pensionifondidele kohalduvad IFS-s. Neid tingimusi eelnõu ei muuda. Kehtima jääb praegu seega ka, et pensionifondi arvel ei saa laenu anda tarbijatele.

2.1.3. Piiriülese depositooriumi kasutamine alternatiivfondi puhul

Kehtiva seaduse kohaselt peab fondi depositoorium olema Eestis asutatud või tegutsema siin filiaalina. Direktiiv on siin jätnud liikmesriikidele valikukohana võimaluse lubada teatud tingimustel kasutada alternatiivfondi puhul ka teise lepinguriigi depositooriumit piiriüleselt (st krediitiasutus ei asutaks Eestis filiaali, aga osutaks depositooriumiteenust piiriüleselt. Eelnõu koostamisel on otsustatud seda valikukohana antud võimalust kasutada. Krediitiasutusi, mis on Eestis asutatud, on kaheksa ja neid, mis pakuvad oma teenust siin filiaalina, on viis. Kõik krediitiasutused ei paku aga depositooriumiteenust. Kuigi depositooriumiteenuse puhul on konkurents aastatega Eestis paranenud, on meil pakkujaid siiski vähe, mistõttu on konkurentsi edendamiseks võetud eelnõuga üle ka direktiivi need sätted, mis piiriülese depositooriumi kasutamist võimaldavad.

Seega saab edaspidi alternatiivfondi puhul kasutada depositooriumina ka teise lepinguriigi krediitiasutust ilma, et viimane peaks siin teenuse osutamiseks filiaali asutama. Krediitiasutusel peab olema õigus Eestis piiriüleselt tegutseda (KAS § 21⁵) ja sellisest tegevusest peab Finantsinspektsiooni olema teavitatud. Piiriülese depositooriumi kasutamiseks vajab fondivalitseja Finantsinspektsiooni luba. Selleks, et sellist luba saaks taotleda ja et Finantsinspektsioon saaks loa ka anda, peab olema täidetud tingimus, et Eestis puudub sellise alternatiivfondi jaoks vajaliku depositooriumiteenuse pakkumine, võttes arvesse, milline on selle fondi investeerimisstrateegia spetsiifika. Pakkumise puudumist peab loa taotleja Finantsinspektsioonile põhjendama. Finantsinspektsioon omakorda võib anda loa, kui ta nõustub teenuse piisava pakkumise puudumisega. Kui Finantsinspektsioon lubab piiriülest depositooriumiteenust kasutada, tuleb tal sellest teavitada ka ESMA-t. Piisava pakkumise puudumist vaadatakse iga taotluse puhul eraldi – ei saa eeldada, et kui ühel korral on hinnatud, et piisav pakkumine puudub, kehtiks see automaatselt kogu alternatiivfondide turule Eestis. Kas pakkumist on piisavalt või ei, sõltub iga konkreetse alternatiivfondi spetsiifikast.

Direktiiv näeb ette ka mahupiirangu, milleni küündimise järgselt piiriülese depositooriumi kasutamist enam lubada ei saa. Piirmäärana kasutab direktiiv alternatiivfondide vara mahtu kokku, millele osutatakse depositooriumi teenust konkreetsetes liikmesriigis. Vara maht ei või ületada 50 miljardit eurot. Kõigi avalike alternatiivfondide vara maht Eestis oli 2025. a septembri lõpu seisuga umbes 300 miljonit eurot. Siia lisanduksid veel mitteavalikud alternatiivfondid, mille andmed pole kättesaadavad, selge aga on, et direktiivist tuleneva piirmäärani on Eestis palju minna (fondisektori suurima mahuga kohustuslike pensionifondide vara maht oli samal ajal ka vaid umbes 6,5 miljardit eurot). Finantsinspektsioon saab luba kasutada piiriülest depositooriumiteenust anda vaid senikaua, kuni Eesti ja teiste lepinguriikide fondivalitsejate valitsetavate või oma vara ise valitsevate Eestis või teistes lepinguriikides asutatud või moodustatud alternatiivfondide vara maht kokku, millele osutatakse IFS §-s 290 sätestatud vara hoidmise teenust Eestis, ei ületa 50 miljardi künnist. Künnise arvutamisel ei arvata vara mahu hulka depositooriumide endi vara ega selliste alternatiivfondide vara, mida pakutakse Eestis IFS §-s 423 sätestatu kohaselt lihtsustatud korras.

Võimalus taotleda piiriülese depositooriumiteenuse kasutamist on nii avalike kui mitteavalike alternatiivfondide puhul, kui fondivalitseja või oma vara ise valitsev fond on hinnanud, et sellise fondi puhul piisav depositooriumiteenuse pakkumine Eestis puudub. Eurofondidele see võimalus ei laiene (UCITSD reguleerib depositooriumiteenuse pakkumist eurofondile ja muudatusi siin selles osas tehtud ei ole). Samuti ei laiene see võimalus pensionifondidele – ka viimased ei kuulu AIFMD kohaldamisalasse.

2.1.4. Lepingulise fondi ja aktsiaseltsifondi ühinemine

Kehtiva IFS-i kohaselt saavad omavahel ühineda lepingulised fondid ja omavahel ühineda aktsiaseltsifondid ning mitteavalike fondide puhul ka omavahel ühineda ühingufondid. Et omavahel saaksid ühineda ka lepinguline fond ja aktsiaseltsifond, seda kehtiv seadus ei luba. IFS-i avalike fondide ühinemise regulatsioon tugineb UCITSD-l. Viimaste direktiivi muudatustega neid UCITSD sätteid ei muudeta, aga praktika on välja toonud, et IFS on UCITSD fondide ühinemise regulatsiooni ülevõtmisel olnud ebatäpne ning piirab põhjendamatult lepingulise fondi ja aktsiaseltsifondi ühinemist. UCITSD kohaselt on erinevat liiki fondide ühinemine lubatud ning on teinud piiriüleselt erinevat liiki fondide ühinemise liikmesriikidele nõuete ülevõtmisel kohustuslikuks. Sellest tulenevalt on tekkinud olukord, kus IFS Eestis lepingulisel fondil ja aktsiaseltsifondil ühineda ei luba, fondi liiki saab aga muuta, kasutades kahekordset piiriülest ühinemist – Eesti lepingulise fondi saab piiriüleselt ühendada nt Luksemburgi aktsiaseltsifondiga ning siis uuesti Luksemburgi aktsiaseltsifondi piiriüleselt Eesti aktsiaseltsifondiga. Selline protsess on fondivalitseja jaoks aeganõudev ja kulukas ega pruugi olla kokkuvõttes selliselt ka fondi ega investorite huvides. Lisaks eksisteerib ebakõla IFS ja UCITSD vahel. UCITSD on keskendunud peamiselt küll piiriüleste ühinemiste reeglite ühtlustamisele ja ei kirjuta nii palju ette, kuidas peaks siseriiklik ühinemine detailides olema reguleeritud, aga rõhutab oma põhjenduspunktides siiski, et siseriiklikes kvoorumeeskirjades ei tohiks teha vahet riigisiseste ja piiriüleste ühinemiste vahel ning samuti ei tohiks need olla rangemad kui äriühingute ühinemise eeskirjad (UCITSD põhjenduspunkt 28).

Praktilise poole pealt soodustaks lepingulise fondi ja aktsiaseltsifondi ühinemise võimaldamine muu hulgas ka lepingulise fondi liigilt aktsiaseltsifondi liigile üleminekut ning aktsiaseltsifondi liigi kasutuselevõttu. Muutuva aktsiakapitaliga fondide asutamine tehti võimalikuks 2016. aasta IFS-i muutmise seadusega. Eesmärgiks²⁵ oli toona võimaldada asutada uusi investeerimisfondide struktuure ja avardada seeläbi investorite võimalusi investeerimisfondide kaudu investeerida nii Eesti kui teiste riikide ettevõtetesse. Sooviti luua mitmete teiste riikide eeskujul mitmekesisemaid ja paindlikumaid võimalusi investeerimisfondide asutamiseks. Loodeti, et uued fondistruktuurid aitavad edendada kohalikku fondihalduse majandusharu ning toetavad seeläbi kohaliku kapitalituru arengut, aga aitaks suurendada ka Eesti fonditurusektori tuntust välisturgudel, mis omakorda toetaks fonditeenuste eksporti ja pakuks mitmekesisemaid rahastamisvõimalusi kasvupotentsiaaliga ja ekspordile suunatud ettevõtetele.

Sellest muudatusest on möödunud peaaegu kümme aastat, Eestis on aga registreeritud vaid kaks avalikku aktsiaseltsifondi, üks neist on kinnine, teine mittekindne fond. See näitab, et toonase IFS-i muudatusega taotletud eesmärk, laiendada turul pakutavate fondistruktuuride liike, ei ole vähemalt aktsiaseltsifondi liigi osas praktikas realiseerunud. Üheks takistuseks võib siinkohal pidada asjaolu, et enne viidatud seadusemuudatusi juba pikaajaliselt tegutsenud lepingulisi fonde ei ole võimalik lihtsa protsessiga muuta aktsiaseltsifondiks. Seda piirab ühelt poolt IFS § 13 lõige 5, mille kohaselt ei ole lepingulist fondi lubatud muuta aktsiaseltsifondiks ega

²⁵ Vt <https://www.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/fb09a847-46fa-4a93-be08-43b182c978f7/>.

usaldusfondiks, teisalt aga on takistuseks, et IFS ei võimalda lepingulisel fondil ja aktsiaseltsifondil ühineda.

Lepingulise fondi muutmine aktsiaseltsifondiks oleks fondi ümberkujundamine. Viimane on ÄS tähenduses juriidilistele isikutele omane protseduur, mille raames muudetakse äriühingu liiki. Seega ei oleks vastav protseduur teostatav lepingulise fondi puhul, mis ei ole äriühing. See on ka põhjus, miks IFS sätestab, et lepingulist fondi aktsiaseltsifondiks muuta ei saa. Sama kehtib ka vastupidi – äriühingu liikidest on aktsiaselts ainus, mida saab avaliku fondi puhul kasutada. Teist liiki äriühinguks aktsiaseltsifondi ümberkujundada ei saa. Samuti ei saa aktsiaseltsifondi ümberkujundada lepinguliseks fondiks, mis ei ole üldse äriühingu liigiks.

Küll aga kaotatakse eelnõuga takistus, et lepingulist fondi ei saa ühendada aktsiaseltsifondiga. Sellega viiakse IFS-i ühinemise regulatsioon UCITSD-ga paremini kooskõlla ja vähendatakse halduskoormust. Nagu öeldud, saaks lepingulise fondi ühendada aktsiaseltsifondiga ka praegu, aga seda läbi kahekordse piiriülese fondide ühinemise, mis on koormav, aeganõudev ja kulukas. Aktsiaseltsifond võiks olla atraktiivne investoritele, sest pakub nende aktiivsemat osalemise võimalust (läbi fondi üldkoosoleku). Kui mittekinnistest fondidest on investoril võimalik soovi korral väljuda, siis kinnises fondis on see enne fondi tähtaega keeruline. Seetõttu võib kinnise fondi puhul olla investori jaoks mõistlikum investeerida läbi aktsiaseltsifondi, mille formaat võimaldab investoril vajadusel läbi üldkoosoleku oma õigusi teostades sekkuda fondi juhtimisse ja strateegiasse.

Aktsiaseltsifondil on eelis ka maksustamisel, kuivõrd sellist fondi saab käsitleda maksuresidendina, mis võimaldab fondil tagasi saada teistes riikides enamakstud tulumaksu intressidelt ja dividendidelt. See omakorda mõjub positiivselt fondi tootlusele. Lepingulisel fondil (kui varakogumil) jääb see raha saamata, sest seadusandlus ei võimalda saada Maksu- ja Tolliametist residentsustõendit. Residentsustõendi väljastamine Maksu- ja Tolliameti poolt toimub tulumaksuseaduse § 6 alusel, mis reguleerib isikute ringi, kes on maksuresidendid. Aktsiaseltsifondi juriidilise isikuna käsitletakse TuMS § 6 lg 2 alusel residendina, ent lepinguline fond varakogumina ei kvalifitseeru maksuresidendiks. Maksustamise mõju fondile sõltub praktikas sellest, kas fond investeerib kasvuaktsiatesse või dividendiaktsiatesse ja võlakirjadesse. Kahe viimase puhul on enamakstud tulumaksu osakaal suurem.

2.1.5. Pensionifondi põhiteave ja konservatiivse pensionifondi valitsemise nõudest loobumine

Pensionifondi põhiteave

Fondivalitsejal tuleb lisaks tingimustele ja prospektile IFS-i kohaselt koostada ka põhiteave pensionifondide kohta. Nõuded põhiteabele on sätestatud IFS §-s 94, sealhulgas on ette nähtud, et põhiteave koostatakse komisjoni määruse (EL) nr 583/2010 alusel, mis reguleeris kuni 2022. aasta lõpuni eurofondide põhiteavet. Alates 1. jaanuarist 2023 koostatakse eurofondide kohta põhiteavet Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1286/2014 kohaselt. Pensionifondide suhtes ei kohaldata kumbagi määrust (varasem eurofondide põhiteabe määrus (EL) nr 583/2010 on kehtetu). Sellest tulenevalt muudetakse pensionifondide põhiteabe regulatsiooni.

Pensionifondi põhiteabes esitatakse praegu praktilise teabe all lisaks komisjoni määruses (EL) nr 583/2010 sätestatule teave selle kohta, millal on osakuomanikul võimalik pensionifondist väljamakseid saada, ning viited pensionifondi prospekti punktidele, kust on võimalik leida teavet osakute vahetamise, tagasivõtmise ja väljamaksete tegemise tingimuste kohta.

Kohustuslike pensionifondide korral tuleb täiendavalt esitada ka vara käibe suhtarv ja jooksvad tasud.

Erinevalt mitmetest muudest jaeinvestoritele mõeldud toodetest on pensionifondid rohkem standarditud ja suurema turvalisusega (investorkaitse ja järelevalve). II ja III samba pensionifondid on mõeldud igale Eesti inimesele, mistõttu ka seadusandja ei eelda, et kõik liitujad peaksid põhjalikult enne liitumist tutvuma pensionifondide detailse infoga. Seda näitab muu hulgas pensionifondide loosimine II sambas, kus vaikimisi liitujatel ei teki võimalustki loositava fondi teabega tutvumiseks enne sellega liitumist.

Pensionifondide põhiteabe avaldamisel loobutakse tavapärasest põhiteabe dokumendist. Inimesele peab pensionifondi valides jääma siiski võimalus teha kaalutud investeerimisotsus, arvestades tema riskitaluvust ja investeerimisesmärke. Praktika on näidanud, et pensionifondi valides või fondi vahetades pensionikogujad valdavalt põhiteabe dokumente ei loe. Põhiteabe dokument on umbes 2–3 lehekülge pikk ning selle sisu ei pruugi olla tavainimese jaoks kergesti mõistetav. II sambas on 24 ja III sambas 17 erinevat pensionifondi. Kõigi nende fondide põhiteabe dokumentide omavaheline võrdlus on ebamõistlikult mahukas ja võib lisaks nõuda eriteadmisi.

Eelnõu asendab pensionifondide põhiteabe dokumendi kõiki vastava samba pensionifonde käsitleva võrdlustabeliga. Võrdlustabel peab olema kättesaadav fondivalitsejate veebilehtedel ja ka pensioniregistri pidaja veebilehel. Samuti peab selle kasutamine olema pensionifondide müügitöös kohustuslik.

Konservatiivse pensionifondi valitsemise kohustus

Konservatiivsed pensionifondid on olnud II sambas fondivalitsejate jaoks kohustuslikud alates II samba loomisest. Kuni 2019. aastani olid konservatiivsed fondid II sambas ka loosifondideks, mis hiljem asendati vähemalt 75% aktsiate osakaalu ja madalate tasudega fondidega. Konservatiivse fondi eesmärk II samba süsteemis on eelkõige olnud tagada madala riskiga (ja volatiilsusega) fond, millega osakuomanikud saavad liituda, kui nad soovivad investeerimisriski teatud perioodil vähendada. Tavaliselt tehakse seda pensioniea lähenedes või pensionieas olles, aga mõnikord ka siis, kui on oodata suuremat turgude langust.

Konservatiivsete pensionifondide investeerimispiirangud on aja jooksul muutunud. 2008. aasta finantskriisi järel karmistati piiranguid oluliselt, kuid 2019. aastal leevendati neid uuesti. Näiteks lubatakse konservatiivsetel fondidel nüüd aktsiariski võtta kuni 10% ulatuses varast. Konservatiivsete pensionifondide keskmine tootlus on minevikus üldjuhul ootustele vastanud, st see on olnud stabiilne ja madal.

Konservatiivne pensionifond on olnud pensioniealistest ja pensionieelikutest II sambaga liitunute jaoks peamine fondivalik. Inimesed tõenäoliselt eeldasid, et konservatiivne fond tagab kogutud rahasumma kaitse, ja leidsid, et pensionieas on neile olulisem, et summa pigem ei vähene kui et kasvab. Samas on inimesed pensionil keskmiselt 20 aastat, II sambas tulenevalt madalamast pensionieast isegi 24 aastat. Pikema elueaga inimesed võivad olla pensionil ka 40 aastat ja enam. Konservatiivsete pensionifondide pikaajaline aastane tootlus on jäänud keskmiselt u 1–2% juurde, mis on inflatsioonist madalam. Kui pensionär jääb aastakümneteks konservatiivsesse pensionifondi, väheneb tema kogutud raha oluliselt.

Vahepealsete aastatega on mõnevõrra muutunud konservatiivsete fondide roll II sambas ja ka II sammas ise on muutunud vabatahtlikuks. Võrreldes süsteemi algusaastatega on

pensionifondide investeerimisstrateegiad ja investeringud muutunud oluliselt mitmekesisemaks. Arvestades juurde praegust finantsturgude ja majanduse muutlikku olukorda, on pensionifondide investeerimisriskid muutunud oluliselt komplekssemaks, mistõttu on seaduse tasandil keerulisem reguleerida konservatiivse pensionifondi investeringuid, et säiliks konservatiivsus, aga oleks tagatud ka väike tootlus. Seda tõestas ka 2022. aasta konservatiivsete fondide negatiivne tootlus. Tõenäoliselt suudavad fondivalitsejad, kelle ülesanne on finantsturgude arengusuundumustega pidevalt kursis olla, operatiivsemalt kui seadusandja reageerida turu muutustele, et oleks tagatud konservatiivse fondi eesmärgipärasus.

Eelnevast tulenevalt kaob II sambas pensionifondivalitsejal kohustus omada konservatiivset pensionifondi. Kehtetuks muutuvad ka kõik sätted, mis on seotud konservatiivse pensionifondiga.

2.2. Eelnõu väljatöötamiskavatsus

Kuna hea õigusloome ja normitehnika eeskirja (edaspidi HÕNTE) § 1 lõike 2 punkti 2 kohaselt ei ole väljatöötamiskavatsus nõutav, kui eelnõu käsitleb Euroopa Liidu õiguse rakendamist ja kui eelnõu aluseks oleva Euroopa Liidu õigusakti eelnõu menetlemisel on sisuliselt lähtutud HÕNTE § 1 lõikes 1 sätestatud nõuetest, siis ei ole antud eelnõu osas tehtud väljatöötamiskavatsust.

Pensionifonde puudutavad muudatused tuginevad 2024. aasta sügisel valminud pensionifondide tasude ja investeringute analüüsis tehtud järeldustel ja ettepanekutel²⁶. Kõnealust analüüsi on konsulteeritud ka huvirühmadega ning see katab sisuliselt eelnõu väljatöötamiskavatsuse.

3. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

3.1. Eelnõu § 1 – IFS muutmine

IFS § 9 lõiked 1 ja 5. Paragrahv defineerib erinevaid fonditüüpe ja liike. Seoses mittekinnise fondi suhtes direktiivist tuleneva täiendava regulatsiooniga tehakse täpsustused eurofondi ja alternatiivfondi mõistetes. Eurofond ei saa olla kinnine fond, mistõttu tehakse lõikes 1 ka vastav täpsustus. Kinnise fondi mõiste on avatud lõikes 5. Sellise fondi puhul saab tegemist olla vaid alternatiivfondiga. Eelnõuga sätestatakse lõikes 5, mis juhul on tegemist mittekinnise alternatiivfondiga. Alternatiivfond on mittekinnine, kui selle osakuid, aktsiaid või osasid võetakse osakuomaniku, aktsionäri või osaniku nõudmisel tagasi enne fondi lõpetamist.

IFS § 12 lõike 1 punkt 13¹. IFS-i täiendatakse tarbija mõistega. Tulenevalt erinõuetest, mida kohaldatakse tarbijale laenu andvale alternatiivfondile, sätestatakse, et tarbija all mõeldakse VÕS § 1 lõikes 5 nimetatud isikut, so füüsiline isik, kes teeb tehingu, mis ei seonu iseseisva majandus- või kutsetegevuse läbiviimisega. Laenu andmisel tarbijale kohalduvad ka VÕS-i tarbijalaenu sätted.

IFS § 29 lõike 1 punktid 8¹ ja 13 ning lõike 2 punktid 8¹ ja 12. Paragrahv sätestab, mis info peab sisalduma fondi tingimustes (lepinguline fond) või põhikirjas (aktsiaseltsifond). Eelnõus esitatud IFS § 57 sätestatu alusel tuleb nii eurofondi kui mittekinnise alternatiivfondi valitsejal määrata sama paragrahvi lõikes 2 olevast meetmete listist vähemalt kaks (rahaturufond ühe) likviidsusrisi juhtimise meetet, mis tuleb siis vastavalt ette näha ka fondi tingimustes või põhikirjas. Selline nõue fondi tingimustele ja põhikirjale kehtestatakse eelnõuga § 29

²⁶ <https://www.fin.ee/sites/default/files/documents/2024-12/Pensionifondide%20tasude%20ja%20investeringute%20analüüs%202024.pdf>.

mõlemasse lõikesse 1 ja 2 lisatava punktiga 8¹ (AIFMD artikkel 16 lõige (2b) ja UCITSD artikkel 18a lõige (2)).

Ühtlasi täpsustatakse nii lõike 1 punkti 13 kui lõike 2 punkti 12 ja sätestatakse, et tingimustes või põhikirjas peab olema ka osakute või aktsiate väljalaskmise ja tagasivõtmise sagedus ning muud tagasivõtmise tingimused, muu hulgas aeg, mille möödumisel osakute või aktsiate tagasivõtmise nõude esitamisest võetakse fondi osakuid või aktsiaid tagasi. Muudatus on ühelt poolt seotud eelnõus esitatud IFS § 57 lõike 2 punktis 2 nimetatud likviidsusriski juhtimise meetmega, mis võimaldab tavapärasest pikema ooteaja rakendamist fondi osakute või aktsiate tagasivõtmisel ja millest tingituna on vajalik teada, milline on tavapärane ooteaeg. Viimane on investorile oluline info aga ka nõ tavaolukorras.

IFS § 31 lõige 3. Alternatiivfondi tingimuste või põhikirja kooskõlastamisele sätestatakse eritingimus, mis võtab arvesse KJS jõustumist tulevikus. Nimelt tuleb sarnaselt teistele laenuandjatele ka alternatiivfondi tingimuste või põhikirja kooskõlastamisel hakata tõendama valmisolekut andmeedastuseks krediitideaberegistri pidajaga, kui sellise fondi arvel kavandatakse laenu andmist tarbijatele. Muudatus jõustub 2027. aasta 1. oktoobril.

IFS § 37 lõike 2 punkt 4¹. Eelmisele analoogne muudatus tehakse ka fondi tingimuste ja põhikirja muutmise kooskõlastamise paragrahvis, kus samuti nähakse ette krediitideaberegistri pidajaga andmeedastuseks valmisoleku tõendamine juhuks, kui alternatiivfondi investeerimispoliitikat muudetakse selliselt, et hakatakse fondi arvel laenu andma tarbijale. Muudatus jõustub 2027. aasta 1. oktoobril.

IFS § 54 lõige 10. Lõike 10 kohaselt lähtutakse osaku ja aktsia puhasväärtuse määramisel, samuti osaku või aktsia väljalaskmisel üldiselt fondi vara õiglasest väärtusest ning sätestatud on millisel juhul võib sellest põhimõttest kõrvale kalduda. Seoses uue likviidsusriski juhtimise meetmete paketi lisatavate lõike 10 teise lausesse viide ühele neist meetmetest (eelnõus esitatud IFS § 57 lg 2 p 4), so meede, mis näeb ette osakute või aktsiate puhasväärtuse kohandamise puhasväärtuse arvutamise korras kindlaksmääratud teguriga, mis arvestab fondi likviidsuse juhtimise kulu. Selle meetme rakendamisest kujuneb osaku või aktsia puhasväärtus tavapärasest erinevalt.

IFS § 55 lg 2. Eelmisele sarnane teema on ka osaku või aktsia väljalaskmishinnaga. Üldiselt on selleks osaku või aktsia puhasväärtus, millele võib olla lisatud väljalaskmistasu. Eelnõus esitatud IFS § 57 lõike 2 punktis 5 nimetatud likviidsusriski juhtimise meetme käivitumisel võib väljalaskmishind kujuneda aga sellest erinevalt – väljalaskmishind arvutatakse osakute või aktsiate puhasväärtuse alusel, mida on kohandatud fondi likviidsuse kulu arvestava teguriga.

IFS § 56 lõiked 2–5 ja 7. Eelmisele analoogne muudatus tehakse IFS § 56 lõikes 2, kus käsitletakse osaku või aktsia tagasivõtmishinda. Eelnõus esitatud IFS § 57 lõike 2 punktis 5 nimetatud likviidsusriski juhtimise meetme käivitumisel arvutatakse ka osaku või aktsia tagasivõtmishind tavapärasest erinevalt.

Lõike 3 muudatus on ka seotud likviidsusriski juhtimise meetmega. Kui üldiselt tehakse osakute või aktsiate tagasivõtmisel tagasi võetavate osakute või aktsiate eest fondi varast rahas väljamakse vastavalt tagasi võetavate osakute või aktsiate arvule ja nende puhasväärtusele, siis eelnõus esitatud IFS § 57 lõike 2 punktis 7 nimetatud likviidsusriski juhtimise meede võimaldab kutseliste investorite puhul osakute või aktsiate mitterahalist tagasivõtmist, mis tähendab, et rahalise väljamakse asemel antakse hoopis üle vastav osa fondi varast.

Lõike 4 kohaselt tehakse väljamakseid fondist nõuete esitamise järjekorras, kui fondi tingimustes või põhikirjas ei ole sätestatud väljamaksete järjekorras erisuste tegemise aluseid. Eelnõuga lisatakse täpsustus, et või kui eelnõus esitatud IFS § 57 lõike 2 punktist 1 ei tulene teisiti. Viidatud likviidsusriski juhtimise meede lubab osakute või aktsiate tagasivõtmist piirata viisil, mis võimaldab ajutiselt vaid teatava osa tagasivõtmist osakuomanikule või aktsionärile kuuluvatest osakutest või aktsiatest.

Lõiked 5 ja 7 ei ole uue direktiiviga kooskõlas ja jäetakse välja.

IFS § 57. Paragrahv reguleeris fondi osakute või aktsiate väljalaskmise ja tagasivõtmise peatamist. Seoses likviidsusriski juhtimise paketi ülevõtmisega antakse tervele paragrahvile, sealhulgas selle pealkirjale, uus sõnastus.

Direktiiv näeb ette üheksa likviidsusriski juhtimise meetet, mida mittekinnise fondi puhul on võimalik rakendada, kinniste fondide suhtes vastavat regulatsiooni ei rakendata. Kõik eurofondid on mittekinnised fondid, alternatiivfondid võivad olla nii kinnised kui mittekinnised (alternatiivfondide erisused on sätestatud eelnõus esitatud §-s 72¹).

Meetmetest esimesed kaks sätestatakse lõikes 1, mis lubab erandkorras ja fondi osakuomanike või aktsionäride huvide kaitse eesmärgil likviidsusriski juhtimiseks: (i) peatada ajutiselt fondi osakute või aktsiate väljalaskmise ja tagasivõtmise või (ii) eraldada vara, mille väärtust ei ole võimalik usaldusväärselt määrata, mille võõrandamise võimalused või muud omadused on erandlike asjaolude tõttu majanduslikult või õiguslikult oluliselt muutunud või põhjustavad ebakindlust, fondi ülejäänud varast selliselt, et pärast vara eraldamist väljalastud uute osakute või aktsiate näol ei teki osakuomanikul või aktsionäril osalust selles eraldatud varas. Erinevalt teistest on fondivalitsejal või aktsiaseltsifondil (mitteavalike fondide puhul ka usaldusfond) neid kahte meetet õigus vajadusel kasutada igal juhul, so seadusest tulenevalt. Lõige 1 tugineb AIFMD artikkel 16 lõikel (2c) ja lisa V punktidel 1 ja 9 ning UCITS artikkel 84 lõike (2) punktil a) ja lõike (2) teisel lõigul ja lisa IIA punkidel 1 ja 9.

Teised seitse likviidsusriski juhtimise meetet on sätestatud lõikes 2, kuid neid saab fondivalitseja või aktsiaseltsifond (mitteavalike fondide puhul ka usaldusfond) kasutada vaid juhul, kui need on fondi tingimustes või põhikirjas (või mitteavalike fondide puhul ühingulepingus) ette nähtud. Seejuures tuleb igale valitsetavale fondile ette näha vähemalt kaks neist meetmetest. Kui tegemist on rahaturufondiga, piisab ühest meetmest. Võimalikud likviidsusriski juhtimise meetmed, mida saab fondi dokumentides ette näha, on järgmised:

- (i) osakute või aktsiate tagasivõtmise piiramine viisil, mis võimaldab osakuomanikel või aktsionäridel nõuda neile kuuluvatest osakutest või aktsiatest ajutiselt vaid teatava osa tagasivõtmist;
- (ii) tavapärasest pikema ooteaja rakendamine, mille möödumisel osakute või aktsiate tagasivõtmise nõude esitamisest võetakse fondi osakuid või aktsiaid tagasi;
- (iii) eelnõus esitatud IFS § 59 lõikes 1² nimetatud osaku või aktsia tagasivõtmistasu rakendamine;
- (iv) osakute või aktsiate puhasväärtuse kohandamine puhasväärtuse arvutamise korras kindlaksmääratud teguriga, mis arvestab fondi likviidsuse juhtimise kulu;
- (v) puhasväärtuse arvutamise korras kindlaksmääratud fondi likviidsuse kulu arvestava teguriga kohandatud osakute või aktsiate puhasväärtuse alusel arvestatud tavapärasest erineva väljalaskmis- või tagasivõtmishinna rakendamine;

(vi) eelnõus esitatud IFS § 59 lõikes 1³ nimetatud lisatasu rakendamine osakute või aktsiate väljalaskmisel või tagasivõtmisel (direktiivis kasutatud mõistet lahjendusvastane tasu);
(vii) fondi osakute või aktsiate mitterahaline tagasivõtmine, mille puhul fondi kutselisest investorist osakuomanike või aktsionäride nõudmisel toimuval osakute või aktsiate tagasivõtmisel fondi varast rahas väljamakset ei tehta, aga antakse üle vastav osa fondi varast. Lõige 2 tugineb AIFMD artikkel 16 lõigetel (2e), (2b) ja lisa V ning UCITSD artikkel 18a lõigetel (1) ja (2), artikkel 18a lõikel (1), lõike (2) teisel ja neljandal lõigul ja lisa IIA.

Kuidas fondile likviidsusrisiki juhtimise meetmeid valida, on sätestatud järgmistes lõigetes, täpsemad nõuded aga tulevad komisjoni delegeeritud määrustest (lõige 10; alternatiivfondide puhul eelnõus esitatud IFS § 72¹ lg 1). Lõige 10 tugineb UCITSD artikli 18a lõikel (5).

Lõige 3: üldpõhimõtte on, et fondivalitseja või aktsiaseltsifond (mitteavaliku fondi puhul ka ühingufond) valib fondile likviidsusrisiki juhtimise meetmed, mida ta peab selle fondi osakuomanike või aktsionäride (mitteavaliku fondi puhul ka osanike) huvidest lähtuvalt sobivaimaks, arvestades fondi investeerimisstrateegiat, likviidsusprofili ja osakute või aktsiate tagasivõtmise tingimusi (AIFMD artikkel 16 lõike (2b) esimene lõik ja UCITSD artikkel 18a lõike (2) esimene lõik). Lisaks tulenevad direktiivist piirangud, et fondi tingimustes või põhikirjas (mitteavaliku fondi puhul ka ühingulepingus) ettenähtud likviidsusrisiki juhtimise kahest meetmest üks peab olema lõike 2 punktis 1–3, 6 või 7 nimetatud meede (lõige 4). Seega mõlemad valitud meetmed ei või olla osakute või aktsiate (või mitteavaliku fondi puhul ka osade) puhasväärtust või läbi selle väljalaskmis- või tagasivõtmishinda kohandavad, so meetmed lõike 2 punktides 4 ja 5. Piirang ei kohaldu rahaturufondi puhul, millele piisabki vaid ühe meetme valimisest. Lõige 4 tugineb AIFMD artikkel 16 lõike (2b) esimesel lõigul ja UCITSD artikkel 18a lõike (2) esimesel lõigul.

Lõige 5 nõuab, et likviidsusrisiki juhtimise meetme rakendamisel tuleb alati esikohale seada fondi investorite huvid (AIFMD artikkel 16 lõike (2c) ja lõike (2b) neljas lõik ning UCITSD artikkel 84 lõike (2) punkt a) ja lõike (2) neljas lõik). Spetsiifiliselt lõike 2 punktis 7 nimetatud meetme ehk mitterahalise tagasivõtmise puhul kehtib lisaks veel eeltingimus, et see peab vastama proportsionaalsele osale fondi varast. Vaid juhul, kui tegemist on üksnes kutselistele investoritele mõeldud fondiga või VpTS § 137¹ lõikes 3 nimetatud kaubeldava investeerimisfondiga, mille vara investeerimisel järgitakse suures osas aktsia- või võlakirjaindeksit, ei pea proportsionaalsuse tingimus olema täidetud (lõige 6). Lõige 6 tugineb AIFMD artikkel 16 lõike (2b) neljandal ja viiendal lõigul ning UCITSD artikkel 18a lõike (2) neljandal ja viiendal lõigul.

Kuivõrd fondi jaoks valitud likviidsusrisiki juhtimise meetmed ja nende rakendamise tingimused sätestatakse fondi dokumentatsioonis, ei ole sellise meetme rakendamisest tavapäraselt ka vaja eraldi Finantsinspektsiooni teavitada. Siiski, kui meedet rakendatakse fondi dokumentatsioonis sätestatust erinevalt või lõpetatakse sellise meetme rakendamise ettenähtust erinevalt, tuleb sellest Finantsinspektsiooni viivitamata teavitada (lõige 7). Finantsinspektsiooni teavitamise kohustus on fondivalitsejal või aktsiaseltsifondil (mitteavaliku fondi puhul ka ühingufondil) ka siis, kui kasutatakse osakute või aktsiate (mitteavaliku fondi puhul ka osade) väljalaskmise ja tagasivõtmise ajutist peatamist või vara eraldamist (so lõike 1 punktides 1 ja 2 sätestatud meetmed) või lõpetatakse sellise meetme rakendamine. Finantsinspektsiooni tuleb teavitada viivitamata. Kui osakute või aktsiate väljalaskmine ja tagasivõtmine peatatakse seoses VpTS §-s 3 määratletud kauplemiskoha poolt kauplemise peatamise või lõpetamisega, ei loeta seda likviidsusrisiki juhtimise meetme käivitamiseks ja sellest Finantsinspektsiooni teavitama ei pea. Vara eraldamise meetme

rakendamisest või selle lõpetamisest (so lõike 1 punktis 2 nimetatud meede) tuleb Finantsinspektsiooni mõistliku aja jooksul ette teavitada (lõige 8). Lõiked 7 ja 8 tuginevad AIFMD artikkel 16 lõikel (2d) ja UCITSD artikkel 84 lõike (3) punktidel a), b) ja teisel lõigul.

Lõikes 9 on säilitatud kehtivas seaduses olev põhimõte, et osakute või aktsiate väljalaskmise ja tagasivõtmise peatamisest peab fondivalitseja või aktsiaseltsifond viivitamata avaldama teate vastavalt fondi prospektis sätestatule fondivalitseja, selle konsolideerimisgrupi, millesse fondivalitseja kuulub, või aktsiaseltsifondi veebilehel. Investori jaoks on oluline ka teiste likviidsusrisi juhtimise meetmete rakendamine, mistõttu laiendatakse teate avaldamise kohustust ka neile.

Lõikes 10 viidatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2009/65/EL artikli 18a lõike 5 alusel kehtestatud komisjoni delegeeritud määrusele, mis kehtestab täpsemad nõuded lõigetes 1 ja 2 nimetatud üheksale likviidsusrisi juhtimise meetmele. Viidatud määrust veel kehtestatud ei ole, kuid Komisjoni ettevalmistatud eelnõu kohaselt on plaanis sellega täpsustada iga meetme omadusi:

- selgitatakse nõuet peatada samaaegselt eurofondi osakute või aktsiate väljalaskmine ja tagasivõtmine, samuti selgitatakse selle likviidsusrisi juhtimise meetme rakendamist kõigi eurofondi osakute või aktsiate liikide suhtes (so teemaks, kui fondil on mitut liiki osakuid või aktsiaid) (lõige 1 punkt 1);
- kirjeldatakse tagasivõtmispiirangu aktiveerimise künnise arvutamise ja selle likviidsusrisi juhtimise meetme aktiveerimise metoodikat, samuti täpsustatakse meetme rakendamist kõigi eurofondi investorite suhtes (so osakute või aktsiate tagasivõtmise piiramine (lõige 2 punkt 1));
- selgitatakse etteteatamistähtaaja pikendamise tingimusi likviidsusrisi juhtimise meetme kasutamise korral (so tavapärasest pikema ooteaja rakendamine (lõige 2 punkt 2);
- selgitatakse elemente, mida tuleks arvesse võtta tagasivõtmistasude vahemiku arvutamisel, ja nende tasude suuruse arvutamise metoodikat (lõige 2 punkt 3);
- kirjeldatakse kõikumisteguri arvutamise metoodikat ja selle mõju eurofondi osakute või aktsiate puhasväärtusele (so osakute või aktsiate puhasväärtuse kohandamine (lõige 2 punkt 4));
- kirjeldatakse kahetise hinnakujunduse arvutamise metoodikat ja elemente, mida tuleks selle meetme kasutamisel arvesse võtta (so fondi likviidsuse kulu arvestava teguriga kohandatud osakute või aktsiate puhasväärtuse alusel arvestatud tavapärasest erineva väljalaskmis- või tagasivõtmishinna rakendamine (lõige 2 punkt 5));
- kirjeldatakse lahjendusvastase tasu arvutamise metoodikat ja selle likviidsusrisi juhtimise meetme käivitamise mehhanismi (so IFS § 59 lõikes 1³ nimetatud lisatasu (lõige 2 punkt 6));
- kirjeldatakse mitterahalise tagasivõtmise meetme käivitamise mehhanismi (lõige 2 punkt 7) ja seda, et sellist mitterahalise tagasivõtmise mehhanismi, mida börsil kaubeldavad eurofondid kasutavad oma tavapärase kauplemistegevuse käigus, ei käsitata selle likviidsusrisi juhtimise meetme kasutamisena;
- kirjeldatakse eri liiki kõrvalkontosid ja nende aktiveerimise mehhanismi (so vara eraldamine (lõige 1 punkt 2)).

Delegeeritud määrusega on kavas rakendada ka enne 2026. aasta 16. aprilli moodustatud või asutatud eurofondide suhtes üleminekuaega – kuni 16. aprillini 2027 loetakse sellised fondid delegeeritud määruses sätestatud nõuetele vastavaks.

IFS § 57¹. Lisatakse uus paragrahv, milles reguleeritakse olukordi, mil fondi osakute või aktsiate (või mitteamalike fondide puhul ka osade) väljalaskmise ja tagasivõtmise ajutist peatamist või selle lõpetamist võib nõuda Finantsinspeksioon.

Kui fondivalitseja või aktsiaseltsifond ei ole fondi osakute või aktsiate väljalaskmise ja tagasivõtmise meedet käivitanud, kuid Finantsinspeksiooni hinnangul satub investorite kaitse või finantsstabiilsus ohtu, võib ta lõike 1 alusel ise nõuda erandkorras fondi osakute või aktsiate väljalaskmise ja tagasivõtmise ajutist peatamist. Finantsinspeksioon võib nõuda ka vastupidi – sellise meetme rakendamise lõpetamist – kui see peaks olema investorite kaitse või finantsstabiilsuse huvides. Meetme käivitamist või selle lõpetamist saab Finantsinspeksioon nõuda oma ettekirjutusega. Lisaks võib Finantsinspeksioon nõuda fondi osakute või aktsiate väljalaskmise ja tagasivõtmise ajutist peatamist või peatamise lõpetamist, kui ta saab sellise suunise Euroopa Väärtpaberiturujärelevalve Asutuse (ESMA) (lõige 2). Seda olukorras, kus Eesti fondivalitseja valitseb kolmanda riigi alternatiivfondi või kui kolmanda riigi alternatiivfondi turustatakse Eestis. Meetme käivitamist või selle lõpetamist nõuab Finantsinspeksioon oma ettekirjutusega sel juhul vastavalt kõnealuselt Eesti fondivalitsejalt või kolmanda riigi fondivalitsejalt, kes oma valitsetavat fondi siin turustab. Lõigete 1 ja 2 aluseks on AIFMD artikkel 46 lõike (2) punkt j) ja artikkel 47 lõike (4) punkt d) ning UCITSD artikli 84 lõike (2) punkt b).

Lõige 3 näeb ette teiste asjasse puutuvate lepinguriikide finantsjärelevalve asutuste ja ESMA teavitamise likviidsusrisi juhtimise meetmete käivitumisest või lõpetamisest. Teise lepinguriigi finantsjärelevalve asutust tuleb teavitada juhul, kui fondi pakutakse selles riigis või kui see on fondivalitseja päritoluriigiks. Teavitused tuleb teha sõltumata sellest, kas meede on käivitatud või lõpetatud Finantsinspeksiooni ettekirjutuse alusel (eelnevalt esitatud IFS § 57¹ lg 1) või on fondivalitseja või aktsiaseltsifond seda ise teinud ning Finantsinspeksiooni vastavalt teavitanud (eelnevalt esitatud IFS § 57 lg 7 ja 8). Kui Finantsinspeksiooni hinnangul on tegemist finantsüsteemi stabiilsust ja terviklikkust ohustava olukorraga, tuleb teavitus teha ka Euroopa Süsteemsete Riskide Nõukogule (ESRN). Põhineb AIFMD artikkel 16 lõike (2d) kolmandal lõigul ja artikli 50 lõikel (5a) ning UCITSD artikkel 84 lõike (3) kolmandal lõigul ja lõikel (3a).

Lõige 4: Lisaks on Finantsinspeksioonil õigus taotleda fondi osakute või aktsiate väljalaskmise ja tagasivõtmise ajutise peatamise meetme käivitamist või sellise meetme lõpetamist teise lepinguriigi finantsjärelevalve asutusest – fondi päritoluriigi finantsjärelevalve asutusest. Eelduseks on, et sellise fondi valitseja on Eesti fondivalitseja või pakutakse sellise fondi osakuid või aktsiaid Eestis. Meetme käivitamist või selle lõpetamist taotledes tuleb Finantsinspeksioonil teisele finantsjärelevalve asutusele oma taotlust põhjendada. Ühtlasi tuleb Finantsinspeksioonil taotlemisest teavitada ESMA-t ja ESRN-i. Viimast asutust juhul, kui Finantsinspeksiooni hinnangul peaks ohus olema finantsüsteemi stabiilsus ja terviklikkus. Sama kehtib ka teistpidi – kui Eestis asutatud või moodustatud fondi osakuid või aktsiaid pakutakse teises lepinguriigis, on selle riigi finantsjärelevalve asutusel õigus taotleda Finantsinspeksioonilt, et viimane nõuaks fondivalitsejalt või aktsiaseltsifondilt osakute või aktsiate väljalaskmise ja tagasivõtmise ajutist peatamist või selle lõpetamist. Lõige 4 põhineb AIFMD artikkel 50 lõikel (5b) ja UCITSD artikkel 84 lõikel (3b).

Lõiked 5 ja 6 annavad Finantsinspeksioonile õiguse teiselt asutusest tulnud taotluse või arvamusega mitte arvestada. Kui fondi osakute või aktsiate väljalaskmise ja tagasivõtmise ajutise peatamise meetme käivitamiseks või selle lõpetamiseks on teinud taotluse teise lepinguriigi finantsjärelevalve asutus, kuid Finantsinspeksioon sellega ei nõustu, peab ta lõike 5 kohaselt sellest teavitama nii taotluse esitajat kui ESMA-t. Kui meetme käivitamise või

lõpetamise taotlemisel teavitati ESRN-i, tuleb taotlusega mitterõustumis anda teada ka ESRN-le. Kui meetme käivitamise või lõpetamise kohta on arvamuse andnud ka ESMA, kuid sellega arvestamist või sellest juhindumist ei pea Finantsinspeksioon võimalikuks, tuleb lõike 6 kohaselt tal nii taotluse esitanud teise lepinguriigi finantsjärelevalve asutust kui ESMA-t informeerida sellest, millises osas jääb viimase aramus arvestamata või mis osas sellest ei juhinduta. Lõigete 5 ja 6 aluseks on AIFMD artikkel 50 lõiked (5c) ja (5e) ning UCITSD artikkel 84 lõiked (3c) ja (3e).

IFS § 59 lõiked 1¹–1³. Paragrahv reguleerib osakuomaniku ja aktsionäri arvel makstavaid tasusid. Eelnõuga lisatakse paragrahvi lõige 1¹, millega täpsustatakse, et kui fondi tingimustes või põhikirjas on ette nähtud osaku või aktsia tagasivõtmistasu, kuid seda ei maksta fondi, peab sellise tasu maksmine fondivalitsejale olema osakuomaniku või aktsionäri jaoks fondi tingimustes või põhikirjas selgelt välja toodud. Nimelt on laiemalt levinud just selline praktika, kus tagasivõtmistasu on fondi jäävate osakuomanike või aktsionäride huvides ja jääb seetõttu fondi. See, et tagasivõtmistasu võtab fondivalitseja, ei ole keelatud ja ka seda kasutatakse praktikas. Vaid kohustuslike pensionifondide puhul näeb IFS Eestis ette, et osaku tagasivõtmistasu makstakse sellesse pensionifondi, mille osakud tagasi võetakse (IFS § 65 lõige 1). Eelnõu seda käsitlust ei muuda, aga suurendab läbipaistvust fondi investori jaoks.

Eelnõus esitatud IFS § 57 lõike 2 punkt 3 näeb osaku või aktsia tagasivõtmistasu ette kui ühe fondi likviidsusriski juhtimise meetme, et katta osakute või aktsiate tagasivõtmisest tekkivat fondi likviidsuse juhtimise kulu. Meetme sisu antakse edasi IFS § 59 uues lõikes 1². Kui tagasivõtmistasu kasutatakse likviidsusriski juhtimise meetmena, makstakse selline tasu fondi, mitte ei teeni seda tasu fondivalitseja. Meetme eesmärgiks on tagada seeläbi, et fondi teised osakuomanikud või aktsionärid ei satuks ebaõiglaselt sellise tehingu tulemusel ebasoodsamasse olukorda (AIFMD lisa V punkt 4 ja UCITSD lisa IIA punkt 4).

Paragrahvi lõige 1 viitab lisatasule ja sellist lisatasu lubab eelnõus esitatud IFS § 57 lõike 2 punkt 6 kasutada samuti fondi likviidsusriski juhtimise meetmena, so direktiivis lahjendusvastane tasu²⁷. Sellise lisatasu olemust selgitab IFS § 59 lisatav lõige 1³: tasu eesmärk on kompenseerida osakute või aktsiate väljalaskmise või tagasivõtmise tehingu mahust tingitud likviidsuse juhtimise kulusid. Ka selline tasu makstakse fondi. Nii tagatakse, et fondi teised osakuomanikud või aktsionärid ei satuks ebaõiglaselt osakute või aktsiate suuremahulise tehingu tulemusel ebasoodsamasse olukorda (AIFMD lisa V punkt 7 ja UCITSD lisa IIA punkt 7).

IFS § 65 lõiked 2 ja 3³. Muudatused ei ole seotud direktiivi ülevõtmisega ja puudutavad spetsiifiliselt kohustuslikke pensionifonde. Muudatused on seotud konservatiivse pensionifondi valitsemise kohustuse ära kaotamisega (vt ka IFS § 363 muutmise selgitusi). Kuivõrd kaob konservatiivse pensionifondi valitsemise kohustus, ei ole põhjust enam ka rangemalt reguleerida sellise fondi tagasivõtmistasu määra ega edukustasu võtmise küsimust. Edaspidi rakendub üldine kohustusliku pensionifondi regulatsioon, st lõikes 2 sätestatud osaku tagasivõtmistasu üldine piirmäär, mis on 0,1% osaku puhasväärtusest ja lõikes 3³ sätestatud üldine printsiip, et kohustusliku pensionifondi valitseja võib valitsemistasu osana võtta lisaks baasvalitsemistasule üksnes IFS §-s 65² sätestatud edukustasu. Kuivõrd eelnõuga kaob IFS-st

²⁷ Sellist mõistet kasutab lisaks direktiivile ka nt määrus (EL) 2017/653, millega täiendatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) nr 1286/2014, mis käsitleb kombineeritud jae- ja kindlustuspõhiste investeerimistoodete (PRIIPid) põhiteabedokumente, kehtestades regulatiivsed tehnilised standardid seoses põhiteabedokumentide esitusviisi, sisu, läbivaatamise ja muutmise ning selliste dokumentide esitamise nõude täitmise tingimustega.

konservatiivse pensionifondi mõiste, jäetakse välja ka § 65 lõikest 3³ teine lause ehk kaotatakse keeld rakendada konservatiivse pensionifondi puhul edukustasu.

IFS § 66. Muudatused puudutavad pensionifonde (nii kohustuslikud kui vabatahtlikud), kuid on seotud direktiiviga, täpsemalt likviidsusriski juhtimise meetmete üldise regulatsiooniga. Direktiiv pensionifondide suhtes ei kohaldu. Üldiselt on küll IFS-s lähtutud pensionifondide puhul ka eurofondide regulatsioonist ja tehtud erandeid vaid kohas, kus see on vajalik. Olemuslikult ei ole aga enamik eelnõus esitatud IFS § 57 lõigetes 1 ja 2 sätestatud likviidsusriski juhtimise meetmetest pensionifondide suhtes ka rakendatavad. Kuivõrd osakute väljalaskmise ja tagasivõtmise ajutise peatamise regulatsioon samuti muutub eelnõuga, antakse tervele §-le 66 uus sõnastus.

Lõikega 1 välistatakse pensionifondide puhul IFS § 57 lõike 1 punkti 2, lõigete 2–6, 8 ja 10 ning § 57¹ lõigete 2–6 kohaldumine ehk teisisõnu pensionifondidele jääb likviidsusriski juhtimise meetmena osakute väljalaskmise ja tagasivõtmise ajutise peatamise meede, nagu see on ka kehtiva seaduse kohaselt. Nagu teiste fondide puhul – ei pea ka pensionifondi osakute väljalaskmise ja tagasivõtmise meedet ette nägema fondi tingimustes, seda võimaldab vajadusel kasutada eelnõus esitatud IFS § 57 lõike 1 punkt 1. Sama paragrahvi lõikes 7 kohaldatakse pensionifondi suhtes ainult osakute väljalaskmise ja tagasivõtmise ajutisest peatamisest ja peatamise lõpetamisest Finantsinspeksiooni teavitamise kohta sätestatud. Sest nagu öeldud, see on ka ainus meede, mida pensionifondi puhul saab kasutada.

Lõikega 2 säilitatakse Finantsinspeksiooni õigus nõuda pensionifondi valitsejalt ettekirjutusega pensionifondi osakute väljalaskmise ja tagasivõtmise peatamist, kui on kahtlus, et osakute väljalaskmise, tagasivõtmise või avaliku pakkumise kohta õigusaktides sätestatud nõudeid on rikutud või on sellise rikkumise oht. Selline õigus jääb Finantsinspeksioonile siis lisaks üldisele eelnõus esitatud IFS § 57¹ lõikes 1 sätestatud õigusele ettekirjutusega sellise meetme käivitamist nõuda.

Lõigetes 3 ja 4 võrreldes kehtiva seadusega muudatusi tehtud ei ole. Kui osakute väljalaskmise ja tagasivõtmise peatamist nõuab pensionifondi valitsejalt Finantsinspeksioon, kohustab ta fondivalitsejat ühtlasi ka peatamise aluseks olnud asjaolusid kõrvaldama. II samba sissemaksed laekuvad läbi Maksu- ja Tolliameti, mistõttu on lõikes 4 täpsustatud, et kui peatatud on kohustusliku pensionifondi osakute väljalaskmine, jäävad laekunud maksed pensioniregistri pidaja pangakontole ootele. Kui osakuid hakatakse uuesti välja laskma, kasutatakse kõnealuseid vahendeid osakuomanikele uute osakute väljalaskmiseks.

Lõige 5: Eelnõu säilitab kohustuslike pensionifondide puhul osakute tagasivõtmise peatamiseks Finantsinspeksiooni loakorra. Seda erinevalt üldisest osakute või aktsiate tagasivõtmise peatamise regulatsioonist. Kehtiva seaduse kohaselt ei ole vaja Finantsinspeksioonilt luba taotleda, kui kohustusliku pensionifondi osakute tagasivõtmine peatatakse seoses kauplemise peatamisega väärtpaberiturgudel või lühiajaliselt muu kiireloomulise vajaduse korral, kui fondivalitseja hinnangul kahjustaks osakute tagasivõtmine osakuomanike üldisi huve. Kui osakute või aktsiate väljalaskmine peatatakse kauplemise peatamise tõttu, siis seda ei loeta eelnõus esitatud IFS § 57 lõike 7 teise lause kohaselt fondi likviidsusriski juhtimise meetme käivitumiseks ja sellisest peatamisest ei ole fondivalitseja kohustatud Finantsinspeksiooni teavitama. See põhimõte jääb kohalduma ka pensionifondide puhul. Kohustuslike pensionifondide osas täpsustatakse aga eelnõuga lühiajalise peatamise mõõdet ja sätestatakse, et Finantsinspeksioonilt on osakute tagasivõtmiseks vaja taotleda luba, kui osakute tagasivõtmist soovitakse peatada pikemaks ajaks kui 10 tööpäevaks. Lühemaajalise peatamise

puhul ei ole Finantsinspeksioonilt luba vaja taotleda ja kohaldub üldine osakute tagasivõtmise peatamise regulatsioon.

Lõikes 6 on sätestatud, millised andmed ja dokumendid tuleb loa taotlemiseks Finantsinspeksioonile koos avaldusega esitada. Finantsinspeksioonile tuleb esitada: (i) andmed avalduse esitamisele eelnenud kuu jooksul välja lastud ja tagasi võetud kohustusliku pensionifondi osakute arvu ja neid omandanud või võõrandanud osakuomanike kohta; (ii) andmed kohustusliku pensionifondi vara, osaku puhasväärtuse ja osaku tagasivõtmistasu muutumise kohta avalduse esitamisele eelnenud kuu jooksul; (iii) osakute tagasivõtmise peatamise põhjuste selgitus ja (iv) hinnang selle kohta, milline on osakute tagasivõtmise peatamise mõju kohustusliku pensionifondi osakuomaniku huvidele. Võrreldes kehtiva seadusega andmete ja dokumentide loetelus muudatusi tehtud ei ole.

Muudetud ei ole ka lõikes 7 sätestatud. Selles on taasesitatud kehtivas sõnastuses paragrahvi lõige 5, mis sätestab, et kui kohustusliku pensionifondi osakute tagasivõtmine on peatatud, võib selle pensionifondi osakuid välja lasta üksnes fondivalitsejale (omaosakud) ning KoPS § 32 lõikes 2¹ sätestatud alusel kohustusliku pensionifondi osakuomanikele (kahju hüvitamine, kus osakuomanikule lastakse välja uued osakud pensionifondivalitseja arvel).

IFS § 67 lõige 1 ja lõike 7 punkt 1. Paragrahv reguleerib kohustusliku pensionifondi osakute tagasivõtmise peatamise loa taotluse menetlemist, otsust ja loa andmisest keeldumise aluseid. Seoses IFS §-le 66 uue sõnastuse andmisega muudetakse lõikes 1 viidet.

Lõike 7 punkt 1 viitab loa andmisest keeldumisel tõendite puudumisele IFS § 57 lõikes 2 nimetatud asjaolude ilmnemise kohta. Seoses direktiivist tuleneva uue likviidsusriski juhtimise paketi rakendamisega kaovad viidatud sätted IFS §-st 57, mistõttu ei saa neile ka kohustuslike pensionifondide puhul enam viidata ning lõike 7 punkt 1 tunnistatakse kehtetuks.

IFS 9. peatüki 5. jagu ja § 72¹. IFSi struktuur näeb ette, et esmalt esitatakse eurofondide regulatsioon ja seejärel, kui on vajalik, tehakse sellest erandeid teistele pensionifondidele – pensionifondidele ja alternatiivfondidele. Seoses likviidsusriski juhtimise meetmetega tuleb sätestada mõned erisused alternatiivfondidele, mistõttu lisatakse IFS 9. peatükki uus jagu alternatiivfondi osakule või aktsiale kohalduvate erisuste jaoks ning § 72¹, kus sätestatakse alternatiivfondi likviidsusriski juhtimise meetmete erisused.

IFS § 72¹ lõige 1: Kui eurofondide puhul viidatakse likviidsusriski juhtimise meetmete täpsemate nõuete kontekstis UCITSD alusel kehtestatud komisjoni delegeeritud määrusele, siis alternatiivfondide puhul esitatakse lõikes 1 viide AIFMD artikli 16 lõike 2i alusel kehtestatud komisjoni delegeeritud määrusele (AIFMD artikkel 16 lõige (2i)). Viidatud määrust veel kehtestatud ei ole, kuid Komisjoni ettevalmistatud eelnõu kohaselt on plaanis sellega täpsustada iga meetme omadusi alternatiivfondide puhul samamoodi, nagu seda tehakse eurofondide puhul (vt IFS § 57 lõike 10 selgitust).

Lõige 2: Direktiivist tulenevalt on likviidsusriski juhtimise meetmed ette nähtud vaid mittekinnistele fondidele. Kinnised saavad olla vaid alternatiivfondid, mistõttu on lõikes 2 sätestatud, et eelnõus esitatud IFS §-des 57 ja 57¹ sätestatud ei kohaldata kinnise alternatiivfondi suhtes.

IFS § 73 lõige 3. Lõikes 3 täpsustatakse, et nii fondi põhiteave kui fondi nimetus või ärinimi peavad olema investorile enne osakute või aktsiate omandamist kättesaadavad ehk on avalike fondide puhul nõ lepingueelseks teabeks.

IFS § 74 lõike 1 punktid 6¹ ja 9, lõike 2 punkt 1. Paragrahv reguleerib avaliku fondi prospekti. Lõikesse 1 lisatakse uus punkt 6¹, mille kohaselt tuleb prospektis edaspidi lahti kirjutada ka, milliste teenuste osutamist ja ülesandeid võib fondivalitseja kolmandale isikule edasi anda (UCITSD artikkel 13 lõike (1) punkt i)). Teenuste osutamise ja ülesannete edasiandmist reguleerib IFS § 364.

Seoses likviidsusriski juhtimise meetmete lisandumisega muudetakse lõike 1 punkti 9. Prospektis ei tule enam sätestada üksnes osakute või aktsiate väljalaskmise ja tagasivõtmise peatamise tingimusi või asjaolusid, aga ka nende vähemalt kahe (rahaturufondi puhul ühe) likviidsusriski juhtimise meetme kasutamise tingimusi või asjaolusid, mille fondivalitseja või aktsiaseltsifond on eelnõus esitanud IFS § 57 sätestatu kohaselt sellele konkreetsele fondile valinud.

Lõike 2 punkti 1 muudatus ei ole seotud direktiivi ülevõtmisega. Investeeringuid puudutavalt täpsustatakse, et prospektis tuleb investorile jaoks lahti kirjutada muu hulgas ka see, millisesse regiooni fondi vara investeeritakse ja millises ulatuses ning kas fond kasutab investeerimisel aktiivset või passiivset investeerimisstrateegiat. Muudatuse eesmärk on tagada fondi investorite huvides suurem investeerimispoliitika läbipaistvus, mis aitab investoritel paremini hinnata investeerimispoliitika sobivust isiklike eesmärkidega, aga ka valitsemise eest võetavat tasu, arvestades, et erinevad valitsemisviisid eeldavad turuosalistelt erinevat kutseoskust ning turg reeglina kohaldab nende suhtes erinevaid tasumäärasid.

Mõisted „aktiivne investeerimine“ ja „passiivne investeerimine“ on finantsturul laialt tuntud mõisted, mistõttu ei ole neid vajalik seaduse tasemel eraldi defineerida (samu mõisteid kasutab ka sama paragrahvi lõike 6 alusel kehtestatud rahandusministri määrus, mis täpsustab nõudeid prospektile ja selles sisalduvate andmete loetelule ning välisriigi fondi kohta esitatavale lisateabele). Aktiivse investeerimispoliitika korral püüab fondivalitseja pidevalt turgu „ületada“, tehes sagedasi ostu- ja müügiotsuseid, analüüsides ettevõtjaid, turge ja ajastades tehinguid. Passiivse poliitika korral püüab fondivalitseja turgu järgides saavutada turu keskmist tootlust (ei püüa turgu nõ „üle kavaldada“), näiteks ostes indeksfonde või börsil kaubeldavaid fonde (ETF) või kasutatakse muid investeerimismeetodeid, mis peegeldavad turgu tervikut või ka osa sellest.

Passiivne investeerimispoliitika kui kindel investeerimisviis tuleb fondi prospektis ja müügitegevuses avaldada, sõltumata millises ulatuses või millise aja vältel seda kasutatakse. Praktika puhul, kus fondi valitsemisel kasutatakse passiivset investeerimispoliitikat ilma, et seda oleks investorile avaldatud, on tegemist investorile eksitamisega. See põhimõte kehtib kõigi avalike fondide, sh pensionifondide puhul.

IFS § 88. Paragrahv reguleerib Finantsinspeksioonile esitatavaid aruandeid. Eelnõuga muudetakse paragrahvi pealkirja, lisades viite Finantsinspeksioonile esitatavale muule teabele. Kuivõrd muud teavet puudutavad sätted jõustuvad hiljem, on ka pealkirja muudatus kavandatud jõustuma hiljem – 2027. aasta 16. aprillil. Tegemist on kuupäevaga, mille näeb kõnealuste sätete rakendamiseks ette direktiiv.

Lõiget 2 muudetakse 2 korda, kuid nende jõustumine ja kehtivus on erinevad. Esmalt täpsustatakse ühe olemasoleva aruande pealkirja ja lisatakse Finantsinspeksioonile esitatavate aruannete loetellu fondi iseloomustavate tunnuste aruanne. Täpsustatakse, et aruannet ei koostata fondi tasude kohta, aga fondi tulude ja kulude kohta. See annab paremini edasi aruande sisu. Uue aruande näol on tegemist aruandega, mida fondivalitsejatel või aktsiaseltsifondidel tuleb avalike fondidega kohta esitada Finantsinspeksioonile integreeritud andmekogumise käigus. Aruannet kasutab Eesti Pank Euroopa Keskpangale investeerimisfondide statistika esitamisel ning see vabastab fondivalitsejad ja aktsiaseltsifondid eraldi aruandlusest Eesti Pangale. Aruanne tugineb Euroopa Keskpanga investeerimisfondide statistika määrusel (määrus (EL) 2024/1988, investeerimisfondide statistika kohta ja millega tunnistatakse kehtetuks otsus (EL) 2015/32 (EKP/2014/62) (EKP/2024/17) (uuesti sõnastatud)). Muudatus ei ole seotud direktiivi ülevõtmisega ja on kavandatud jõustuma 2026. aasta 16. aprillil, mis on eelnõu üldine jõustumise säte.

Seejärel muudetakse lõiget 2 uuesti. Uues sõnastuses lõike 2 esimesse punkti jäävad senised viited Finantsinspeksioonile esitatavatele aruannetele, mille täpsemad nõuded on sätestatud lõike 8 alusel kehtestatud rahandusministri määruks. Uues sõnastuses lõike 2 punkti 2 lisanduvad aruanded fondi varasse kuuluvate kaubeldavate finantsinstrumentide ja kauplemiskohtade kohta, kus fondivalitseja või aktsiaseltsifond fondi nimel kaupleb, samuti andmed fondi riskide kohta. Uued aruanded tulenevad direktiivist (AIFMD artikkel 24 lõige (1) ja UCITSD artikkel 20a lõige (1)) ja täpsemad nõuded neile kehtestatakse direktiivide alusel antud delegeeritud õigusaktidele (vt ka lg 8 ja § 92 lg 5).

Uues lõikes 2¹ täpsustatakse omakorda, et andmed fondi vara kohta ja lõike 2 punktis 2 nimetatud teave tuleb aruannetes esitada nii, et seda oleks võimalik seostada fondi, selle vara ja valitseja kohta esitatud muude järelevalveliste või avalike aruannetega (AIFMD artikkel 24 lõige (1) ja UCITSD artikkel 20a lõige (1)). Kuivõrd uutele aruannetele on direktiiv ette näinud pikema rakendusaja on mõlemad muudatused kavandatud jõustuma 2027. aasta 16. aprillil.

Lõikega 2² kehtestatakse Finantsinspeksioonile täiendava teabe esitamise kohustus fondivalitsejale või aktsiaseltsifondile. Finantsinspeksiooni tuleb teavitada (i) fondi likviidsusrisi juhtimise korrast ja selle muudatustest, sealhulgas likviidsusrisi juhtimise meetmete valikust ning nende käivitamise ja rakendamise lõpetamise tingimustest (UCITSD artikkel 20a lõike (2) punkt a), AIFMD-s oli sama punkt juba enne viimase direktiiviga tehtud muudatusi); (ii) fondi riskiprofiilist, sealhulgas fondi tururiskist, likviidsusriskist, vastaspoole riskist ehk krediidiriskist, ja muudest riskidest, sealhulgas operatsiooniriskist, ning fondi finantsvõimenduse kogusummast (AIFMD artikkel 24 lõike (2) c) ja UCITSD artikkel 20a lõike (2) punkt b)); (iii) stressitestide tulemustest; (iv) lepinguriikide loetelust, kus fondivalitseja või aktsiaseltsifond või viimaste nimel tegutsev turustaja fondi osakuid või aktsiaid tegelikult turustab (AIFMD artikkel 24 lõike (2) punkt f) ja UCITSD artikkel 20a lõike (2) punkt e)). Punktides (i)–(iii) sätestatud teabe esitamise kohustus oli varasemalt alternatiivfondidel IFS § 92 lõikes 2 sätestatuna. Eelnõuga laieneb see kohustus eurofondide suhtes ning punktide sõnastusi on mõnevõrra täpsustatud (nt riskide loetelu rohkem lahi kirjutatud, samuti likviidsusrisi juhtimist puudutavat punkti, mis lähtub uuest likviidsusrisi juhtimise meetmete paketist). Uue punktina tuleb juurde lepinguriikide loetelu, kus fondi turustatakse. Eelnõuga uue sõnastuse saavasse IFS § 92 jäävad Finantsinspeksioonile esitatava täiendava teabe sätted, mis puudutavad ka edaspidi vaid alternatiivfonde spetsiifiliselt. Muudatus jõustub 2027. aasta 16. aprillil.

Lõikes 4 täpsustatakse järelevalveliste aruannete esitamise tähtaega. Finantsinspeksioonile tuleb aruanded esitada kümne päeva jooksul pärast aruandeperioodi lõppu, kui õigusaktides ei

ole ette nähtud teisiti. Aruande esitamise tähtaja täpsustamine on seotud lõike 2 muudatusega, mis lisab järelevalveliste aruannete loetellu fondi iseloomustavate tunnuste aruande, mille aruandeperiood ei ole tavapärane. Lõike 8 alusel kehtestatud rahandusministri määruse kohaselt tuleb kõnealune aruanne esitada fondi tingimuste või põhikirja Finantsinspeksioonis kooskõlastamisele järgneva kuu 10. kuupäevaks. Muudatus ei ole seotud direktiivi ülevõtmisega ja on kavandatud jõustuma 2026. aasta 16. aprillil, mis on eelnõu üldine jõustumise säte.

Lõikega 6¹ täpsustatakse lõiget 6. Täpsemalt, et Finantsinspeksioonil ei ole täiendavaid perioodilisi ja ühekordseid aruandeid ning andmeid õigus nõuda mitte ainult järelevalve teostamiseks ja oma ülesannete täitmiseks Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1095/2010 alusel, aga ka süsteemse riski jälgimiseks. Täiendavate aruandlusnõuete rakendamiseks tuleb siiski teavitada ESMA-t. Muudatuse aluseks on UCITSD artikkel 20a lõige (4), AIFMD-s oli samasisuline säte juba enne viimase direktiiviga tehtud muudatusi ning tuuakse osaliselt IFS § 372 lõikest 4 üle siia (viimasesse jääb sama norm, aga fondivalitseja andmete kohta, mida UCITSD-s ei ole). Muudatus jõustub 2027. aasta 16. aprillil.

Lõikes 9 esitatakse viide Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2009/65/EÜ artikli 20a lõigete 5 ja 6 alusel väljatöötatud delegeeritud aktile, millega kehtestatakse täpsemad nõuded eurofondide kohta esitatavate lõike 2 punktis 2 sätestatud aruannete, fondi vara aruande ja muu, lõikes 2² sätestatud teabe esitamisele, nagu aruannete sagedus, tähtajad ja vorminõuded (UCITSD artikkel 20a lõiked (5) ja (6)). Alternatiivfondide kohta esitatavate aruannete puhul on vastav viide eelnõus esitatud IFS § 92 lõikes 5. Muudatus jõustub 2027. aasta 16. aprillil.

Lõikega 10 tuleb omakorda Finantsinspeksioonile kohustus teavitada teise lepinguriigi finantsjärelevalve asutust, kui see on vajalik süsteemse riski jälgimise kontekstis (AIFMD artikkel 25 lõike (2) kolmas lõik ja UCITSD artikkel 20a lõike (3) kolmas lõik). Täpsemalt, kui Eesti fondivalitseja või tema valitsetav fond võib olla oluliseks vastaspoole riski allikaks krediidasutusele, mõnele teisele süsteemselt olulisele ettevõtjale või finantssüsteemi stabiilsusele tervikuna teises lepinguriigis. Finantsinspeksioon edastab teise lepinguriigi finantsjärelevalve asutusele sellisel juhul lõike 9 kohaselt fondi kohta kogutud teabe. Muudatus puudutab samuti täiendavat aruandlust ja jõustub seetõttu 2027. aasta 16. aprillil.

IFS § 90 lõike 1 punkt 5, lõige 2¹, lõike 4 punktid 4–6 ning lõiked 7 ja 8. Paragrahvis on kehtestatud alternatiivfondi kohta avalikustatava teabe erisused. Eelnõuga tunnistatakse lõike 1 punkt 5 kehtetuks. Sätte enda sõnastust on tulenevalt likviidsusriski juhtimise meetmete paketi lisandumisest täpsustatud ja see on kaetud eelnõus esitatud § 74 lõike 1 punktiga 9.

Lõige 2¹ puudutab alternatiivfonde, mille arvel antakse laenu. Sellise fondi puhul tuleb prospektis tuua välja ka kuupäev, hiljemalt millest arvates hakkab fondi arvel laenu andmisel kohalduma selle fondi suhtes ühele isikule antavate laenude piirmäär (AIFMD artikkel 15 lõike (4c) punkt a)). Kuupäeva määramisel tuleb fondivalitsejal või aktsiaseltsifondil lähtuda eelnõus esitatud IFS § 120² lõikest 2.

Lõikesse 4 lisatakse punktid 4–6, millega täiendatakse infot, mis tuleb alternatiivfondi investoritele regulaarselt kättesaadavaks teha (AIFMD artikkel 23 lõike (4) punktid d), e) ja f)). Kui alternatiivfondi arvel antakse laenu, peab investoritele olema kättesaadav laenuportfelli koosseis – näiteks suuremad laenud või kui antakse erinevat liiki laene, nt laenu ka tarbijatele, siis laenuliikide osakaalud. Kui alternatiivfondi vara on investeeritud eriotstarbelise ettevõtja, fondivalitseja emaettevõtja või tütarettevõtja vahendusel, tuleb investoritele anda teavet nende

isikute kohta. Sõltumata alternatiivfondi tegevuse eripärast tuleb investoritele kättesaadavaks teha kõik tasud ja kulud, mida investorid otse või kaudselt aasta jooksul maksid või kandsid.

Lõikes 7 täpsustatakse, et andmed tasude ja kulude kohta ning viidatud isikute kohta, kelle vahendusel fondi vara on investeeritud, tuleb investoritele esitada vähemalt kord aastas. Sellise sageduse näeb ette direktiiv (AIFMD artikkel 23 lõike (4) punktid e) ja f)). Lõike 4 ülejäänud punktides nimetatud teabe investoritele avaldamise sagedust hindab fondivalitseja ise. Eelduslikult toimuks see kord aastas või kui teave muutub.

Lõikega 8 vabastatakse alternatiivfondivalitseja ja aktsiaseltsifond fondi dokumentide avalikustamisel kohustusest anda investorile nõudmisel talle tasuta fondi dokumentide ära kiri. Kui eurofondide puhul tuleneb investorile fondi dokumentide paberil esitamise kohustus direktiivist, siis alternatiivfondide puhul see nii ei ole. Dokumendid tuleb avalikuks teha kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis (see üldpõhimõte on sätestatud IFS § 81 lõike 3 esimeses lauses, mis jääb kohalduma ka alternatiivfondide puhul). Muudatus vähendab halduskoormust.

IFS § 92. Paragrahvis on sätestatud Finantsinspeksioonile alternatiivfondi kohta esitatava täiendava teabe erisused. Eelnõuga antakse tervele paragrahvile uus sõnastus. Muudatused puudutavad järelevalvelist aruandlust ja täiendavat teavet Finantsinspeksioonile, mille puhul on direktiiv ette näinud hilisema rakendusaja. Sellest lähtuvalt jõustub muudatus 2027. aasta 16. aprillil.

Lõike 1 kohaselt tuleb Finantsinspeksioonile alternatiivfondi kohta eelnõus esitatud § 88 lõikes 2² sätestatud teabe hulgas esitada ka mittelikviidse vara osakaal fondi varas, millele vastavalt komisjoni delegeeritud määrusele (EL) nr 231/2013 rakendatakse nende vähesest likviidsusest tulenevalt erikorda. Sisulisi muudatusi eelnõuga selles tehtud ei ole. Ülejäänud kehtivas sõnastuses IFS § 92 lõikes 2 sätestatud andmed on eelnõuga viidud §-i 88, mis kohaldub nii eurofondidele kui alternatiivfondidele. Mittelikviidse vara osakaal jääb alternatiivfondi erisusena jätkuvalt §-i 92.

Lõigetes 2 ja 4 on säilitatud kehtiva paragrahvi lõiked 3 ja 4. Mõlemad lõiked puudutavad Finantsinspeksioonile alternatiivfondi vara investeerimisel kasutatud finantsvõimenduse kohta teabe esitamist. Finantsvõimendus on meetod, mille abil suurendatakse fondi riski kas raha või väärtpaberite laenamise või tuletisinstrumentide positsioonist tuleneva võimenduse või muude vahendite abil. Finantsvõimendusega alternatiivfondide valitsejad peavad Finantsinspeksioonile avaldama teavet kasutatud finantsvõimenduse üldise taseme kohta, selle jagunemise kohta raha või väärtpaberite laenamisest tuleneva võimenduse ja tuletisinstrumentide omamisest tuleneva võimenduse vahel, vara korduva kasutamise ja fondi finantsvõimenduse peamiste allikate kohta. Teave hõlmab iga alternatiivfondi laenatud raha või väärtpaberite viit suurimat allikat ning igalt kõnealuselt allikalt saadud finantsvõimenduse suurust iga alternatiivfondi kohta. Sisulisi muudatusi eelnõuga neis sätetes tehtud ei ole. Võrreldes kehtivaga antakse lõikele 3 uus sõnastus ja sisu, millega täpsustatakse, et finantsvõimenduse määra olulisuse hindamisel tuleb fondivalitsejal lähtuda Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2011/61/EL artikkel 24 lõikes 6 viidatud komisjoni delegeeritud õigusaktis sätestatud (AIFMD artikkel 24 lõige (6)).

Lõige 5: Nagu eurofondide puhul, kehtib ka alternatiivfondide puhul, et osa järelevalvelisi aruandeid tuleb esitada vastavalt rahandusministri määrmuses sätestatud korrale ja osa aruandeid ning täiendavat teavet direktiivi alusel kehtestatud delegeeritud aktis sätestatud korrale. Lõige

5 teebki viite AIFMD vastavale artiklile. Alternatiivfondi valitseja esitab Finantsinspeksioonile eelnõus esitatud IFS §-s 92 sätestatud teabe ning § 88 lõikes 2 sätestatud aruande fondi vara kohta, teised sama lõike punktis 2 sätestatud aruanded ja sama paragrahvi lõikes 2² sätestatud teabe vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2011/61/EL artikli 24 lõigete 5a ja 5b alusel väljatöötatud sagedusele, tähtaegadele ja vormile.

Lõige 6: Eelnõu seadusena jõustumise järel tekib võimalus anda alternatiivfondi arvel laenu ka tarbijatele. Eelnõuga lisatakse esmalt kehtivasse IFS § 92 uus lõige 6, mis jõustub üldises korras ja seejärel taasesitatakse see samuti lõikenäidena 6 uues sõnastuses §-s 92. Terve paragrahv saab uue sõnastuse 2027. aasta 16. aprillist. Lisatava lõikega 6 kehtestatakse täiendav järelevalvelise aruandluse kohustus sellise fondi valitsejale, kes annab alternatiivfondi arvel laenu. Sarnaselt kõigile teistele krediidiandjatele tuleb Finantsinspeksioonile sel juhul esitada ka krediidiandjate ja -vahendajate seaduse §-des 57 ja 57¹ sätestatud aruandeid ja teavet ning nende aruannete suhtes kohaldatakse sama seaduse §-s 58 sätestatud. Kõiki laenuandjaid koheldakse ühetaoliselt.

IFS § 93 lõiked 1, 2, 4 ja 4¹. Paragrahv reguleerib pensionifondi kohta avalikustatavale teabele esitatavaid täiendavaid nõudeid. Paragrahvis tehtud muudatused ei ole seotud direktiivi ülevõtmisega.

Halduskoormuse vähendamiseks kaotatakse eelnõuga kohustuslike pensionifondide investeeringute aruande koostamise ja avalikustamise kohustus, mida fondivalitseja on kehtiva seaduse kohaselt kohustatud tegema kord kuus. Selleks jäetakse lõikest 1 välja viide kohustusliku pensionifondi investeeringute aruandele ja tunnistatakse kehtetuks lõige 2, mis selle aruande perioodi, vormi ja avalikustamise tähtaega reguleeris. Investeeringute aruande koostamise ja avalikustamise kohustus on seni kehtinud vaid kohustuslike pensionifondide suhtes, muude fondide, sealhulgas vabatahtlike pensionifondide, kohta sellist aruannet koostada ega avalikustada pole vaja olnud. Kõigi avalike fondide investeeringute kohta on andmed Finantsinspeksioonil (need on hõlmatud järelevalvelise aruandlusega). FIS § 54 lõige 6 lubab Finantsinspeksioonil avalikustada finantsjärelevalve subjektide kohta süstematiseeritud või statistilisi andmeid, mis kajastavad üldistatud kujul järelevalve subjekti finantsseisundit, tema poolt pakutavaid teenuseid või tema tegevust ning selles toimuvaid muutusi. Selline andmete avalikustamine on lubatud üksnes juhul, kui nende põhjal ei ole võimalik kindlaks teha finantsjärelevalve subjekti üksikkliendi andmeid ega koondandmetega iseloomustatavas kogumisse kuuluvat finantsjärelevalve subjekti üksikklienti. Kõnealuse sätte alusel on avalikkusele kättesaadavaks tehtud erinevad andmed näiteks krediitiasutuste kohta. Sama on plaanis edaspidi kasutada ka kohustuslike pensionifondide investeeringute puhul. Investeeringute kohta kogub Finantsinspeksioon järelevalvelise aruandluse käigus nagunii ja seda on võimalik halduskoormuse vähendamiseks ära kasutada. Edaspidi ei pea pensionifondi valitsejad enam koostama avalikke aruandeid kohustuslike pensionifondide investeeringute kohta ning need andmed muutuvad kättesaadavaks Finantsinspeksiooni veebilehel statistika all.

Lõikele 4 antakse eelnõuga uus sõnastus. Muudatus on seotud pensionifondide põhiteabe nõuete muutmisega ja tugineb viimasel pensionifondide tasude, kulude ja investeeringute analüüsil²⁸ (vt täpsemalt IFS § 94 muutmise selgitusi). Pensionifondide põhiteave avalikustatakse edaspidi Pensionikeskuse veebilehel ja omakorda sealt saavad seda oma klientide nõustamisel kasutada ka pensionifondi valitsejad ja kontohaldurid. Selleks

²⁸ [Pensionifondide tasude ja investeeringute analüüs_2024.pdf](#).

sätestatakse lõikes 4, et pensionifondi valitseja esitab pensioniregistri pidajale viimase veebilehel avalikustamiseks: (i) pensionifondi põhiteabe andmed ja nende muutumise korral uuendatud põhiteabe andmed, arvestades eelnõus esitatud IFS §-s 94 sätestatud ning (ii) kohustusliku pensionifondi tingimused ja prospekti ning nende muutmise korral muudetud tingimused ja prospekti. Ka praegu on kohustuslike pensionifondide dokumendid Pensionikeskuse veebilehel pensionikogujatele ja laiemale avalikkusele kättesaadavad. See põhimõte jääb kehtima ka edaspidi. Muudatus on kavandatud jõustuma 2027. aasta 1. jaanuaril, mis annab asjaosalistele aega uuendatud kujul põhiteabe avalikustamise ettevalmistamiseks.

Lisatavas lõikes 4¹ täpsustatakse, et kui pensionifondi tingimuste või prospekti kohaselt on fondil lubatud võtta edukustasu, tuleb sellise fondi valitsemistasu ja jooksvate tasude avalikustamisel viidata ka edukustasu võtmise võimalusele. Muudatusega lahendatakse praktikas esile kerkinud probleemi, kus edukustasu võtmine ei ole olnud piisavalt läbipaistev. Kuivõrd eelnõuga täpsustatakse tasude jaotust ning jäetakse edukustasu (selle eripäradest lähtuvalt) jooksvate tasude alt välja, on oluline, et valitsemistasu ja jooksvate tasude näitamisel oleks selgelt viidatud, et antud fondi puhul võib fondivalitseja võtta ka edukustasu. Ehk madalad valitsemistasu ja jooksvate tasude numbrid ei pruugi tähendada, et tasud ka tegelikkuses nii madalaks jäävad.

IFS § 93¹. Pensionifondi kohta teabe avalikustamise ja aruandluse erisuste jakku lisatakse uus paragrahv, milles sätestatakse pensionifondi järelevalvelise aruandluse ja Finantsinspeksioonile esitatava muu teabe erisused. Paragrahvis sätestatakse, et pensionifondi kohta ei koostata ega esitata Finantsinspeksioonile fondi osakute või aktsiate aruannet. Muudatus ei ole seotud direktiivi ülevõtmisega, küll aga vähendatakse sellega pensionifondi valitsejate halduskoormust. Andmed pensionifondi osakute kohta saab Finantsinspeksioon kätte pensioniregistri pidajalt, mistõttu ei ole põhjust neid küsida pensionifondi valitsejatelt.

Eelnõuga tehakse samas paragrahvis ka teine muudatus ning lisatakse juurde teine lõige. Lõikes 2 sätestatakse, et pensionifondi järelevalvelise aruandluse ja Finantsinspeksioonile teabe esitamise suhtes ei kohaldata eelnõus esitatud IFS § 88 lõike 2 punktis 2 ning lõigetes 2¹, 2², 6¹, 9 ja 10 sätestatud. See muudatus on seotud direktiivi ülevõtmisega ning kuna IFS § 88 muudatused jõustuvad hiljem – 2027. aasta 16. aprillil – lisatakse IFS § 93¹ teine lõige ka sama jõustumise kuupäevaga. Viidatud sätete puhul on tegemist aruannete ja andmetega, mille Finantsinspeksioonile esitamise kohustus tuleneb direktiividest, mis kohalduvad vastavalt eurofondidele ja alternatiivfondidele, mitte aga pensionifondidele.

IFS § 94. Paragrahv reguleerib pensionifondi põhiteavet. Eelnõuga antakse tervele paragrahvile uus sõnastus. Muudatus ei ole seotud direktiivi ülevõtmisega.

IFS kohaselt tuleb pensionifondi valitsejal lisaks fondi tingimustele ja prospektile koostada pensionifondide kohta ka põhiteave, sealhulgas on sätestatud, et põhiteave koostatakse Komisjoni määruse (EL) nr 583/2010 alusel, mis kuni 2022. aasta lõpuni reguleeris eurofondide põhiteavet. Alates 1. jaanuarist 2023 koostatakse eurofondide kohta põhiteavet Euroopa Parlamendi ja Nõukogu määruse (EL) nr 1286/2014 (PRIIPi määrus) kohaselt. Pensionifondidele ei kohaldu kumbki EL õigusaktidest, lisaks on varasem eurofondide põhiteabe määrus (EL) nr 583/2010 ka kehtetuks muutunud. Kehtivas seaduses kasutatud EL otsekohalduva määruse lakoonilise kohaldamise pensionifondide suhtes, kes määruse kohaldamisalasse ei peaks kuuluma, põhiseaduspärasuse seadis küsimuse alla ka õiguskantsler. Eelnevast tulenevalt on pensionifondide põhiteabe regulatsioon üle vaadatud ja eelnõus on esitatud muudatused selle uuendamiseks.

Eelnõus on senisest pensionifondide põhiteabe dokumendist loobutud. Praktika on näidanud, et pensionifondi valides või fondi vahetades pensionikogujad valdavalt põhiteabe dokumente ei loe. Senine põhiteabe dokument on umbes 2–3 lehekülje pikkune ning selle sisu ei pruugi olla igapäevase jaoks lihtsalt mõistetav. Teises sambas on 26 ja kolmandas sambas 17 erinevat pensionifondi. Kõigi nende fondide põhiteabe dokumentide omavaheline võrdlus on ebamõistlikult mahukas ja võib eeldada ka teatud eriteadmisi valdkonnast. Eelnõuga asendatakse pensionifondide põhiteabe dokument kõiki vastava samba pensionifonde hõlmava võrdlustabeliga, mis sisaldab kõige olulisemat infot pensionikoguja jaoks.

Lõige 1 sätestab, mis infot pensionifondi põhiteave sisaldab. Pensionifondi põhiteabest leiab edaspidi: (i) pensionifondi nimetuse; (ii) pensionifondi riskitaseme ja märke selle kohta, kui pensionifondi riskitase või maksimaalne aktsiariski osakaal langeb fondi tingimustes või prospektis kindlaksmääratud aja jooksul (st kas tegemist on nn „elutsükli fondiga“); (iii) Eesti investeringute osakaalu pensionifondi vara puhasväärtusest; (iv) märke selle kohta, kas vastavalt pensionifondi tingimustele või prospektile kasutab fond investeerimisel aktiivset või passiivset investeerimisstrateegiat; (v) pensionifondi valitsemistasu ja jooksvad tasud; (vi) märke selle kohta, kas vastavalt pensionifondi tingimustele või prospektile võib fond võtta edukustasu ja eelmise kalendriaasta edukustasu suuruse ning (vii) pensionifondi keskmise tootluse viimase ühe, viie ja kümne jooksva aasta kohta. Ehk teisisõnu hakkabki põhiteave koosnema kõige olulisemast infost – fondi tootlusest, tasudest, riskitasemest, asjaolust, kui palju investeerib pensionifond Eestisse ning viidetest sellele, kas tegemist on nõ aktiivselt või passiivselt juhitud pensionifondiga (mis omakorda peaks muu hulgas tasude suurust mõjutama) ja kas tegemist on nn elutsükli fondiga, kus aktsiariski osakaal automaatselt väheneb ajas. Põhiteave aitab pensionikogujal teha kaalutud investeerimisotsust, mis arvestaks tema riskitaluvuse ja investeerimiseesmärkidega. Kel on huvi või vajadust detailsema info järele, saab selle jätkuvalt kätte pensionifondide tingimustest ja prospektist. Järgnevas tabelis on toodud näide põhiteabe tabeli kohta. Tabeli täpne kujundus, sh millisel viisil on need andmed esitatud, selgub praktikas.

Tabel nr 1. „Näide põhiteabe tabelist“²⁹

Fond	Riskitase	Elutsükli strateegia	Indeks-fond	Tasud			Tootlus			Eesti investeringute osakaal	Prospekt
				Jooksvad tasud	Valitsemis-tasu	Edukus-tasu	2 a	5 a	10 a		
Nimi 1	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	link
Nimi 2	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	link
...											

Lõige 2 annab volitusnormi rahandusministri määruse kehtestamiseks, et täpsustada pensionifondi riskitaseme määramise korda. Määruse kavand on esitatud seletuskirja lisas nr 1.

Lõikes 3 on täpsustatud, et Eesti investeringute osakaalu määramisel ei võeta Eesti investeringuna arvesse pensionifondi vara paigutust Eesti krediidasutuste hoiustesse ning et investeringuid teistesse fondidesse võib Eesti investeringute osakaalu määramisel arvesse võtta selle teise fondi varast vaid osas, mis on otse või teiste fondide kaudu investeeritud Eestisse. Sätte eesmärk on näidata investoritele ja laiemale avalikkusele, mis osas läheb

²⁹ x asemel tuleb tabelisse teatud numbriline väärtus või tekst.

pensionifondi kogutud raha Eesti majandusse. Pensionifondidel ei ole kohustust investeerida Eestisse, investeerimisotsuste tegemisel seatakse esikohale osakuomanike huvid.

Sarnaselt kehtivale seadusele täpsustatakse lõikes 4, milliseid tasusid ja kulusid näidatakse pensionifondi jooksvate tasude all. Võrreldes kehtivaga jäetakse jooksvate tasude alt välja edukustasu. Nii on see ka teiste fondide puhul. Pensionifondi edukustasu on aga IFS § 65 lõike 3³ kohaselt valitsemistasu osa, millest lähtuvalt omakorda oleks see kuulunud jooksvate tasude alla. Edukustasu arvutamise ja võtmise loogika eripäradest lähtuvalt pole aga üldiselt ette nähtud, et see jooksvates tasudes sisalduma peaks. Sellest tulenevalt on lõikes 4 sätestatud, et pensionifondi jooksvates tasudes peavad sisalduma kõik eelmise kalendriaasta tasud ja kulud, mis IFS § 58 lõike 1 punktide 1–3 kohaselt tasutakse pensionifondi arvel, välja arvatud edukustasu. Ehk teisisõnu – jooksvad tasud võtavad kokku tegelikud tasud ja kulud, mis fondi arvel kaeti. Uuel kujul pensionifondi põhiteave peab lisaks valitsemistasule ja jooksvatele tasudele sisaldama eraldi märget selle kohta, kas antud fondi puhul võib fondivalitseja võtta edukustasu ning juhul, kui see nii on, tuleb põhiteabes eelmise kalendriaasta edukustasu suurus ka välja tuua.

Lõige 5: Enamik andmeid saab pensionifondi põhiteabes olema kalendriaasta lõpu seisuga. Erandiks on pensionifondi nimetus, mis nii tihti ei muutu, ning tootluse andmed, mis vastupidi – hakkavad olema jooksva viimase, viie ja kümne aasta kohta ning näitavad hetkeseisu. Siiski, kui kalendriaasta jooksul peaks aset leidma olulisi muutusi, tuleb pensionifondi valitsejal neid jooksvalt uuendada (lõige 6 teine lause). Viimane kehtib kõigi põhiteabes esitatavate andmete kohta, välja arvatud tootlused, mida pensioniregistri pidaja ise igapäevaselt uuendab.

Lõike 6 esimene lause sätestab andmete pensioniregistri pidajale esitamise. Nagu öeldud, käib see kõigi andmete kohta, välja arvatud tootlused. Samuti sätestab see andmete uuendamise kohustuse. Pensionifondi valitseja peab andmeid uuendama igal kalendriaastal, hiljemalt jaanuari lõpuks. Välja arvatud kalendriaasta jooksul aset leidvad olulised muudatused, millisel juhul tuleb andmeid jooksvalt uuendada.

Jooksvate tasude suhtes kehtib andmete jooksva uuendamise puhul erisus. Lõike 7 kohaselt on seda lubatud teha vaid juhul, kui põhjuseks on fondi valitsemistasu suuruse muutumine. Põhiteabes avaldatud pensionifondi jooksvate tasude suurust jooksva kalendriaasta sees muudel põhjustel muuta ei saa.

Lõige 8 reguleerib pensionifondi põhiteabe avalikustamist. Põhiteabe teeb kättesaadavaks pensioniregistri pidaja oma veebilehel. Pensionikeskuse veebilehel hakkavad edaspidi olema eraldi tabelid kohustuslike ja vabatahtlike pensionifondide kohta. Vastava samba pensionifondide andmed on tabelis kõrvutatud, mis hõlbustab pensionifondide võrdlemist. Lisaks kohustatakse lõikega 8 sellel samal kujul põhiteavet kasutama ka pensionifondi kohta teabe avalikustamisel ja pensionifondi osakute pakkumisel. Viimane kehtib sõltumata isikust ehk sellest peavad kinni pidama nii pensionifondi valitseja, kontohaldur kui viimaste esindajad, keda pensionifondi pakkumisel kasutada võidakse. Nii tagatakse pensionikogujale ühetaoline info sõltumata kanalist, kust ta seda infot saab.

Lõikes 9 on täpsustatud, et tootluse avaldamise suhtes pensionifondi põhiteabes ei kohaldu IFS üldised tootluse avaldamise nõuded ehk IFS § 82. Perioodid mille kohta ja kuidas pensionifondi põhiteabes tootlust avaldatakse, sätestab uues sõnastuses IFS § 94 ise. Samuti ei saa uuel kujul pensionifondi põhiteabe puhul kohaldada IFS § 73 lõikes 8 ja §-s 75 sätestatud (lõige 10). Esimene neist näeb ette dokumentide kinnitamise juhutuse poolt, mida uue põhiteabe ülesehituse tõttu pole võimalik enam kohaldada. Teises on kehtestatud nõuded fondi

põhiteabele, mis edaspidi jäävad kehtima eurofondidele ja alternatiivfondidele (kelle suhtes need otsekohalduva määruse alusel ka kohalduma peaksid).

Lõikega 11 jäetakse uuel kujul pensionifondi põhiteabe alt välja tööandja pensionifondid ning pensionifondid, eurofondid ja alternatiivfondid, mis on registreeritud PEPPina ehk üleeuroopalise personaalse pensioniplaanina. PEPPide põhiteave on reguleeritud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EL) 2019/1238, üleeuroopalise personaalse pensionitoote (PEPP) kohta. Tööandja pensionifondid on küll Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1286/2014, mis käsitleb kombineeritud jae- ja kindlustuspõhiste investeerimistoodete (PRIIPid) põhiteabedokumenti, kohaldamisalast väljas, kuid põhjusel, et selliseid pensionifonde Eestis praktikas ei ole, ei ole nende põhiteavet ka praegu eraldi reguleeritud. Tööandja pensionifondid on olemuslikult ka teistsugused – sellisesse pensionifondi saab sissemakseid teha tööandja, kes on fondi tingimustes nimetatud. Kui selleks peaks tekkima praktiline vajadus, tullakse tööandja pensionifondi põhiteabe reguleerimise küsimuse juurde hiljem uuesti tagasi.

Uues sõnastuses paragrahv jõustub 2027. aasta 1. jaanuaril. See jätab piisava aja uuel kujul põhiteabe väljatöötamiseks.

IFS § 96 lõiked 1, 1¹, 2, 3 ja 6. Paragrahv reguleerib pensionifondi prospektis ja põhiteabes sisalduva teabe muutmise erisusi ning puudutab vaid kohustuslikke pensionifonde ja tööandja pensionifonde. Muudatused ei ole seotud direktiivi ülevõtmisega ja on tingitud uuel kujul pensionifondide põhiteabe kehtestamisest. Kuivõrd pensionifondide (välja arvatud tööandja pensionifondid ja PEPPid) põhiteave on eraldi reguleeritud uues sõnastuses IFS §-s 94, jäetakse lõikest 1 välja viide kohustuslike pensionifondide põhiteabe muutmisele ning sätestatakse, et IFS §-des 77 ja 78 sätestatud fondi prospekti muutmise regulatsiooni kohaldatakse kohustuslikele pensionifondidele ning prospekti ja põhiteabe (mida edaspidi nimetatakse selles paragrahvis ühiselt prospektideks) muutmise regulatsiooni tööandja pensionifondidele, arvestades §-s 96 sätestatud erisusi. Lisaks täpsustatakse uues lõikes 1¹, et uuel kujul pensionifondi põhiteabe muutmise suhtes ei kohaldata ka IFS §-des 77 ega 78 sätestatut. Kuidas põhiteabes esitatud andmeid muudetakse, on sätestatud uues sõnastuses IFS §-s 94.

Kohustuslike pensionifondide puhul jäävad kehtima lõigetes 2 ja 3 sätestatud prospekti olulise muutmise erireeglid. Sõnastusi täpsustatakse vaid ulatuses, mis on vajalik, et oleks aru saada, et lõiked 2 ja 3 kehtivad kitsalt prospekti muutmise suhtes ja ei hõlma kohustusliku pensionifondi põhiteabe muutmist. Analoogne muudatus tehakse ka lõikes 6.

Nagu IFS § 94 muutmise, jõustuvad ka § 96 muudatused 2027. aasta 1. jaanuaril.

IFS § 104 lõige 5. Eurofondi vara investeerimise ja riskide hajutamise paragrahvi lisatakse lõige 5, millega täpsustatakse, et vara puhul, mille fondivalitseja kannab eelnõus esitatud IFS § 57 lõike 1 punktis 2 nimetatud likviidsusriski juhtimise meetme rakendamisel eraldi konto(de)le, ei pea ta sellise vara puhul arvestama IFS 11. peatükis ehk fondi vara investeerimise ja sellega tehtavate tehingute peatükis sätestatud vara investeerimise ja riskide hajutamise nõudeid ja piiranguid (UCITSD artikkel 57 lõige (3)).

IFS § 115 lõiked 3, 5 ja 6. Riskide hajutamise paragrahvis, mis puudutab eurofondi vara investeerimist hoiustesse, väärtpaberitesse, rahaturuinstrumentidesse ja tuletisinstrumentidesse, tehakse muudatused, mis on vajalikud direktiiviga (EL) 2024/2994 UCITSD-s tehtavate muudatuste ülevõtmiseks.

UCITSD-st tulenesid vastaspoole riskile regulatiivsed piirangud üksnes börsiväliste tuletisinstrumentidega tehtavate tehingute puhul, olenemata sellest, kas tuletisinstrumentid on keskselt kliiritud. Kuna keskne kliirimiskord maandab tuletislepingutele omast vastaspoole riski, on kohaldatavate vastaspoole riski piirmäärade puhul edaspidi vaja arvesse võtta, kas tuletisinstrumenti on keskselt kliirinud keskne vastaspool, kes on saanud tegevusloa või keda on tunnustatud määruse (EL) nr 648/2012 kohaselt. Direktiiviga (EL) 2024/2994 võrdsustatakse börsil kaubeldavate ja börsiväliste tuletisinstrumentide tingimusi. Kuivõrd kõnealuse direktiivi rakendamise tähtaeg on 25. juuni 2026, on ka IFS § 115 muudatuste jõustumine planeeritud sellele kuupäevale.

Lõikes 3 asendatakse viide reguleeritud turu välisele tuletistehingule viitega tuletistehingule, mida ei arveldata Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 648/2012 börsiväliste tuletisinstrumentide, kesksete vastaspoolte ja kauplemisteabehoidlate kohta artikli 14 kohaselt tegevusloa saanud või artikli 25 kohaselt tunnustatud keskse vastaspoole, sama määruse artikli 2 punkti 1 tähenduses, kaudu ehk mida ei kliirita nimetatud isikutega. Vastaspoole puhul tuleb siin lähtuda viidatud otsekohalduva määruse määratlustest (UCITSD artikkel 52 lõike (1) teise lõigu sissejuhatav lause ja artikkel 2 lõike (1) punkt v)). Ka lõike 5 punktis 1 asendatakse viide reguleeritud turu välistele tuletistehingutele viitega tuletistehingutele (UCITSD artikkel 52 lõike (2) esimene lõik).

Kuivõrd direktiivi muudatustest tulenevalt on fookus sellel, kas tuletistehingute puhul leiab aset kliirimine keskse vastaspoole kaudu, tehakse vastav täpsustus ka lõikes 6. Lõikes sätestatud 20 protsendi piirmäär kohaldub kokku ühe isiku emiteeritud väärtpaberite ja rahaturuinstrumentide väärtusele ning sellesse isikusse paigutatud hoiuste väärtusele ja riskipositsioonidele, mis tulenevad selle isikuga tehtavatest tuletistehingutest, mida ei kliirita keskselt määruse (EL) nr 648/2012 artikli 14 kohaselt tegevusloa saanud või artikli 25 kohaselt tunnustatud keskse vastaspoole kaudu. Keskse vastaspoole all mõistetakse vastaspoolt sama määruse artikli 2 punkti 1 tähenduses, so ühel või mitmel finantsturul kaubeldavate lepingute vastaspoolte vahel olevat juriidilist isikut, kes on iga müüja jaoks ostja ja iga ostja jaoks müüja (UCITSD artikkel 52 lõike (2) teise lõigu punkt c) ja artikkel 2 lõike (1) punkt v)).

IFS § 120 lõige 10. Paragrahv reguleerib alternatiivfondi (mille puhul investeeringute peatükis on kasutatud muu avaliku fondi mõistet) vara investeerimise ja riskide hajutamise nõudeid. Alternatiivfondidele kohalduvad üldiselt eurofondide suhtes kehtestatud nõuded ja piirangud. Vajalikud erisused on sätestatud spetsiifiliselt alternatiivfondidele mõeldud jaos, mis kehtivas seaduses hõlmab §-e 120 ja 120¹. Eurofondide puhul kehtib põhimõte, et fondi arvel ei või anda laenu ega võtta käendamise või muu tagamisega seotud kolmandate isikute kohustusi. See põhimõte jääb kehtima. Lõikega 10 kehtestatakse alternatiivfondidele erand sellest üldisest põhimõttest. Direktiivist tulenevalt tekib võimalus alternatiivfondi arvel laenu anda (AIFMD artikkel 4 lõike (1) punkt (ar)). Nõuded laenutehingutele sätestatakse IFS-i lisatavas §-s 120² ning nende tingimuste ja piirangutega tuleb alternatiivfondi arvel laenu andmisel arvestada.

IFS § 120¹ lõige 4. Kuivõrd IFS § 120¹ lõike 1 kohaselt ei kohaldata kinnisele alternatiivfondile vara investeerimisel, riskide hajutamisel ja muude fondi varaga tehtavate tehingute puhul investeeringute peatükis eurofondide suhtes ega ka alternatiivfondide spetsiifilises §-s 120 sätestatud, kui § 120¹ ise ei sätesta teisiti, lisatakse paragrahvi uus lõige, et oleks üheselt selge, et ka kinnise alternatiivfondi arvel võib anda laenu nagu on sätestatud eelnõus esitatud IFS § 120 lõikes 10.

IFS § 120². Uue paragrahviga kehtestatakse nõuded laenutehingutele. Paragrahv kohaldub selliste alternatiivfondide suhtes, mille arvel antakse laenu ja põhineb AIFMD artikli 15 lõigetel (4a)–(4i).

Lõikega 1 kehtestatakse laenu andmisele mahupiirang, mida kohaldatakse laenu andmisele finantssektoris. Kui laenu antakse eurofondile või teisele alternatiivfondile või pensionifondile, kindlustusandjale, edasikindlustusandjale või kindlustusvaldusettevõtjale, krediidasutusele, krediidasutuse abiettevõtjale või finantseerimisasutusele KAS-i tähenduses (viimane hõlmab investeerimisühingut ja segafinantsvaldusettevõtet, samuti finantseerimisasutust VpTS-i tähenduses), ei või sellisele ühele isikule antavate laenude tinglik väärtus kokku ületada 20 protsenti laenu andva fondi vara puhasväärtusest. Laenude piirmäär tuleneb direktiivist ja sellise piirangu eesmärk on piirata alternatiivfondide, mille arvel antakse laenu ja muude finantssektori asutuste vastastikuse seotuse riske. Direktiiv ei viita fondide puhul pensionifondile laenu andmisele. Arvestades, et tegemist on riskide kontsentreerumist ohjava ja finantsstabiilsust hoidva sättega, on fondide loetellu eelnõuga siiski hõlmatud ka pensionifondid.

Lõige 2 täpsustab 20 protsendi piirmäära kohaldamist. Piirmäära tuleb kohaldada arvates kuupäevast, mille sätestavad fondi tingimused, põhikiri või prospekt. Kuupäeva kehtestamisel fondi dokumentatsioonis tuleb fondivalitsejal (või aktsiaseltsifondil endal) lähtuda selle konkreetse fondi investeerimisstrateegiast ja fondi vara eripärast, kuid see peab olema varasem fondi osakute või aktsiate esmase väljalaskmise kuupäevast kahe aasta möödumisest. Erandkorras võib siiski seada ka pikema tähtaja. Tähtaega on võimalik pikendada kuni 12 kuud. See peab olema põhjendatud tulenevalt fondi investeerimisstrateegiast ja vara eripärast ning Finantsinspektsioon peab selleks olema loa andnud.

20 protsendi piirmäära kohaldamise peatab see, kui fondi vara puhasväärtust suurendatakse või vähendatakse osakute või aktsiate väljalaskmise ja tagasivõtmise läbi, st kui lastakse välja uusi osakuid või aktsiaid või võetakse neid tagasi (lõige 3). Piirmäära kohaldamise peatumine on ajutine ja võib maksimaalselt kesta kuni 12 kuud. Perioodi otsustamisel tuleb fondivalitsejal (või aktsiaseltsifondil) lähtuda fondi osakuomanike või aktsionäride õigustatud huvidest. Samuti ei kohaldata piirmäära, kui fond on likvideerimisel ja selle käigus hakatakse fondi osakute või aktsiate tagasivõtmiseks fondi vara võõrandama (lõige 4).

Lõige 5 täpsustab selguse huvides, et kui alternatiivfondi näol, mille arvel laenu antakse, on tegemist Euroopa riskikapitalifondi, Euroopa sotsiaallettevõtlusfondi või Euroopa pikaajalise investeerimisfondiga, kohalduvad lõikes 1 sätestatud 20 protsendi piirmäära rakendamisel IFS § 9 lõikes 3, 4 või 8 viidatud vastavas EL õigusaktis sätestatud fondi vara investeerimist puudutavad piirmäärad, piirangud ja muud tingimused ikka ka endiselt. Ehk laenu andmine ja sellega seotud nõuded ei vabasta muude, vastava fondi suhtes kehtivate nõuete täitmisest.

Lõige 6: Kui alternatiivfondi arvel antakse laenu, peab olema tagatud, et sellega teenitud tulu peab jääma fondi. Ehk laenu käsitletakse selles osas nagu iga teist investeringut. Teenitud tulust on lubatud maha arvata vaid tasu laenu haldamise eest.

Lõige 7 kehtestab huvide konflikti välistavad sätted. Alternatiivfondi arvel ei ole lubatud laenu anda nõ seotud isikutele – fondi enda valitsejale, tema töötajatele ega aktsiaseltsifondi puhul fondi töötajatele, fondi enda depositeoriumile või sellisele kolmandale isikule, kellele on depositeoriumi ülesanded edasi antud, samuti kolmandale isikule, kellele on fondivalitseja ülesanded edasi antud, ega tema töötajatele ning fondi enda valitsejaga samasse

konsolideerimisgruppi kuuluvale ettevõtjale. Viimane on lubatud vaid juhul, kui see grupp kuuluv ettevõtja annab laenu vaid sellistele isikutele, keda pole eespool nimetatud.

Lõige 8 keelab sellise laenutegevuse, mille ainsaks eesmärgiks on laenud või neist tulenevad riskipositsioonid kolmandale isikule üle anda. Seejuures ei oma tähtsust mil viisil üleandmine aset leiab (laenulepingu üleandmine või sellest tuleneva nõude loovutamine). Seega peaks laenu andmine üldiselt toimuma fondi vara investeerimiseks ja olema kooskõlas fondi investeerimisstrateegia ja regulatiivsete piirangutega.

Lõige 9 piirab laenulepingu või sellest tuleneva nõude loovutamist kolmandale isikule. Kui sellist praktikat kasutatakse, peab fondi riskipositsioonina säilima vähemalt 5% laenu tinglikust väärtusest. See kehtib iga laenu kohta, mis kolmandale isikule loovutatakse. Direktiivi kohaselt on kõnealuse piirangu eesmärk hoiduda moraalariskist ja tagada, et alternatiivfondide arvel antavad laenud oleksid nõ kvaliteetsed. Sama lõike teine lause seab ka ajalised tingimused nõutud riskipositsiooni säilitamisele. Kui laenuperiood on pikem kui kaheksa aastat, tuleb riskipositsiooni säilitada vähemalt 8 aastat. Kui laenuperiood on lühem, peab riskipositsiooni säilitama laenu lõpptähtajani. Sõltumata tähtajast tuleb riskipositsiooni säilitada laenu lõpptähtajani ka kõigi tarbijatele antud laenude puhul.

Lõige 10: Fondi puhul on esimesel kohal alati selle investorid. Sellest lähtuvalt sätestab lõige 10 erandid, mil lõikes 9 sätestatud riskipositsiooni säilitamise nõuet täita ei tule. See saab tulla kõne alla olukorras, kus riskipositsiooni osa säilitamine läheks vastuollu alternatiivfondi investeerimisstrateegia elluviimisega või fondi või tema valitseja suhtes kehtivate regulatiivsete nõuetega. Asjaolud, mis lubavad lõiget 9 mitte kohaldada, on järgmised:

- 1) fondivalitseja või aktsiaseltsifond hakkab fondi likvideerimise käigus fondi vara võõrandama, et selle osakuid või aktsiaid tagasi võtta;
- 2) fondi vara võõrandamine on vajalik Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 215 alusel vastu võetud piiravate meetmete või tootenõuete täitmiseks;
- 3) laenulepingu või sellest tuleneva nõude loovutamine on fondi osakuomanike või aktsionäride parimates huvides ja vajalik fondi investeerimisstrateegia sellekohaseks rakendamiseks või
- 4) laenuleping või sellest tulenev nõue loovutatakse tingituna laenuga seotud riski halvenemisest, mille fondivalitseja või aktsiaseltsifond on tuvastanud fondi osakuomanike või aktsionäride ees hoolsuskohustuse täitmise ja riskijuhtimise protsessi käigus ning lepingu või sellest tuleneva nõude omandajat on riski halvenemisest teavitatud.

Lõike 9 mittekohaldamine võib investeerimisstrateegia rakendamiseks olla põhjendatud näiteks olukorras, kus riskipositsiooni säilitamine nõutud osas tooks kaasa selle, et fond ületaks oma investeringute piirmäära. Põhjuseks võivad olla ka näiteks muudatused fondi vara jaotuses, mille tõttu ei ole fondil enam riskipositsiooni konkreetse sektori või konkreetse varaklassi suhtes. Fondi investeerimisstrateegia ei pruugi ette näha ka nõ raskustes oleva vara valitsemist, mis tähendab, et juhul, kui laenuvõtja olukord on muutunud selliselt, et ta ei suuda oma kohustusi täita, võib samuti kõne alla tulla lõike 9 mitte kohaldamine.

Kui fondivalitseja või aktsiaseltsifond peab vajalikuks lõikes 10 sätestatud erandit kasutada, võib Finantsinspeksioon lõike 11 alusel temalt nõuda vastavalt ühe või mitme lõikes 10 nimetatud asjaolu tõendamist.

Lõikes 12 täpsustatakse, et tarbijale laenu andmisel kohalduvad üldised sellise laenu suhtes kehtivad nõuded. See tähendab, et ka fondivalitsejal või aktsiaseltsifondil tuleb täita VÕS §-

des 402–421 krediidlepingu pakkumisele ja sõlmimisele esitatavaid nõudeid ning KAVS §-des 47–53¹ krediidi andmisele kehtestatud nõudeid.

Lõige 13: Kuivõrd laenu ei pruugita alati anda alternatiivfondi arvel otse, täpsustab lõige 13, et ka laenu andmist kaudselt kolmanda isiku või eriotstarbelise ettevõtja kaudu, käsitletakse laenu andmisena fondi arvel. Seda juhul, kui (i) sellist laenu antakse fondi arvel või nimel või (ii) fondivalitseja nimel, kui fondivalitseja või aktsiaseltsifond osaleb laenu struktureerimises või enne laenuga seotud riskipositsiooni võtmist laenu tingimuste kindlaksmääramises või kokkuleppimises. Säte ei võimalda sel viisil IFS-s laenu andmise suhtes kehtestatud nõuetest kõrvale hiilida. Lõige 13 arvestab definitsiooniga AIFMD artikli 4 lõike (1) punktis (ar).

IFS § 127 lõige 2. Paragrahv reguleerib tehinguid tuletisinstrumentidega ja kehtestab välisvaluutas nomineeritud väärtpaberitesse investeerimise piirangud. Lõikes 2 on kehtestatud kogu välisvaluuta avatud netopositsiooni piirang spetsiifiliselt konservatiivsele pensionifondile, mis tunnistatakse eelnõuga kehtetuks, kuivõrd kaob sellise fondi valitsemise kohustus. Muudatus ei ole seotud direktiivi ülevõtmisega vaid tugineb pensionifondide tasude, kulude ja investeeringute analüüsis tehtud ettepanekutele³⁰.

IFS § 129. Paragrahv, mis sätestab piirangud konservatiivse pensionifondi vara investeerimisele, tunnistatakse kehtetuks. Eelnõuga kaob pensionifondi valitsejal kohustus valitseda IFS-s määratletud konservatiivset pensionifondi. Eelnõu ei keela konservatiivsema strateegiaga pensionifondi valitsemist ega juba olemasolevate konservatiivsete pensionifondide valitsemisega jätkamist. Spetsiifilised investeerimispiirangud sellistele fondidele edaspidi aga puuduvad ning pensionifondi valitsejal endal tuleb fondi tingimuste ja prospektiga sisustada fondi investeerimisstrateegia ja -poliitika. Muudatus ei ole seotud direktiivi ülevõtmisega vaid tugineb samuti pensionifondide tasude, kulude ja investeeringute analüüsis tehtud ettepanekutele.

IFS § 140 lõige 3. Kehtiva IFS-i kohaselt saavad omavahel ühineda lepingulised fondid ja omavahel ühineda aktsiaseltsifondid. Lepingulise fondi ja aktsiaseltsifondi ühinemist ette nähtud ei ole. Eelnõuga muudetakse seda ning võimaldatakse ka lepingulise fondi ja aktsiaseltsifondi ühinemist. Muudatus ei ole seotud otseselt direktiivi ülevõtmisega. Küll aga viib see IFS-i fondide ühinemise regulatsiooni fondide direktiivides sätestatuga kooskõlla. Nimelt ei piira UCITSD ega AIFMD selliselt fondide ühinemist (vt ka kehtiva IFS § 140 lõikeid 3 ja 4 koosmõjus). Fondivalitseja jaoks, kes valitseb erinevas vormis investeerimisfonde ja soovib oma fonde ühendada, on muudatus halduskoormust vähendav.

Lõikes 3 sätestataksegi vastavalt, et lepinguline fond võib ühineda lepingulise fondiga või aktsiaseltsifondiga ning täpsustatakse, et lepingulised fondid võivad ühineda ka selliselt, et moodustatakse uus lepinguline fond ning lepinguline fond ja aktsiaseltsifond selliselt, et asutatakse uus aktsiaseltsifond. Põhimõte, et fondid ühinevad läbi uue fondi moodustamise, ei ole uudne, seda lubab ka kehtiv IFS. Muudatus lihtsalt lubab edaspidi ka lepingulisel fondil ja aktsiaseltsifondil ühineda nii, et asutatakse uus aktsiaseltsifond. Kehtima jääb ka see, et üks aktsiaseltsifond võib ühineda teise aktsiaseltsifondiga ning et aktsiaseltsid võivad ühineda ka nii, et asutatakse uus aktsiaseltsifond.

IFS § 141. Paragrahvis, mis reguleerib lepingulise fondi ühinemist, viiakse nii pealkirjas kui kõigis sätetes lepinguline fond mitmusesse. Seda põhjusel, et edaspidi oleks üheselt selge, et

³⁰ [Pensionifondide tasude ja investeeringute analüüs_2024.pdf](#).

IFS § 141 jääb reguleerima lepinguliste fondide omavahelist ühinemist. Muudatus ei ole seotud direktiivi ülevõtmisega.

IFS § 142 lõiked 2 ja 2¹. Aktsiaseltsifondi ühinemist käsitlevas paragrahvi lõikes 2 tehakse täpsustus, et äriseadustiku (ÄS) § 391 lõigetes 1–5 sätestatud kohaldatakse aktsiaseltsifondi ühinemisel teise aktsiaseltsifondiga. Põhimõte, et aktsiaseltsifond ei saa ühineda muus vormis äriühinguga kui aktsiaselts (aktsiaseltsifond), jääb kehtima. Lõikega 2¹ täpsustatakse omakorda, et lepingulise fondiga ühinemise korral kohaldatakse sellisele ühinemisele IFS-s sätestatud ja ÄS § 391 lõigetes 1–5 ühinemise viiside kohta sätestatud. Lepinguline fond on varakogum ja pole äriühing. Reguleerides aktsiaseltsi ühinemist ei ole ÄS sellise varakogumiga ühinemisega arvestanud. Lõikega 2¹ kohaldatakse aktsiaseltsifondi ja lepingulise fondi ühinemise suhtes viidatud ÄS üldisi ühinemise norme, kuid tulenevalt IFS-st ei välista siis ÄS § 391 lõige 1 ühinemist lepingulise fondiga ning viidatud ÄS-i sätete puhul lähtutakse nagu ühineksid kaks äriühingut omavahel. Aktsiaseltsifondi ja lepingulise fondi ühinemisel on ühendavaks fondiks alati aktsiaseltsifond (kui ühinetakse uue fondi asutamise teel, on ühendavaks fondiks uus aktsiaseltsifond). Muudatused ei ole seotud direktiivi ülevõtmisega.

IFS § 143 lõige 2. Paragrahv reguleerib fondi osakute või aktsiate asendamist fondide ühinemisel. Lõike 2 esimesest lausest on jäänud välja viide fondi aktsionäridele. Uue fondi asutamise teel saavad kehtiva IFS-i kohaselt ühineda ka aktsiaseltsifondid ning eelnõu laiendab seda võimalust lepingulise fondi ja aktsiaseltsifondi ühinemisele. Viimasel juhul tuleb küll siis asutada just nimelt aktsiaselts, mitte ei moodustata uut lepingulist fondi. Eelnõuga lisatakse lõike 2 esimesse lausesse osakuomanike kõrvale viide aktsionäridele. Ehk uue fondi moodustamisel või asutamisel saavad selle osakuomanikeks või aktsionärideks ühendatava fondi osakuomanikud või aktsionärid. Teine, lause, mis sätestab, et välja lastud osakute või aktsiate eest tasuvad osakuomanikud või aktsionärid varaga, mis vastab nende osale ühendatavas fondis, jääb muutmata. Muudatus ei ole seotud direktiivi ülevõtmisega.

IFS § 146 lõike 2 punkt 4. Lõike 2 punktist 4 on ekslikult jäänud välja viited aktsiaseltsifondile endale. Kui ühendavaks fondiks on aktsiaseltsifond, tuleks ühinemisloa taotlusele lisada ühinemise mõju hinnang ühendava aktsiaseltsifondi finantsseisundile, sealhulgas prognoosid aktsiaseltsifondi usaldatavusnõuete täitmise kohta. Paika jääb põhimõte, et sellist hinnangut ei ole vaja esitada, kui eurofond ühineb piiriüleselt. Muudatus ei ole seotud direktiivi ülevõtmisega.

IFS § 163 lõiked 2¹–2⁵ ja 4. Paragrahvi, mis reguleerib aktsiaseltsifondi ühinemise kandmist äriregistrisse ja ühinemise jõustumist, lisatakse viis uut lõiget, millega sätestatakse erisused aktsiaseltsifondi ja lepingulise fondi ühinemise puhuks.

Lõikes 2¹ sätestatakse, et kui aktsiaseltsifondiga ühendatakse lepinguline fond või ühinevad nimetatud fondid uue aktsiaseltsifondi asutamise teel, kohaldatakse lepingulise fondi, selle osakuomanike ja osakute suhtes ÄS § 400 lõigetes 1 ja 2, § 402 lõikes 3, § 403 lõikes 1, lõigetes 3 ja 4, lõike 6 esimeses lauses ning § 405 lõigetes 2, 5 ja 6 vastavalt ühendatava või ühineva ühingu, ühingu osanike või aktsionäride ning osade või aktsiate kohta sätestatud. Sama lõikega välistatakse sellise ühinemise korral ÄS §-s 401, § 402 lõikes 1 ning § 403 lõikes 2 ja lõike 6 teises lauses sätestatu kohaldamine. ÄS lepingulise fondiga ühinemist küll ette ei näe, konkreetsete normide mittekohaldamise sätestamine on aga vajalik põhjusel, et IFS § 163 lõige 1 ütleb, et kohaldub ÄS §-des 400–403 ja 405 sätestatu, kui IFS 13. peatüki, 2. jao 5. jaotisest ei tulene teisiti. Kokkuvõttes kohaldatakse lepingulise fondi ja aktsiaseltsifondi ühinemisel

neid ÄS sätteid, mida sätete iseloomu arvestades on vajalik ja võimalik kohaldada. Eelnõu koostamisel ei ole peetud otstarbekaks viidatud ÄS-i sätteid IFS-i ümber kirjutada.

Lõikega 2² täpsustatakse omakorda, et ühendatava lepingulise fondi puhul kohaldatakse selle fondi valitseja juhatuse või nõukogu liikme suhtes ÄS § 403 lõike 6 esimeses lauses ning § 405 lõigetes 5 ja 6 ühineva ühingu juhatuse või nõukogu liikme kohta sätestatud. Säte kohaldub ka siis, kui lepinguline fond ja aktsiaseltsifond ühinevad uue aktsiaseltsifondi asutamise teel (mõlemad ühinemisel osalevad nõ „vanad“ fondid on sel juhul ühendatavad fondid ÄS mõttes).

Lõige 2³: Lõike 2¹ teise lausega on ÄS § 401 kohaldamine välistatud lepingulise fondi ühendamisel aktsiaseltsifondiga ja nimetatud fondide ühinemisel uue aktsiaseltsifondi asutamise teel. Sarnaselt ÄS § 401 lõikele 1 lubab lõige 2³ ühendaval aktsiaseltsifondil antud juhul jätkata soovi korral oma tegevust ka ärinime all, mis oli varem kasutuses ühendatava lepingulise fondi nimetusena. Arvestada tuleb sel juhul aga lisaks ka IFS §-s 24 fondi ärinime ja nimetuse kohta sätestatud. See tähendab muu hulgas, et fondi nime tuleb täiendada viitega „muutuvkapitaliga aktsiaseltsifondile“ või lisada selle asemel lühend „MASF“. Lisaks tuleb jälgida, et fondi ärinimi ei oleks eksitav aktsiaseltsifondi põhikirjas ette nähtud fondi investeerimispoliitika või muude tingimuste suhtes. Ühendavaks fondiks võib olla vastavalt, kas aktsiaseltsifond, kellega lepinguline fond ühendatakse, või uus aktsiaseltsifond, mis fondide ühinemisel asutatakse.

Lõige 2⁴: Nagu äriühingute ühinemisel üldiselt, loetakse ka ühendatav lepinguline fond lõppenuks ühinemise kandmisega ühendava aktsiaseltsifondi registrikaardile või uue aktsiaseltsifondi registrisse kandmisel. Lepingulise fondi ja aktsiaseltsifondi ühinemisel saab lepinguline fond olla alati üksnes ühendatavaks fondiks.

Sarnaselt ÄS § 405 lõike 3 teisele lausele sätestatakse lõikega 2⁵ et aktsiaseltsifondi ja lepingulise fondi ühinemisel uue aktsiaseltsifondi asutamisega on asutajateks ühinev aktsiaseltsifond ja ühineva lepingulise fondi osakuomanikud.

Võttes arvesse, et eelnõu kohaselt võib ühendatavaks fondiks olla ka lepinguline fond, lisatakse lõikesse 4 viited lepingulisele fondile ja selle aastaaruandele.

Muudatused ei ole seotud direktiivi ülevõtmisega.

IFS § 243¹ punkt 4. Mitteavaliku fondi moodustamisest ja asutamisest teavitamise paragrahvi lisatakse Finantsinspeksioonile esitatavate andmete loetellu dokument, mis kinnitab valmisolekut andmeedastuseks krediiditeaberegistri pidajaga KJS-s sätestatud tingimustel ja korras, kui fondi tingimuste, põhikirja või ühingulepingu kohaselt nähakse ette fondi arvel laenu andmist tarbijale. Eelnõu ei tee laenu andmise puhul vahet, kas tegemist on avaliku või mitteavaliku fondiga. Sarnaselt avalikele alternatiivfondidele näeb eelnõu ka mitteavalike fondide puhul ette, et kui laenu antakse tarbijatele tuleb KJS-i jõustumise järel fondi moodustades või asutades tõendada Finantsinspeksioonile ka krediiditeabe registriga liidestumise valmisolekut. Muudatus jõustub 2027. aasta 1. oktoobril.

IFS § 244 lõiked 1–3. Sarnaselt avalike fondide tingimustele ja põhikirjale täiendatakse eelnõuga ka nõudeid mitteavalike fondide tingimustele, põhikirjale ja ühingulepingule.

Lõikes 1 on sätestatud, mis peab sisalduma mitteavaliku lepingulise fondi tingimustes. Lõike 1 punktile 7 antakse uus sõnastus, et rõhutada, et osakute tagasivõtmise tingimuste hulgas tuleb

muu hulgas tuua välja aeg, mille möödumisel osakute tagasivõtmise nõude esitamisest võetakse fondi osakuid tagasi. Muudatus on ühelt poolt seotud eelnõus esitatud IFS § 57 lõike 2 punktis 2 nimetatud likviidsusriski juhtimise meetmega, mida eelnõus esitatud IFS § 264¹ kohaselt kohaldatakse ka mitteavalike mittekinniste alternatiivfondide suhtes ja mis võimaldab tavapärasest pikema ooteaja rakendamist fondi osakute tagasivõtmisel ja millest tingituna on vajalik teada, milline on tavapärane ooteaeg. Viimane on investorile oluline info aga ka nõ tavaolukorras. Ühtlasi lisatakse lõikesse 1 punkt 8¹, millega nõutakse mitteavaliku mittekinnise alternatiivfondi puhul tingimustes ka fondi likviidsusriski juhtimiseks rakendatavate meetmete väljatoomist (AIFMD artikkel 16 lõige (2b)). Mittekinnise alternatiivfondi valitsejal tuleb eelnõus esitatud IFS § 57 lõikes 2 olevast meetmete listist määrata vähemalt kaks likviidsusriski juhtimise meetet, mis tuleb siis vastavalt ette näha ka fondi tingimustes.

Samad muudatused tehakse ka lõigetes 2 (lisatakse punktid 6¹ ja 6² (viimane tugineb AIFMD artikkel 16 lõikel (2b)) ja 3 (muudetakse punkti 6 ja lisatakse punkt 6¹ (tugineb samuti AIFMD artikkel 16 lõikel (2b))). Lõige 2 reguleerib mitteavaliku aktsiaseltsifondi põhikirja. Erinevalt kõigist teistest fondidest on sellest lõikest omal ajal ekslikult välja jäänud viide fondi aktsiate väljalaskmise ja tagasivõtmise tingimustele, mistõttu lisatakse lõikesse 2 kaks uut punkti. Lõige 3 reguleerib mitteavaliku usaldusfondi ühingulepingut. Selles lõikes oli punkt 6 olemas, mis nõudis fondi osade väljalaskmise ja tagasivõtmise tingimuste sätestamist ühingulepingus, mistõttu piisab siin selle punkti täpsustamisest analoogselt lõike 1 punktile 7.

IFS § 245 lõige 3. Mitteavaliku lepingulise fondi tingimuste muutmise paragrahvi lisatakse uus lõige 3, mis kohustab fondivalitsejat esitama Finantsinspeksioonile fondi tingimuste muutmisel dokumenti, mis kinnitab valmisolekut andmeedastuseks krediiditeaberegistri pidajaga KJS-s sätestatud tingimustel ja korras. Selline dokument tuleb esitada Finantsinspeksioonile viivitamata ja juhul, kui fondi tingimuste muutmiseega kaasneb selline investeerimispoliitika muutus, mis näeb ette fondi arvel laenu andmist tarbijale. Krediiditeaberegistrile andmete edastamise küsimuses koheldakse kõiki laenuandjaid ühetaoliselt, sealhulgas fonde, mille puhul on laenu andmine tarbijatele ette nähtud kohe fondi moodustamisel ja fonde, mille tingimusi hiljem selliselt muudetakse, et fondi arvel hakatakse laenu andma tarbijatele. Muudatus jõustub 2027. aasta 1. oktoobril.

IFS § 246 lõige 3. Mitteavaliku aktsiaseltsifondi põhikirja muutmise paragrahvis tehakse sama muudatus, mis IFS §-s 245. Muudatus jõustub 2027. aasta 1. oktoobril.

IFS § 247 lõige 2. Mitteavaliku usaldusfondi ühingulepingu muutmise paragrahvi senine tekst loetakse lõikeks 1 ja paragrahvi lisatakse uus lõige 2, millega tehakse sama muudatus, mis IFS §-des 245 ja 246. Muudatus jõustub 2027. aasta 1. oktoobril.

Seaduse 20. peatüki pealkiri. Tulenevalt uuest likviidsusriski juhtimise regulatsioonist lisatakse pealkirja viide fondi likviidsusriski juhtimisele. 20. peatüki uueks pealkirjaks saab „Fondi osakute, aktsiate või osade registreerimine, vara puhasväärtus ja fondi likviidsusriski juhtimine“.

IFS § 264¹. Seadusesse (20. peatükk ehk mitteavaliku fondi osakute, aktsiate või osade registreerimine, vara puhasväärtus ja fondi likviidsusriski juhtimine) lisatakse uus paragrahv fondi likviidsusriski juhtimise kohta, milles viidatakse, et mitteavaliku mittekinnise alternatiivfondi puhul kohaldatakse likviidsusriski juhtimisele avalike fondide suhtes kehtivaid § 57 ja 57¹. Vt meetmete kohta ja viiteid nende aluseks olevatele AIFMD ja UCITSD sätetele täpsemalt IFS § 57 ja 57¹ selgitustest.

IFS § 269 lõiked 1, 4 ja 7¹. Paragrahvis on sätestatud täiendavad nõuded alternatiivfondi valitseja poolt mitteavalike fondide kohta investoritele teabe esitamisele. Lõike 1 punkti 7 kohaselt peab fondivalitseja oma valitsetava mitteavaliku fondi kohta investoritele kättesaadavaks tegema muu hulgas selle fondi likviidsusriski juhtimise kirjelduse, mis peab sisaldama ka osakute, aktsiate või osade tagasivõtmise tingimusi nii tava- kui erandolukorras. Tulenevalt muudatustest likviidsusriski juhtimises punkti 7 sõnastust täpsustatakse ja lisatakse sellesse viide eelnõus esitatud IFS § 264¹ kohaselt fondi jaoks valitud likviidsusriski juhtimise meetmete kasutamise võimalustele ja tingimustele. Ühtlasi täpsustatakse, et osakute, aktsiate või osade tagasivõtmise kohta tuleb investoritele kättesaadavaks teha tavapäraseid tingimused ja võimalikud erisused likviidsusriski juhtimise meetme käivitumisel (AIFMD artikkel 23 lõike (1) punkt h)).

Lõikes 4 sätestatakse, et lisaks tuleb mitteavaliku fondi investorile teha regulaarselt kättesaadavaks veel ka: (i) mittelikviidse vara osakaal fondi varas, millele vastavalt komisjoni delegeeritud määrusele (EL) nr 231/2013 rakendatakse selle vähesest likviidsusest tulenevalt erikorda; (ii) fondi likviidsusriski juhtimise kord ja selle muudatused; (iii) fondi riskiprofiil ja riskide juhtimiseks kasutatava riskijuhtimissüsteemi kirjeldus; (iv) laenuportfelli koosseis, kui fondi arvel antakse laenu; (v) kõik tasud, maksud ja kulud, mida investorid otse või kaudselt aasta jooksul maksid või kandsid ning (vi) teave emaettevõtja, tütarettevõtja või eriotstarbelise ettevõtja kohta, keda fondivalitseja on kasutanud või keda on fondivalitseja nimel kasutatud fondi vara investeerimisel. Tulenevalt likviidsusriski juhtimise uuest regulatsioonist on veidi täpsustatud punkti 2 sõnastust – likviidsuse juhtimise asemel viidatakse likviidsusriski juhtimisele. Võrreldes kehtiva lõikega on uued punktid 4–6 (AIFMD artikkel 23 lõike (1) punkt a) ning lõike (4) punktid d), e) ja f)).

Uus lõige 7¹ täpsustab, et lõike 4 punktides 5 ja 6 nimetatud teave ehk info aasta jooksul investori poolt tasutud tasude ja kantud kulude ning fondi vara investeerimisel kasutatud grupi ettevõtete või SPV-de kohta tuleb fondivalitsejal investoritele esitada vähemalt kord aastas. Nende punktide puhul tuleb avaldamise aastane sagedus direktiivist (AIFMD artikkel 23 lõike (4) punktid e) ja f)). Lõike 4 ülejäänud punktide puhul jääb fondivalitseja enda sisustada, millise regulaarsusega seda infot investoritele avaldada.

IFS § 271. Mitteavaliku alternatiivfondi kohta tuleb Finantsinspeksioonile anda sama teavet, mida avalike alternatiivfondide puhulgi. Eelnõuga täpsustatakse viidet – avalike fondide kohta Finantsinspeksioonile esitatav teave on sätestatud IFS §-des 88 ja 92 ning eelnõuga neile §-s 271 ka viidatakse (täpsemaid viiteid aruandlust puudutavate muudatuste aluseks olevatele AIFMD sätetele vt § 88 ja 92 muudatuste selgitustest). Järelevalvelist teavet puudutavate muudatuste rakendamiseks on direktiivis ettenähtud pikem aeg. Muudatus jõustub 2027. aasta 16. aprillil.

IFS § 271¹. Seaduse 22. peatükki ehk alternatiivfondi valitseja valitsetava mitteavaliku alternatiivfondi eelturustamisele, pakkumisele, fondi kohta teabe avalikustamisele, aruandlusele ja investeerimisele esitatavate nõuete peatükki lisatakse uus paragrahv laenuhingutele nõuete kehtestamiseks. Kui mitteavaliku fondi arvel antakse laenu, kohalduvad samad nõuded, mis avaliku alternatiivfondi (avalike fondide investeringute peatükis muu avalik fond) arvel laenu andmisel, so eelnõus esitatud IFS § 120² (vt ka vastavaid selgitusi ja viiteid AIFMD sätetele).

IFS § 273¹. Seaduse 23. peatüki 1. jakku, mis käsitleb mitteavaliku fondi jagunemist, ümberkujundamist ja ühinemist lisatakse uus paragrahv, milles sätestatakse, et mitteavalikku fondi ei saa ümber kujundada. Kuigi nii peatüki kui jao pealkiri viitavad muu hulgas ümberkujundamisele, puudub kehtivas IFS-s siin regulatsioon ümberkujundamise kohta. Ümberkujundamise keeld on omal ajal ekslikult välja jäänud. Finantssektori seadused ümberkujundamist tavapäraselt ei luba. Ka fondide puhul kehtib põhimõte, et ühes vormis moodustatud või asutatud fondi ei saa hiljem teise vormi ümberkujundada. Avalike fondide puhul lepingulist fondi aktsiaseltsifondiks või vastupidi ning mitteavalike fondide puhul lisaks eelnevale ka usaldusfondi lepinguliseks fondiks või aktsiaseltsifondiks ega vastupidi. Muudatus ei ole seotud direktiivi ülevõtmisega.

IFS § 275. Paragrahvile, mis reguleerib mitteavaliku lepingulise fondi ühinemist, antakse uus sõnastus. Sarnaselt avalikele fondidele lubatakse ka mitteavalikul lepingulisel fondil edaspidi ühineda aktsiaseltsifondiga. Muudatus ei ole seotud direktiivi ülevõtmisega. Vt täpsemalt ka IFS § 140 lõike 3 muutmise selgitust.

Lõikes 1 sätestataksegi, et lisaks teise lepingulise fondiga ühinemisele võib lepinguline fond ühineda ka aktsiaseltsifondiga. Mitteavalike fondide ühinemine ei ole EL õigusega reguleeritud, mistõttu säilib kehtivas seaduses sätestatu, et IFSi kohaselt saavad ühineda Eestis moodustatud või asutatud mitteavalikud fondid. Ka avalike fondide puhul võimaldab IFS piiriülest ühinemist vaid eurofondidel ja lähtub ses osas UCITS regulatsioonist. Avalike alternatiivfondide puhul võimaldab IFS samuti vaid Eestis moodustatud või asutatud fondide ühinemist.

Lõiked 2–4 on taasesitatud kehtival kujul. Lepingulise fondi üldkoosoleku otsustada on ühinemine. Ettepaneku selleks teeb aga fondivalitseja juhatus. Nagu avalike fondide puhul sõlmitakse ühinemiseks ühinemisleping ning ühendatava fondi vara läheb üle ühendavale fondile ja ühendatav fond loetakse sellega lõppenuks. Eraldi veel fondi likvideerimise regulatsiooni ei kohaldata.

Lõige 5 sätestab, et kaks fondi võivad ühineda ka uue fondi moodustamise või asutamise teel. Võrreldes kehtiva seadusega on sätet täiendatud lepingulise ja aktsiaseltsifondi ühinemisega, täpsemalt, et sellised fondid võivad ühineda uue aktsiaseltsifondi asutamise teel. Põhimõte, et ühendatavate fondide vara läheb üle uuele fondile ja ühendatavad fondid loetakse lõppenuks, kehtib ka siin (vt ka lõike 4 selgitust).

Tulenevalt võimalusest ühineda aktsiaseltsifondiga täiendatakse ka lõikes 6 sätestatud viidetega aktsiatele, aktsionäridele ja aktsiaseltsifondile. Muid sisulisi muudatusi ei tehta. Sarnaselt avalikele fondidele saab lepingulise ja aktsiaseltsi fondi ühinemisel olla lepinguline fond alati vaid ühendatav fond, aktsiaseltsifond võib olla nii ühendav kui ühendatav fond. Viimast, kui ühinemisel asutatakse uus aktsiaseltsifond. Uues sõnastuses lõige 6 sätestab, et fondi ühinemisel lastakse ühendatava fondi osakuomanikule välja selline kogus ühendava fondi osakuid või aktsiaid, mille puhasväärtus vastab osakuomanikule kuulunud ühendatava fondi osakute puhasväärtusele ning täpsustab, et kinnise fondi ühinemisel võib välja lastavate fondi osakute või aktsiate väärtus erineda puhasväärtusest IFS § 143 lõigetes 5 ja 6 sätestatud tingimustel (nii on see ka avalike fondide puhul). Ühtlasi sätestab lõige 6, et uue fondi moodustamisel või asutamisel saavad selle osakuomanikeks ühendatavate fondide osakuomanikud või aktsionärideks ühendatavate fondide osakuomanikud ja aktsionärid.

Lõigetes 7–11 tehakse kehtivaga võrreldes muudatusi vaid niivõrd, kuivõrd see on vajalik aktsiaseltsifondiga ühinemise aspektide täpsustamiseks. Lõige 7 täpsustab, et välja lastud

osakute või aktsiate eest tasuvad osakuomanikud või aktsionärid varaga, mis vastab nende osale ühendatavas fondis. Nii on see osakuomanike puhul ka kehtiva seaduse kohaselt. Sarnaselt ÄS-s sätestatuga lõpeb fond ühinemisel peale ühendatava fondi osakute või aktsiate tühistamist (lõiked 9 ja 10), eraldi likvideerimismenetlust selleks läbi ei viida, vaid asenduse tegemisel ühendatava fondi osakud või aktsiad tühistatakse ja seejärel saab lugeda ka fondi lõppenuks. Lõikes 10 on lisaks täpsustatud, et lepingulise fondi ühinemisel aktsiaseltsifondiga või uue aktsiaseltsi asutamise teel loetakse ühendatav fond lõppenuks ühinemise kandmisega ühendava aktsiaseltsifondi registrikaardile või uue aktsiaseltsifondi registrisse kandmisel. Sama näeb eelnõu ette ka avalike fondide puhul. Kui fondidel oli enne ühinemist omavahelisi osalusi, siis sellised osalused võetakse tagasi enne ühinemist (lõige 8). Lõige 11 jätab kehtima põhimõtte, et ühendava fondi osakute või aktsiate väljalaskmise eest väljalaskmistasu ei võeta. Eelnõuga lisandub vaid viide aktsiate väljalaskmisele.

Lõige 12: Sarnaselt ÄS § 401 lõikele 1 lubab lõige 12 ühendaval aktsiaseltsifondil jätkata soovi korral oma tegevust ka ärinime all, mis oli varem kasutuses ühendatava lepingulise fondi nimetusena. Arvestada tuleb sel juhul aga lisaks ka IFS §-s 24 fondi ärinime ja nimetuse kohta sätestatud. See tähendab muu hulgas, et fondi nime tuleb täiendada viitega „muutuvkapitaliga aktsiaseltsifondile” või lisada selle asemel lühend „MASF”. Lisaks tuleb jälgida, et fondi ärinimi ei oleks eksitav aktsiaseltsifondi põhikirjas ette nähtud fondi investeerimispoliitika või muude tingimuste suhtes. Ühendavaks fondiks võib olla vastavalt, kas aktsiaseltsifond, kellega lepinguline fond ühendatakse, või uus aktsiaseltsifond, mis fondide ühinemisel asutatakse. Sama on eelnõus ettenähtud ka avalike fondide ühinemisel.

Lõige 13 jätab kehtima põhimõtte, et kõik ühinemisega seotud kulud katab üldjuhul fondivalitseja. Kui fondi dokumentatsioon on ette nähtud teisiti, võib kulud katta fond ise, seda eelkõige aktsiaseltsifondi puhul.

Lõikes 14 ei ole muudatusi tehtud. See täpsustab, et lepingulise fondi allfondi ühinemisele kohaldatakse lepingulise fondi ühinemise kohta sätestatud ehk teisisõnu – allfondi regulatsioon on samaväärne lepingulise fondi enda ehk varakogumi ühinemise regulatsiooniga.

Lõige 15: Kuivõrd mitteavalike aktsiaseltsifondide ühinemisele kohaldub ÄS ühinemise regulatsioon, kui IFS-s ei ole sätestatud teisiti, ÄS aga sellist ühinemist ette ei näe, kus aktsiaseltsiga ühendatakse varakogum (lepinguline fond), kes ei ole juriidiline isik, kohaldatakse lõikega 15 lepingulise fondi ja aktsiaseltsifondi ühinemisele ÄS sätteid, mida olemuslikult saab kohaldada. Täpsemalt, kui eelnõus esitatud IFS §-s 275 ei ole sätestatud teisiti kohaldatakse lepingulise fondi ja aktsiaseltsifondi ühinemisele ÄS §-des 391–405 aktsiaseltsi ühinemise kohta sätestatud, kohaldades ühendatava või ühineva ühingu, ühingu juhatuse või nõukogu liikme ja osanike või aktsionäride ning osade või aktsiate kohta sätestatud vastavalt ühendatava lepingulise fondi, selle valitseja juhatuse või nõukogu liikme ja osakuomanike ning osakute suhtes. Seejuures ei oma tähtsust, kas lepinguline fond ühendatakse aktsiaseltsifondiga või ühinevad lepinguline fond ja aktsiaseltsifond uue aktsiaseltsifondi asutamise teel.

IFS § 276. Lõigetes 1 ja 2 on viidatud uue fondi moodustamisele. Kuivõrd paragrahv reguleerib äriühingu vormis fondide (aktsiaseltsifond ja usaldusfond) ühinemist, oleks moodustamise asemel õige viidata asutamisele. Eelnõuga tehakse paragrahvis vastavad muudatused. Muudatused ei ole seotud direktiivi ülevõtmisega.

IFS § 286 lõiked 2, 7–9. Paragrahv sätestab, millised isikud võivad täita fondi depositeoriumi ülesandeid. Kui üldiselt peab depositeorium olema Eestis asutatud või tegutsema siin filiaalina,

siis eelnõuga lisatakse lõikesse 2 teine lause, mis lubab Finantsinspektsiooni loal kasutada alternatiivfondi depositeeriumina ka lepinguriigi krediidasutust ilma, et ta osutaks depositeeriumiteenust Eesti äriregistrisse kantud filiaalina ehk kasutada võib nõ piiriülest depositeeriumiteenust (tuleneb AIFMD artikkel 21 lõikest (5a)). Krediidasutusel peab olema õigus Eestis piiriülevalt tegutseda ja sellisest tegevusest peab Finantsinspektsiooni olema teavitatud. Lepinguriigi krediidasutuse piiriüleste teenuste osutamist Eestis reguleerib KAS § 21⁵.

Uued lõiked 7–9 omakorda täpsustavad, millisel juhul võib fondivalitseja või aktsiaseltsifond või usaldusfond ise taotleda Finantsinspektsioonilt luba piiriülese depositeeriumi kasutamiseks ning reguleerivad loa andmist ja teavitamist (põhinevad AIFMD artikkel 21 lõike (5a) punktil a) ning sama lõike kolmandal ja neljandal lõigul). Lõike 7 kohaselt saab Finantsinspektsioonilt piiriülese depositeeriumi kasutamiseks luba taotleda, kui alternatiivfondi investimisstrateegia spetsiifikat arvestades puudub Eestis sellise fondi jaoks vajaliku depositeeriumi teenuse pakkumine. Pakkumise puudumist peab loa taotleja Finantsinspektsioonile põhjendama. Kui Finantsinspektsioon nõustub teenuse piisava pakkumise puudumisega, võib ta anda loa piiriülese depositeeriumi kasutamiseks (lõige 8), mis juhul kaasneb Finantsinspektsioonile ka ESMA teavitamise kohustus, so loa andmisest teavitamine (lõige 9). Kui Finantsinspektsiooni hinnangul ei ole taotlus põhjendatud, siis luba ei anta.

Direktiiv näeb ette ka mahupiirangu, milleni küündimise järgselt piiriülese depositeeriumi kasutamist enam lubada ei saa. Piirmäärana kasutab direktiiv alternatiivfondide vara mahtu kokku, millele osutatakse depositeeriumiteenust konkreetses liikmesriigis. Vara maht ei või ületada 50 miljardit eurot. Vastav piirmäär kehtestatakse IFS-i eelnõuga lisatava rakendusliku §-ga 527³ (vt ka vastavat selgitust).

IFS § 288 lõiked 2 ja 2¹. Paragrahvis, millega on kehtestatud nõuded Eestis pakutava kolmanda riigi alternatiivfondi depositeeriumile, antakse lõike 2 punktidele 3 ja 4 uus sõnastus ning paragrahvi täiendatakse lõikega 2¹. Lõikes 2 on kehtestatud tingimused, mis kõik peavad olema täidetud, et Eestis pakutava alternatiivfondi depositeeriumiks võiks olla kolmandas riigis asutatud isik ning selle punktid 3 ja 4 puudutavad rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamist ning maksustamisalast teabe vahetamist. Samad nõuded jäävad kehtima, kuid eelnõuga täpsustatakse mõlema punkti sõnastust. Nimelt ei või depositeeriumi asukohaks olev kolmas riik olla suure riskiga kolmas riik RahaPTS § 3 punkti 18 tähenduses (punkt 3) ning kolmanda riigi ja Eesti vahel peab olema sõlmitud OECD tulu- ja kapitalimaksumudelilepingu artikli 26 kohane leping, sealhulgas mitmepoolne maksuleping, mis tagab maksustamisalase teabe tõhusa vahetamise, ja see kolmas riik ei või olla maksualast koostööd mittetegev jurisdiktsioon TuMS § 10¹ tähenduses (punkt 4). Muudatused tuginevad AIFMD artikkel 21 lõike (6) punktidel c) ja d).

Uus lõige 2¹ täpsustab, et ülal viidatud rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamist ning maksualast teabevahetust ja koostööd puudutavad tingimused peavad olema täidetud depositeeriumi määramise ajal. Üldjuhul peavad lõike 2 tingimused olema täidetud igal ajal. Nende kahe tingimuse puhul vaadatakse depositeeriumi määramise hetke. Kui mingil ajahetkel hiljem üks neist kahest tingimusest enam täidetud ei ole, st depositeeriumi asukohaks olev kolmas riik osutub suure riskiga kolmandaks riigiks või lisatakse maksualast koostööd mittetegevate jurisdiktsioonide loetellu, tuleb alternatiivfondile lõike 2¹ kohaselt määrata siiski uus depositeerium. Uus depositeerium tuleb määrata mõistliku aja jooksul, lähtudes investorite

huvidest, kuid mitte hiljem kui kahe aasta möödumisel viidatud asjaolu aset leidmisest arvates. Tugineb AIFMD artikkel 21 lõikel (6).

IFS § 297 lõiked 2, 2¹ ja 7. Paragrahv reguleerib depositooriumi ülesannete edasiandmist. Depositooriumi ülesannete edasiandmisel on keskseteks nõueteks ülesannete edasiandmise vajaduse olemasolu (lõige 1) ning edasiantud ülesandeid täitva isiku usaldusväärsus ja pädevus (lõige 3). Vaatamata ülesannete edasiandmisele peab depositoorium siiski jätkuvalt kontrollima, et ülesannete täitja järgiks seaduses sätestatud nõudeid (lõige 2). Eelnõuga täpsustatakse tegevuste loetelu, mida selline kontrollimine hõlmama peab. Depositooriumil tuleb edaspidi kontrollida ka, kas peetakse kinni kolmandale isikule ülesannete edasiandmise korrast (AIFMD artikkel 21 lõike (11) punkt c) ja UCITSD artikli 22a lõike (2) punkt c)).

Lõikega 2¹ teeb eelnõu kontrollimise kohustusest erandi. Tervet lõiget 2 ei kohaldata sel juhul, kui kolmanda isiku näol, kellele depositooriumi ülesanded on edasi antud, on tegemist EL lepinguriigi väärtpaberite keskdepositooriumiga Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 909/2014 artikli 2 lõike 1 punktis 1 tähenduses, kes tegutseb investor-keskdepositooriumina sama määruse artikli 29 lõike 3 ja artikli 48 lõike 10 alusel vastu võetud komisjoni delegeeritud määruse määratluse kohaselt. Oluline on siin tähele panna, et väärtpaberite keskdepositoorium saab olla iseenesest ka kolmanda riigi oma, kuid lõike 2 mittekohaldamise erisus kehtib vaid lepinguriigi investor-keskdepositooriumi puhul, kelle puhul on eeldatud, et usaldusväärsuse ja pädevuse nõuded on täidetud. Tugineb AIFMD artikkel 21 lõike (11) punktil c) ja artikli 4 lõike (1) punktil (ap) ning UCITSD artikli 22a lõike (2) punktil c) ja artikli 2 lõike (1) punktil (u).

Lisaks täpsustatakse lõikes 7, et depositooriumi ülesannete edasiandmiseks ei loeta depositooriumi hoidmisülesande delegeerimisel teenuste osutamist väärtpaberite keskdepositooriumi poolt, kes tegutseb emitent-keskdepositooriumina ülal viidatud komisjoni delegeeritud määruse määratluse kohaselt, investor-keskdepositooriumina teenuste osutamist aga käsitatakse depositooriumi hoidmisülesande edasiandmisena. Eelnõuga muutub täpsemaks, millisel juhul loetakse väärtpaberite keskdepositooriumi kasutamist ülesannete edasiandmisena (investor-keskdepositoorium) ja millisel juhul mitte (emitent-keskdepositoorium). Tugineb AIFMD artikli 21 lõike (11) viiendal lõigul ja UCITSD artikli 22a lõikel (4).

IFS § 305 lõige 3. Paragrahv reguleerib, milles seisneb üht või teist liiki fondi valitsemine. Lõikesse 3, mis puudutab alternatiivfondi valitsemist, lisatakse eelnõuga uued punktid 4 ja 5, millega hõlmatakse alternatiivfondi valitsemisega lisaks ka laenu andmine fondi arvel ja eriotstarbeliste väärtpaberistamisüksuste (so eraldiseisvad äriühingud, nt kinnisvaraarendusega tegelev OÜ) haldamine. Kui fondivalitsejal on tegevusluba alternatiivfondi valitsemiseks, siis hõlmab see luba ka neid kahte uut tegevust. Muudatus tugineb AIFMD lisa I punktidel 2 d) ja 2 e).

IFS § 307 lõiked 1–3 ja 3¹. Lisaks fondi valitsemisele võib fondivalitseja tegeleda ka investeerimisteenuste või kõrvalteenustega. Paragrahv 307 sätestab selle, milliste investeerimisteenuste või kõrvalteenustega tegelemiseks võib eurofondi või alternatiivfondi valitseja tegevusloa taotleda. Põhimõte, et nende teenuste ja tegevustega ei saa tegeleda ilma, et fondivalitsejal oleks fondi valitsemise tegevusluba, ei muutu. Lõikesse 1 lisatakse uued punktid 1¹ ja 4, mis lubavad nii eurofondi kui alternatiivfondi valitsemiseks loa taotlemisel taotleda samal ajal ka luba tegeleda: (i) väärtpaberitega seotud korralduste vastuvõtmise ja edastamisega VpTS § 43 lõike 1 punkti 1 tähenduses (UCITSD artikli 6 lõike (3) punkt b) iii)) ja (ii) võrdlusaluste haldamisega kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EL) 2016/1011, mis käsitleb indekseid, mida kasutatakse võrdlusalustena finantsinstrumentide ja -

lepingute puhul või investeerimisfondide tootluse mõõtmiseks, ning millega muudetakse direktiive 2008/48/EÜ ja 2014/17/EL ning määrust (EL) nr 596/2014, sätestatuga (AIFMD artikkel 6 lõike (4) punkt c) ja UCITSD artikkel 6 lõike (3) punkt c)). Neist esimene on kehtiva seaduse kohaselt investeerimisteenuseks, millega lõike 2 alusel on lubatud tegeleda vaid alternatiivfondi valitsejal. Tulenevalt sellest, et direktiiv laiendab seda eurofondi valitsejale, on kõnealune teenus lõikest 2 toodud lõikesse 1. Võrdlusaluste haldamise kõrvalteenuse puhul tuleb silmas pida, et selleks peab fondivalitsejal olema ka viidatud määruse artikli 34 lõike 1 punkti b) kohane registreering ja kui tal seda ei ole, tuleb see koos selleks kõrvalteenuseks tegevusloa taotlemisega taotleda (eel nõus esitatud IFS § 313 lg 3¹). Uues sõnastuses lõige 3 täpsustab, et võrdlusaluste haldamise kõrvalteenuse raames ei ole fondivalitsejal lubatud hallata võrdlusalust, mida ta kasutab enda valitsetava fondi puhul. Kehtival kujul lõige 3 on kaetud uues sõnastuses lõikega 1 ja ei ole sellisel kujul enam vajalik. Tingitud AIFMD artikli 6 lõike (5) punkti b) kustutamisest.

Uues sõnastuses lõige 2 annab alternatiivfondi valitsejale võimaluse taotleda lisaks lõikes 1 nimetatud teenuste osutamisele omale õiguse tegeleda kõrvalteenusena krediidi haldustegevusega vastavalt KIOS-s sätestatule (AIFMD artikkel 6 lõike (4) punkt d)). Ka see kõrvalteenus eeldab lisaks veel ka krediidiinkasso tegevusluba KIOSi alusel (eel nõus esitatud IFS § 330 lg 1¹). Erandiks on see, kui selline tegevus hõlmab üksnes tegevusi oma valitsetavale alternatiivfondile, st teenust ei pakuta teistele. Sel juhul ei ole krediidiinkasso tegevusluba vajalik ega loetagi sellist krediidi haldustegevust alternatiivfondi valitseja kõrvaltegevuseks. Selline oli Euroopa Komisjoni antud tõlgendus direktiivi ülevõtmise teises töögrupis³¹.

Uus lõige 3¹ lubab fondivalitsejal teha ka lõigetes 1 ja 2 nimetatud tehinguid ja toiminguid, kui need abistavad või täiendavad vahetult tema põhitegevust seoses fondivalitsemise või investeerimisteenuste või kõrvalteenuste osutamisega, tingimusel, et sellest tekkivat võimalikku huvi konflikti juhitakse asjakohaselt (AIFMD artikli 6 lõike (4) punkt b) (iv) ja UCITSD artikli 6 lõike (3) punkt b) (iv)). Mõeldud on siin tegevusi, mida fondivalitseja juba nagunii teeb. Direktiivi selgituspunkti 6 kohaselt täpsustatakse, et eurofondide ja alternatiivfondide valitsejatel on lubatud täita kolmandate isikute huvides samu ülesandeid ja teha tegevusi, mida nad juba teevad seoses oma valitsetavate eurofondide või alternatiivfondidega, tingimusel, et sellisest tegevusest tekkivat võimalikku huvi konflikti käsitletakse asjakohaselt. Seda selleks, et suurendada fondivalitsejate õiguskindlust seoses teenustega, mida nad võivad kolmandatele isikutele osutada. Näiteks on toodud erinevad korporatiivteenused, nagu inimressursid ja infotehnoloogia, samuti portfelli halduse ja riskijuhtimisega seotud IT-teenused. Lisaks eeltoodule on Euroopa Komisjon direktiivi ülevõtmise teises töögrupis toonud näitena veel raamatupidamise ja õigusteenused, väärtuse hindamise ja hinnastamise, rajatiste või kinnisvara halduse, ettevõtete nõustamise kapitali struktuuri, tööstusstrateegia ja muudes sellealastes küsimustes, teistele fondivalitsejatele portfelli- ja riskijuhtimise funktsioonide täitmine³². Luba investeerimisteenuse või

³¹ "AIFMs are generally exempt from the scope of NPLD (in accordance with Article 2(5)) when they perform credit servicing activities to the AIFs they manage as part of the collective portfolio management of those AIFs. However, when AIFMs carry out credit servicing activities for third parties as an ancillary service, they should be subject to the full scope of NPLD, including authorisation as per Article 4 of NPLD."

³² "An AIFM and a UCITS ManCo are allowed to provide to clients any other functions or activities that they already provide to the AIFs/UCITS they manage. No additional authorization is required (other than the AIFMD/UCITSD authorization). Functions of activities may include, but are not limited to, the following (cf. Recital (6) of the amending Directive 2024/927):

- corporate services such as human resources and information technology (IT), as well as IT services for portfolio management and risk management (recital 6);

kõrvalteenuse osutamiseks siin ei eeldata, sellised tehingud ja toimingud on hõlmatud eurofondi või alternatiivfondi valitsemise loa endaga.

IFS § 309 lõiked 8–11. Fondivalitseja suhtes üldnõudeid kehtestava paragrahvi lõikes 8 parandatakse viited. Investeermisteenusele ja kõrvalteenusele viitamisel ei saa piirduda üldise viitega IFS §-le 307. Siin on mõeldud konkreetseid teenuseid, millele kohaldub VpTSi vastav regulatsioon. Selleks on: (i) väärtpaberiportfelli valitsemine VpTS § 43 lõike 1 punkti 4 tähenduses, (ii) väärtpaberiga seotud korralduse vastuvõtmine ja edastamine VpTS § 43 lõike 1 punkti 1 tähenduses, (iii) investeermisnõustamine VpTS § 43 lõike 1 punkti 5 tähenduses ja (iv) kliendi jaoks fondi osakute või aktsiate hoidmine VpTS § 44 punkti 1 tähenduses (so eelnõus esitatud IFS § 307 lõike 1 punktides 1–3 nimetatud investeermisteenused ja kõrvalteenused). Lisaks IFS-i viite täpsustamisele on VpTS-i viitest jäetud välja viide § 79¹ lõikele 4, mis on vahepeal kehtetuks tunnistatud.

Sarnaselt lõikele 8 täpsustatakse paragrahvi lisatavate lõigetega 9–10 milliseid seadusi tuleb lisaks kohaldada uute kõrvalteenuste puhul. Kui fondivalitseja tegeleb võrdlusaluste haldamisega (so eelnõus esitatud IFS § 307 lõike 1 punktis 4 nimetatud kõrvalteenus), kohaldatakse tema suhtes ka Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EL) 2016/1011 sätestatud (lõige 9) ja kui fondivalitseja tegeleb krediidihaldustegevusega (so eelnõus esitatud IFS § 307 lõikes 2 nimetatud kõrvalteenus), kohaldatakse tema suhtes ka KIOS-s ning selle alusel kehtestatud õigusaktides sätestatud (lõige 10). Viimane puudutab vaid alternatiivfondi valitsejat, teistele fondivalitsejatele pole sellist kõrvaltegevust ette nähtud. Lõikega 11 täpsustatakse omakorda, et kui IFS-s ja Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EL) 2016/1011 või KIOS-s on sätestatud nõuded sama tegevuse suhtes, kohaldatakse fondivalitsejale neid nõudeid, mis on detailsemad või rangemad. Võrreldes kehtivaga toob eelnõu küll ka selgelt välja, et alternatiivfondi valitseja võib anda alternatiivfondi arvel laenu ehk tegeleda laenutegevusega. Sellist tegevust aga peetakse alternatiivfondi valitseja põhitegevuseks ning temalt ei eeldata KAVS-i tegevusloa olemasolu. Erinevalt lõikes 11 viidatud regulatsioonidele KAVS-i üldjuhul ei kohaldata. Küll täpsustab IFS spetsiifiliselt, milliseid KAVS-i nõudeid kohaldatakse, kui alternatiivfondi arvel antakse laenu tarbijale.

IFS § 310 lõiked 3¹ ja 7. Paragrahvis 310 on kehtestatud üldnõuded fondivalitseja juhtidele ja töötajatele. Fondivalitseja juhtidele ja töötajatele seatud nõuete eesmärk on tagada, et fondi valitsetaks asjatundlikult ja investorite huve silmas pidades. Selleks peavad fondivalitseja juhtidel olema vajalikud teadmised, oskused, kogemused, haridus, kutsealane sobivus ja laitmatu ärialane maine, samuti peab aga fondivalitseja juhatuse valima töötajateks isikud, kellel on nende funktsioonide täitmiseks vajalikud teadmised ja oskused (lõiked 2 ja 3). Uue lõikega 3¹ täpsustatakse, et eurofondi või alternatiivfondi valitseja juhi kogemus peab muu hulgas olema piisav ka just sellist liiki fondide valitsemise alal, mida fondivalitseja valitseb (AIFMD artikkel 8 lõike (1) punkt c) ja UCITSD artikli 7 lõike (1) punkt b)).

Uue lõikega 7 nõutakse, et eurofondi või alternatiivfondi valitseja juhtidest vähemalt kahel peab olema elukoht Eestis või mõnes teises lepinguriigis ja nad peavad fondivalitseja juhtimises osalema täistööajaga. Täistööaja mõiste on sisustatud töölepingu seaduses. Nõude puhul, et

• legal and accounting functions, valuation and pricing, record keeping etc. (cf. Annex I of AIFMD and Annex II of UCITD);

• facilities management, real estate administration activities, advice to undertakings on capital structure, industrial strategy and related matters etc. (cf. Annex I of AIFMD);

• management companies could act as delegates of other management companies and carry out portfolio and risk management functions (cf. Annex I of AIFMD and Annex II of UCITD), etc.”.

määrata tuleb vähemalt kaks sellist isikut, on tegemist miinimumnõudega. Olenemata sellest seadusjärgsest miinimumnõudest võib sõltuvalt fondivalitseja ja tema valitsetava fondi suuruselt ja keerukusest olla vajadus rohkema arvu inimeste järele, kes fondi juhtimises täistööajaga osaleks. Muudatus tugineb AIFMD artikkel 8 lõike (1) punktil c) ja UCITSD artikkel 7 lõike (1) punktil b).

IFS § 313 lõiked 1, 2 ja 3¹. Fondivalitseja tegevusloa taotlemiseks esitavate andmete ja dokumentide loetellu lisatakse teave fondi valitsemisega seotud ülesande kolmandale isikule edasiandmise kokkuleppe kohta ja selle kolmanda isiku ärinimi, asukoht, olemasolul registrikood ning juhul, kui kolmas isik kuulub finantsjärelevalve alla, siis ka finantsjärelevalve asutuse nimi (lõige 1 punkt 14). Need andmed tuleb taotlusele lisada, kui tegevusloa taotletakse eurofondi või alternatiivfondi valitsemiseks ning seda ka vaid juhul, kui tegevusloa taotlemise ajal on teada fondi valitsemisega seotud ülesande edasiandmine kolmandale isikule. Muudatuse aluseks on AIFMD artikkel 7 lõike (2) punkt e) i) ja UCITSD artikkel 7 lõike (1) punkt e) ii).

Ühtlasi täpsustatakse, mida peab sisaldama tegevusloa taotlusele lisatav äriplaan. Lõike 2 punkti 1 kohaselt peab äriplaanis kajastuma taotleja organisatsiooniline struktuur, fondi valitsemiseks vajalikud vahendid ning fondivalitseja juhtide ja fondi valitsemisega seotud isikute õiguste, kohustuste ja vastutuse kirjeldus, sealhulgas fondivalitseja iga juhi ametinimetus ja tema kohustuste täitmiseks planeeritud ajajaotus (AIFMD artikkel 7 lõike (2) punktid a) ja c) ning UCITSD artikkel 7 lõike (1) punkt c)). Võrreldes kehtivaga on oluliselt täpsustatud just juhtide ja fondi juhtimisega seotud isikutega seonduvat. Direktiivi põhjenduspunktid ((8) ja (47)) selgitavad uute sätete detailsust vajadusega tagada nii UCITSD-s kui AIFMD-s kõnealuste fondide valitsemiseks vajalike inimressursside kohta sätestatud nõuete ühetaoline kohaldamine EL ühisturul.

Lõige 3¹: Kuivõrd fondivalitseja võib kõrvalteenusena edaspidi pakkuda ka võrdlusaluste haldamise teenust, mille suhtes kohaldub sel juhul ka Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2016/1011, tuleb selliseks kõrvalteenuseks tegevusloa taotlemisel taotlema ka nimetatud määruse kohase registreeringu, kui tal vastavat registreeringut veel ei ole. Nii registreering kui tegevusloa taotletakse sel juhul sama protsessi raames.

IFS § 321 lõige 1¹. Paragrahv reguleerib tegevusloa aluseks olevate andmete muutmist. Paragrahvi lisatakse uus lõige 1¹, millega täpsustatakse, et kui andmed või asjaolud, mis olid aluseks tegevusloa andmise otsustamisel, peaksid olulisel määral muutuma tuleb fondivalitsejal Finantsinspektsiooni sellest teavitada ning esitada sama paragrahvi lõikes 1 nimetatud andmed ja dokumendid. Seejuures täpsustatakse, et tegevuse edasiandmise kokkuleppe muutmise korral tuleb Finantsinspektsioonile esitada ka IFS § 313 lõike 1 punktis 13 nimetatud andmed ja äriplaani muutmise korral muudetud äriplaan. Kõik nõutud andmed ja dokumendid tuleb Finantsinspektsioonile esitada enne selliste muudatuste rakendumist. Tugineb UCITSD artikli 7 lõikel (7).

Seaduse 27. peatüki 3 jaotise pealkiri. Jaotise pealkirjale antakse uus sõnastus. Tulenevalt alternatiivfondi valitseja juhtidele rakenduvate erisuste lisandumisest lisatakse jaotise pealkirja viide ka neile juhtidele: „Täiendavad nõuded alternatiivfondi valitseja tegevusloa taotlemisele, fondi pakkumise alustamisele ja alternatiivfondi valitseja juhtidele“.

IFS § 330 lõiked 1, 1¹ ja 2¹. Paragrahv sätestab alternatiivfondi valitseja tegevusloa taotlemise erisused. Lõikesse 1 lisatakse uus punkt 3¹, mis kohustab alternatiivfondi valitsemiseks

tegevusloa taotlemisel esitama Finantsinspeksioonile ka KAVS-s sätestatud tingimustele vastavaid sise-eeskirju või nende projekti. KAVS-i nõuetele vastavad dokumendid tuleb lisada juhul, kui planeeritakse fondi arvel laenu andmist tarbijale. Kui sellist tegevust ei kavandata, piisab IFS-s sätestatud tegevusloa taotlemisel esitatavatest andmetest ja dokumentidest. Laenu saab anda vaid alternatiivfondi arvel, sellest vastav erisus ka §-s 330. Fondivalitseja sise-eeskirjad on sisustatud IFS §-s 344 ning alternatiivfondi valitsejale spetsiifiliselt veel IFS § 361 lõikes 2¹ ja fondi arvel tarbijale laenu andmisel omakorda § 361 lõike 2⁴ punktis 2. IFS § 330 lõikesse 1 lisatud norm mainib ära, et mõned sise-eeskirjad peavad teatud juhtudel (so tarbijale laenu andmine) vastama ka KAVS-le.

Lõikega 1¹ sätestatakse sarnaselt võrdlusaluste haldamisele, et kui tegevusluba taotletakse kõrvalteenuseks, mis hõlmab krediidihaldustegevust, kuid taotlejal puudub KIOS-s sätestatud krediidiinkasso tegevusluba, tuleb selline tegevusluba samaaegselt taotleda. Erinevalt võrdlusaluste haldamisest saab krediidihaldustegevuse tegeleda vaid alternatiivfondi valitseja. Sellest tegevusloa taotlemise erisused ka siin §-s 330. Ka kõnealused kaks tegevusluba taotletakse samaaegselt. Krediidiinkasso tegevusloa taotlemiseks tuleb Finantsinspeksioonile esitatavale alternatiivfondi valitseja tegevusloa taotlusele juurde lisada KIOS §-s 7 nimetatud andmed ja dokumendid. Sellega seondult täpsustatakse lõikega 2¹, et fondivalitseja tegevusloa taotluse läbivaatamisele, otsuse tegemisele ja selle otsuse tegemisest keeldumisele kohaldatakse sel juhul lisaks IFS 27. peatüki 1. jaos sätestatule krediidiinkasso tegevusloa osas KIOS §-des 9–11 sätestatut.

IFS § 331¹. Seoses tarbijatele laenu andmise võimaluse tekkimisega lisatakse alternatiivfondi valitsejat puudutavasse jaotisesse uus paragrahv, milles kehtestatakse täiendavad nõuded sellise fondivalitseja juhtidele ja töötajatele. Nimelt peavad alternatiivfondi valitseja juhtide, aga ka laenude andmisega tegelevate töötajate teadmised, oskused ja kogemused ning ametikohale esitatavad nõuded tarbijale laenu andmisel vastama lisaks IFS §-s 310 sätestatule ka KAVS § 40 lõigetes 2–5 sätestatule. Seda siis juhul, kui fondivalitseja valitseb alternatiivfondi, mille arvel antakse laenu tarbijale. Sõltumata laenuandjast kehtivad tarbijatele laenude andmisel samad nõuded.

IFS § 344 lõiked 3, 3¹, 3² ja 5. Eelnõuga tehakse mitmed täpsustused fondivalitseja sise-eeskirjade paragrahvis. Sise-eeskirjad jagunevad paljudeks erinevateks nn alamkordadeks, sise-eeskirjade põhjalikkus sõltub eelkõige fondivalitseja tegevuse laadist, ulatusest ja keerukuse astmest. Näiteks mitmeid fonde valitseva ja investeerimisteenuseid või kõrvalteenuseid osutava fondivalitseja sise-eeskirjad on vaid ühe fondi valitsemisele keskenduva fondivalitseja sise-eeskirjadest märksa põhjalikumad. Lõige 3 sätestab, mis täpsemalt määratakse kindlaks fondivalitseja sise-eeskirjadega – näiteks fondivalitseja teabe ja dokumentide liikumise kord, töötajate valikukriteeriumid ja tasustamise kord, raamatupidamise sise-eeskirjad, fondivalitsejas huvide konflikti vältimise kord, sisekontrolli süsteemi toimimise kord, fondivalitseja ülesannete edasiandmise kord jne. Lõike 3 punktis 2 täpsustatakse, et aruandlusahelates, aruannete esitamise ja teabe andmise protseduurides fondivalitsejas ning suhetes kolmandate isikutega tuleb selles sise-eeskirjas näidata täpsemalt ära ka fondivalitseja juhtide roll (AIFMD artikkel 7 lõike (2) punktid a) i), ii), iii) ja c) ning UCITS-D artikkel 7 lõike (1) punktid c) i), ii), iii)).

Tulenevalt uuest likviidsusriski juhtimise paketist lisandub lõike 3 punktiga 16 sise-eeskirjade hulka fondi likviidsusriski juhtimise meetmete rakendamise kord. Osa likviidsusriski juhtimise meetmetest tuleneb seadusest (eelnõus esitatud IFS § 57 lõige 1) ja osa tuleb fondivalitsejal või äriühinguna asutatud fondil endal ette näha fondi tingimuses, põhikirjas või ühingulepingus

(eelnõus esitatud IFS § 57 lõige 2). Sise-eeskirjas tuleb ära kirjeldada iga sellise likviidsusrisiki juhtimise meetme, mida ühe või teise fondi suhtes kasutada saab, rakendamise ja rakendamise lõpetamise põhimõtted ning vajalikud protseduurireeglid (AIFMD artikkel 16 lõike (2b) kolmas lõik ja UCITSD artikkel 18a lõike (2) kolmas lõik). Punkti 16 kohaldatakse eurofondi ja alternatiivfondi valitsejatele (välja arvatud kinnise alternatiivfondi valitseja, sest kinnistele fondidele ei ole likviidsusrisiki juhtimise meetmeid ette nähtud – vt ka eelnõus esitatud IFS § 361 lõige 2⁵) ja see ei kohaldu pensionifondi valitsejate suhtes, kes ei kuulu direktiivi kohaldamisalasse (vt ka eelnõus esitatud IFS § 363 lõiget 1).

Lõikes 3¹ sätestatakse detailsemalt, mida peab muu hulgas sisaldama sama paragrahvi lõike 3 punktis 7 nimetatud ülesannete edasiandmise kord (AIFMD artikkel 7 lõike (2) punktid e) ii)–iv) ja UCITSD artikkel 7 lõike (1) punktid e) iii)–v)). Ülesannete edasiandmise korras tuleb ära näidata (i) igapäevase vara valitsemise või riskijuhtimisega seotud ülesannete täitmiseks ja kolmandale isikule edasiantud tegevuste kontrollimiseks vajaliku isikulise koosseisu ja fondivalitseja vahendite kirjeldus; (ii) iga valitsetava fondi kohta kolmandale isikule edasiantavate fondi valitsemisega seotud ülesanded, sealhulgas info selle kohta, kas ülesanded antakse edasi osaliselt; (iii) meetmed, mis võimaldavad vajaliku hoolsusega kontrollida kolmanda isiku poolt talle edasiantud ülesannete täitmist. Lõiget kohaldatakse eurofondi ja alternatiivfondi valitsejatele ja see ei kohaldu pensionifondi valitsejate suhtes, kes ei kuulu direktiivi kohaldamisalasse (vt ka eelnõus esitatud IFS § 363 lõiget 1).

Lõikega 3² täpsustatakse, et sama paragrahvi lõike 3 punktis 10 nimetatud fondivalitseja aruannete ja teabe avalikustamise kord peab olema kooskõlas ka Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2019/2088, mis käsitleb jätkusuutlikkust käsitleva teabe avalikustamist finantsteenuste sektoris, artikli 3 lõikest 1, artikli 6 lõike 1 punktist a ja artiklist 13 tulenevate avalikustamise nõuetega ning tooma muu hulgas välja isikud ja vahendid, mis on vajalikud viidatud määruse nõuete täitmiseks (AIFMD artikkel 7 lõike (2) punkt c) ja UCITSD artikkel 7 lõike (1) punkt c) iv)). Määrus (EL) 2019/2088 sätestab finantsturu osalistele ja finantsnõustajatele ühtsed läbipaistvuse normid, mis käsitlevad kestlikkusriskide lõimimist ja negatiivse kestlikkuse mõju arvestamist nende protsessides ning finantstoodete kohta kestlikkusega seotud teabe esitamist ja avalikustamist. Kuivõrd eurofondidelt ja alternatiivfondidelt oodatakse olulist panust EL kapitaliturgude liidu eesmärkide saavutamisse, nähakse nende fondide valitsejate puhul ette, et nad peaksid suutma tõendada, et nad määrusest (EL) 2019/2088 tulenevaid kohustusi pidevalt täidavad. Lõiget kohaldatakse eurofondi ja alternatiivfondi valitsejatele ja see ei kohaldu pensionifondi valitsejate suhtes, kes ei kuulu direktiivi kohaldamisalasse, millest see sise-eeskirja täpsustav punkt tuleneb (vt ka eelnõus esitatud IFS § 363 lõiget 1).

Lõikes 5 muudetakse viidet investeerimisteenustele. Tulenevalt IFS §-s 307 tehtud muudatustest tuleb lõikes 5 VpTS-le viidates olla täpsem. VpTSi kohaldatakse eelnõus esitatud IFS § 307 lõike 1 punktides 1–3 nimetatud investeerimisteenuste puhul.

IFS § 351 lõige 8. Huvide konflikti maandamist ja vältimist reguleerivasse paragrahvi lisatakse uus lõige 8, mis kohustab fondivalitsejat teavitama Finantsinspeksiooni, kuidas on tagatud sellest, et ta valitseb või kavatseb valitseda fondi kolmanda isiku initsiatiivil, tingitud võimaliku huvide konflikti maandamine või vältimine. Seda tuleb teha ka juhul, kui fondivalitseja ise või fond kasutab selle kolmanda isiku nime või kui fondivalitseja on fondi valitsemisega seotud ülesande IFS §-s 364 sätestatu kohaselt kolmandale isikule edasi andnud. Finantsinspeksiooni tuleb teavitada ka meetmetest, mida võimaliku huvide konflikti maandamiseks või vältimiseks rakendatakse ning kuidas on korraldatud vastavalt fondi investorite või fondivalitseja osutatava

investeerimisteenuse või kõrvalteenuse klientide teavitamine huvide konfliktist olukorrast. Tugineb AIFMD artikli 14 lõikel (2a) ja UCITSD artikli 14 lõikel (2a). Lõiget kohaldatakse eurofondi ja alternatiivfondi valitsejatele ja see ei kohaldu pensionifondi valitsejate suhtes, kes ei kuulu direktiivi kohaldamisalasse, millest see uus norm tuleneb (vt ka eelnõus esitatud IFS § 363 lõiget 2).

IFS § 357¹ lõige 9. Lõikes 9 tehakse normitehniline parandus. Kuivõrd viide Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusele (EL) 2019/2088 liigub eelnõuga fondivalitseja sise-eeskirjade paragrahvi (eelnõus esitatud IFS § 344 lõikesse 3²), piisab IFS § 357¹ lõikes 9 lühemast viitest samale määrusele.

IFS § 361 pealkiri ning lõiked 2¹–2⁵ ja 5. Eelnõuga lisanduvad paragrahvi erisused, mis puudutavad alternatiivfondi valitseja sise-eeskirju. Sellest tulenevalt täpsustatakse vastavalt ka paragrahvi pealkirja: „Täiendavad nõuded alternatiivfondi valitseja organisatsioonilisele ülesehitusele, hoolsuskohustusele ja sise-eeskirjadele“. Paragrahvi lisatakse uued lõiked 2¹–2⁵, millest esimesed neli puudutavad laenu andmist fondi arvel ja viimane likviidsusriski juhtimist.

Lõikega 2¹ sätestatakse, et alternatiivfondi valitseja sise-eeskirjad peavad lisaks muule määratlema ka laenu andmise põhimõtted, kui tema valitsetava alternatiivfondi arvel antakse laenu (AIFMD artikkel 15 lõike (3) punkt d) ja teine lõik). Laenu andmise põhimõtted peavad muu hulgas hõlmama krediidiriski hindamist, laenuportfelli haldamist ja seiret ning nägema ette asjakohased menetlused ja protsessid. Lõige 2² täpsustab laenu andmise põhimõtete läbivaatamist ja uuendamist (AIFMD artikli 15 lõike (3) punkti d) teine lõik). Põhimõtted tuleb üle vaadata vähemalt kord aastas ja vajadusel neid siis ka uuendada. Eesmärgiks on, et vastavad menetlused ja protsessid praktikas toimiksid ja oleksid tõhusad. Direktiiv teeb siinkohal erandi nn omanike laenudele – nende suhtes laenu andmise põhimõtteid sise-eeskirjadega kehtestada ei ole vaja (lõige 2³). Nn omanike laenude all peetakse silmas laenu, mida antakse alternatiivfondi arvel ettevõtjale, milles alternatiivfond omab otse või kaudset osalust vähemalt 5% kapitalist või hääleõigusest ja mida ei saa eraldiseisvalt selles ettevõtjas alternatiivfondi arvel hoitavatest kapitaliinstrumentidest müüa kolmandatele isikutele. Lisaks tuleneb direktiivist sellistele laenudele ka mahupiirang – kui nimetatud laenude tinglik väärtus kokku ei ületa 150% alternatiivfondi vara puhasväärtusest, siis rakendub erand, et sise-eeskirja nende suhtes kehtestada pole vaja. Tugineb AIFMD artikli 15 lõike (3) punkti d) kolmandal lõigul ja artikli 4 lõike 1 punktil (as).

Et laenuvõtjad oleksid ühtemoodi kaitstud ja laenuandjad võrdselt koheldud, kehtestatakse lõikega 2⁴ fondivalitsejale veel täiendavad nõuded juhuks, kui tema valitsetava fondi arvel kavandatakse laenu andmist tarbijatele. Esiteks tuleb sel juhul täita lisaks IFS-s sätestatule ka KAVS-ga krediidiandja tegevusele kehtestatud nõudeid (KAVS § 38), teiseks peavad fondivalitseja sise-eeskirjad sel juhul olema kooskõlas ka KAVS-i sise-eeskirjade nõuetega (KAVS § 44) ja kolmandaks ei või tarbija maksevõimelisuse hindamise eest vastutava juhi või töötaja tasustamine sõltuda heakskiidetud krediititaotluste hulgast, osakaalust või sõlmitud krediidilepingute arvust.

Kuivõrd direktiivi kohaselt on likviidsusriski juhtimise meetmete pakett nähtud ette vaid mittekinnistele fondidele, sätestatakse lõikega 2⁵ erand kinnise alternatiivfondi kohta käivate sise-eeskirjade suhtes. Nimelt ei tule alternatiivfondi valitsejal sellise fondi suhtes kehtestada likviidsusriski juhtimise rakendamise korda (AIFMD artikkel 16 lõike (2b) kolmas lõik).

Lõikesse 5 lisandub viide mittekinnise alternatiivfondi likviidsusriski juhtimise meetmete määratlemisele. Lisaks parandatakse kehtivas tekstis esinev ebakõla võrreldes algupärase AIFMD sättega. Sättes kehtestatud ei tule kohaldada mitte finantsvõimendusega mittekinnise alternatiivfondi suhtes, aga kõigi alternatiivfondide suhtes, mis ei ole finantsvõimenduseta kinnised alternatiivfondid.

IFS § 361¹. Alternatiivfondide jaotisesse (seaduse 27. peatüki 3. jaotis) lisatakse uus § 361¹, millega kehtestatakse alternatiivfondi valitsejale täiendavad nõuded seoses finantsvõimenduse kasutamisega laenu andmisele suunatud fondi puhul.

Lõige 1: Tegemist on direktiivist tuleneva uue mõistega (AIFMD artikkel 4 lõike (1) punkt (at)). Alternatiivfond loetakse laenu andmisele suunatud fondiks, kui selle fondi investeerimisstrateegiaks on peamiselt laenu andmine või kui selle fondi arvel antud laenude tinglik väärtus moodustab vähemalt 50% fondi vara puhasväärtusest. Kui fondivalitseja kasutab sellise fondi vara valitsemisel finantsvõimendust, siis kohalduvad lisaks IFS §-s 361 sätestatud ka täiendavad nõuded eelnõus esitatud §-s 361¹. Finantsvõimendus on meetod, mille abil suurendatakse fondi riski, kas raha või väärtpaberite laenamise või tuletisinstrumentide positsioonist tuleneva võimenduse või muude vahendite abil, ning selle kasutamine võib kaasa tuua regulaarsed väljamaksete kohustused ka juhul, kui fond on kinnine ehk kui selle osakuid, aktsiaid või osasid nõudmisel tagasi võtta ei saa.

Lõikega 2 kehtestatakse üldine põhimõte, et laenu andmisele suunatud fond saab olla üksnes kinnine alternatiivfond. Kui alternatiivfond on mittekinnine ja fondivalitseja suudab Finantsinspektsioonile tõendada, et selle mittekinnise fondi likviidsusriski juhitakse kooskõlas fondi investeerimisstrateegiaga ja arvestades fondi osakute, aktsiate või osade tagasivõtmise tingimusi ning sellise fondi sobivust laenu andmisele suunatud fondiks vastavalt direktiivi 2011/61/EL artikli 16 lõike 2i alusel kehtestatud komisjoni delegeeritud määruses sätestatud, saab ka see mittekinnine fond olla laenu andmisele suunatud fond, vaatamata sellele, et üldiselt on eelduseks, et fond peab selleks olema kinnine (AIFMD artikkel 16 lõike (2a) esimene ja teine lõik).

Kui üldiselt määrab alternatiivfondi finantsvõimenduse maksimaalse piirmäära fondivalitseja (IFS § 361 lg 4), siis laenu andmisele suunatud fondi puhul annab direktiiv konkreetsed piirmäärad ette (lõige 3). Sellise fondi finantsvõimendus ei või olla suurem kui 300% või kui lõikes 2 sätestatud erandi kohaselt on laenu andmisele suunatud fondiks mittekinnine fond, siis sellisel fondil suurem kui 175%. Kui kõik laenu andmisele suunatud fondi arvel antud laenud on nn omanike laenud (so eelnõus esitatud IFS § 361 lõike 2² punktis 1 sätestatud tingimustele vastavad laenud) ja nende tinglik väärtus kokku ei ületa 150% fondi vara puhasväärtusest, siis kõnealuseid finantsvõimenduse maksimaalseid piirmäärasid ei kohaldata ja need jäävad fondivalitseja määrata, nagu sätestab IFS § 361 lg 4. Lõige 3 tugineb AIFMD artikli 15 lõike (4b) esimesel ja viiendal lõigul.

Direktiivis põhjendatakse finantsvõimenduse piirmäära kehtestamist kui meetet finantssüsteemi stabiilsuse ja terviklikkuse tagamiseks ning proportsionaalsete kaitsemeetmete kehtestamiseks. Mittekinniste laenu andmisele suunatud alternatiivfondide puhul nähakse ette madalam piirmäär põhjusel, et mittekinnise fondi puhul on risk finantsstabiilsusele suurem, sest sellise fondi puhul tuleb arvestada võimaliku osakute, aktsiate või osade suuremahulise tagasivõtmisega.

Lõige 4 selgitab, kuidas finantsvõimendust väljendatakse (AIFMD artikli 15 lõike (4b) teine lõik). Protsent leitakse kasutades fondi riskipositsiooni ja vara puhaskäätuse suhet. Fondi riskipositsioon ise arvutatakse vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2011/61/EL artikli 4 lõike 3 alusel kehtestatud delegeeritud õigusaktides kindlaks määratud kohustuste põhisele meetodile. Lõige 5 omakorda täpsustab, et suhtarvu leidmisel ei võeta riskipositsioonina arvesse laenu andmisele suunatud fondi investorite lepinguliste kapitalikohustustega täielikult kaetud laenuvõtmise kokkuleppeid (AIFMD artikli 15 lõike (4b) kolmas lõik).

Lõige 6 käsitleb finantsvõimenduse piirmäära rikkumist. Kui selline asi leiab aset fondivalitsejast sõltumatutel asjaoludel tuleb fondivalitsejal võtta kasutusele meetmed, mis on vajalikud olukorra parandamiseks. Seda tuleb teha asjakohase aja jooksul ja arvestades laenu andmisele suunatud fondi investorite õigustatud huve (AIFMD artikkel 15 lõike (4b) neljas lõik).

IFS § 363. Pensionifondide valitsemist reguleerivale paragrahvile antakse uus sõnastus. Tulenevalt direktiivist tingitud muudatustest fondivalitseja sise-eeskirjades ning huvide konflikti maandamise ja vältimise põhimõtetes laiendatakse pensionifondide valitsemise paragrahvi lisaks kohustuslikele pensionifondidele ka vabatahtlikele pensionifondidele. Pensionifondidele viidatud täiendavad nõuded direktiivist ei kohaldu ning nende laiendamist pensionifondidele ei ole eelnõu koostamisel ka otstarbekaks peetud. Vastavalt jäetakse lõigetega 1 ja 5 kohaldamata pensionifondi valitseja sise-eeskirjade suhtes eelnõus esitatud IFS § 344 lõike 3 punktis 16 ja lõigetes 3¹ ja 3² sätestatu ning huvide konflikti maandamise ja vältimise puhul eelnõus esitatud IFS § 351 lõikes 8 sätestatu (vt ka vastavate normide selgitusi).

Võrreldes kehtivaga on paragrahvist välja jäetud kohustusliku pensionifondi valitseja kohustus valitseda konservatiivset pensionifondi. Konservatiivsed pensionifondid on olnud II sambas fondivalitsejate jaoks kohustuslikud alates II samba loomisest. Kuni 2019. aastani olid konservatiivsed fondid II sambas ka loosifondideks, mis hiljem asendati vähemalt 75% aktsiariski osakaalu ja madalate tasudega fondidega. Konservatiivse fondi eesmärk II samba süsteemis on eelkõige olnud tagada madala riskiga (ja volatiilsusega) fond, millega osakuomanikud saavad liituda, kui nad soovivad investeerimisriski teatud perioodil vähendada. Tavaliselt tehakse seda pensioniea lähenedes või pensionieas olles, aga mõnikord ka siis, kui on oodata suuremat turgude langust.

Vahepealsete aastatega on mõnevõrra muutunud konservatiivsete fondide roll II sambas ja ka pensioniks kogumine II sambas on muutunud vabatahtlikuks. Võrreldes süsteemi algusaastatega on pensionifondide investeerimisstrateegiad ja investeeringud muutunud oluliselt mitmekesisemaks. Arvestades juurde praegust finantsturgude ja majanduse muutlikku olukorda, on pensionifondide investeerimisriskid muutunud oluliselt komplekssemaks, mistõttu on seaduse tasandil keerulisem reguleerida konservatiivse pensionifondi investeeringuid, et säiliks konservatiivsus, aga oleks tagatud siiski ka väike tootlus. Seda tõestas ka 2022. aasta konservatiivsete fondide negatiivne tootlus. Eelduslikult suudavad fondivalitsejad, kelle ülesanne on finantsturgude arengusuundumustega pidevalt kursis olla, ise operatiivsemalt reageerida turu muutustele, et oleks tagatud konservatiivse fondi eesmärgipärasus.

Kuigi eelnõuga kaob kohustus konservatiivset pensionifondi valitseda, ei keelata konservatiivsema strateegiaga pensionifondi valitsemist ega juba olemasolevate konservatiivsete pensionifondide valitsemisega jätkamist. Spetsiifilised investeerimispiirangud

sellistele fondidele edaspidi aga puuduvad ning pensionifondi valitsejal endal tuleb fondi tingimuste ja prospektiga sisustada fondi investeerimisstrateegia ja -poliitika. Muudatus ei ole seotud direktiivi ülevõtmisega vaid tugineb pensionifondide tasude ja investeringute analüüsis 2024³³ tehtud ettepanekutele.

Tulenevalt konservatiivse pensionifondi valitsemise kohustuse kadumisest on lõike 2 sõnastuses tehtud kosmeetilisi parandusi võrreldes kehtivas sõnastuses sama sättega. Sisulisi muudatusi lõikes 2 tehtud ei ole. Jätkuvalt kehtib põhimõte, et fondivalitseja võib valitseda mitut kohustuslikku pensionifondi, kui nende pensionifondide tingimuste ja prospektide kohaselt on nende investeerimispoliitikad tema hinnangul piisavalt erinevad või neid pensionifonde pakutakse erinevas vanuses osakuomanikele.

Lõigetes 3 ja 4 muudatusi tehtud ei ole. Investeerimispoliitika piisava erinevuse tingimust ei kohaldata pensionifondi valitseja ühinemisest teise pensionifondi valitsejaga või kohustusliku pensionifondi valitsemise ülevõtmisest on möödunud vähem kui kaks aastat (lõige 3). Ei muutu ka põhimõte, et kohustusliku pensionifondi valitseja on kohustatud fondi vara investeerimise ja riskide juhtimisega seoses avaldama jätkusuutlikkust käsitlevat teavet, järgides Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EL) 2019/2088 sätestatud (lõige 4).

IFS 27. peatüki 4. jao ja selle jao 1. jaotise pealkirjad. Muudetakse nii jao kui jaotise pealkirja. 27. peatüki 4. jagu saab uueks pealkirjaks „Fondivalitseja ülesannete ja tegevuste edasiandmine“ ning sama jao 1. jaotis „Eurofondi, alternatiivfondi või pensionifondi valitseja ülesannete ja tegevuste edasiandmine“. Muudatused on vajalikud, et ühtlustada läbivalt fondivalitseja ülesannete ja tegevuste edasiandmisega seotud terminoloogiat ning tagada sellega ka parem kooskõla direktiivi vastava regulatsiooniga.

IFS § 364. Tulenevalt vajadusest ühtlustada terminoloogiat antakse tervele paragrahvile eelnõuga uus sõnastus. Viidates ülesannete ja/või tegevuste edasiandmisele saavutatakse parem kooskõla direktiivi vastava regulatsiooniga, mis mõlema puhul viitab edasiandmise võimalusele (alternatiivfondide puhul direktiivi lisa I ülesanded ja artikkel 6 lõikes 4 nimetatud teenused / eurofondide puhul direktiivi lisa II ülesanded ja artikli 6 lõikes 3 nimetatud teenused).

Lõige 1 loetleb ülesanded ja tegevused, mida fondivalitseja saab kolmandale isikule edasi anda. Eelnõuga lisatakse loetellu viide IFS §-le 307 ehk investeerimisteenuste ja kõrvalteenuste osutamisele. Tegevuse edasiandmise võimalusi laiendab sel moel direktiiv. Sama lõige kehtestab ka tingimused, mis peavad olema täidetud, et fondivalitseja saaks oma ülesandeid või tegevusi kolmandale isikule edasi anda. Neis lõike 1 punktides on valdavalt tehtud terminoloogilisi täpsustusi ja parandusi. Punkti 4 on lisatud viide investeerimisteenuse või kõrvalteenuse osutamisele, punktides 5, 6 ja 8 on „edasiantud tegevuste tegija“ mõiste asendatud mõistega „kolmas isik, kellele ülesanded või tegevused edasi antakse“. Punktides 5 ja 6 on ühtlustatud üldise edasiandmise mõiste kasutamist – läbivalt kasutatakse „ülesannete või tegevuste edasiandmine“ ja „ülesandeid täitma või teenuseid osutama“. Sisulisema muudatusena on punkti 8 investorite või kõrvaleenuste puhul muude klientide huvide kaitseks lisatud tingimus, et fondivalitsejal peab olema võimalik ka ülesannete või tegevuste edasiandmine viivitamata lõpetada. Edasiandmise lõpetamise võimaluse näeb ette ka kehtiv seadus (IFS § 367), kuid selguse huvides viiakse ka see tingimus teiste ülesannete või tegevuste edasiandmise eeltingimuste juurde, mis ühtlasi tagab parema kooskõla direktiivi vastava

³³ [Pensionifondide tasude ja investeringute analüüs_2024.pdf](#).

regulatsiooniga (AIFMD artikkel 20 lõike (1) punkt f) ja UCITSD artikkel 13 lõike (1) punkt j)).

Lõikes 2 on tehtud vaid terminoloogilisi täpsustusi.

Lõikes 3 samuti tehtud terminoloogilisi täpsustusi. Sisulisema muudatusena on täpsustatud Finantsinspeksiooni teavitamise ajahetke. Kehtiva seaduse kohaselt tuleb ülesannete või tegevuste edasiandmisest Finantsinspeksiooni teavitada. Direktiiviga on vastavat kohta eurofondidega seondult muudetud – järelevalvet tuleb teavitada enne ülesannete ja tegevuste edasiandmise lepingu jõustumist (UCITSD artikkel 13 lõike (1)). AIFMD-s oli järelevalve teavitamine selliselt reguleeritud juba varem, kehtiv IFS on selles osas aga veidi ebatäpne (teavitamist enne lepingu jõustumist pole nõutud).

Lõikes 4 jääb kehtima põhimõte, et edasiandmine ei vabasta fondivalitsejat fondi valitsemise vastutusest. Eelnõuga täpsustatakse vastutuse küsimust ja lisatakse lõikesse 4 teine lause, mis ütleb selgelt välja, et fondivalitseja on kohustatud tagama selle, et kolmas isik, kellele ülesanded või tegevused on edasi antud, täidab IFS-i fondi valitsemise või kui edasi on antud investeerimisteenuste või kõrvalteenuste osutamine, siis nende teenuste suhtes kehtivaid nõudeid (AIFMD artikkel 20 lõike (3a) ja UCITSD artikkel 13 lõiked 2 ja 4).

Lõigetes 5 ja 6 ei ole muudatusi tehtud.

Lõikes 7 täpsustatakse, et ülesannete ja tegevuste edasiandmiseks ei loeta seda, kui fondi osakuid, aktsiaid või osasid turustatakse VpTSi alusel ega seda, kui need on kindlustuspõhise investeerimistoote alusvaraks ja neid turustatakse sel moel KindlITS alusel (AIFMD artikli 20 lõike (6a) ja UCITSD artikli 13 lõike (3)).

Lõige 8 toob sisse viite EL delegeeritud aktile – komisjoni delegeeritud määrusele, mis kehtestatakse UCITSD artikli 13 lõike 5 alusel. Sellega nähakse ette täpsemad nõuded ülesannete ja tegevuste edasiandmise tingimuste täitmise kohta, sealhulgas täpsustatakse, mille põhjal hinnata, kas IFS § 364 lõike 1 punktis 4 kehtestatud eeltingimus on täidetud. So, et edasiandmine ei või põhjustada olukorda, kus fondivalitseja ei tegele fondi valitsemisega või investeerimisteenuse või kõrvalteenuse osutamisega või ei ole ta selleks pädev, eelkõige fondivalitseja juhtimise või sisekontrolli süsteemi funktsiooni edasiandmise tõttu. Alternatiivfondide kohta on viide EL delegeeritud aktile (AIFMD artikli 20 lõike 7 alusel kehtestatud komisjoni delegeeritud määrus) esitatud eelnõus olevas IFS § 367¹ lõikes 4.

Paragrahvi täiendatakse veel uute lõigetega 9–11. Need muudatused tulenevad kõik direktiivist ja on selles ettenähtud pikema rakendusaja tõttu planeeritud jõustuma hiljem – 2027. aasta 16. aprillil.

Lõige 9 kehtestab fondivalitsejatele uue aruandluskohustuse. Tegemist on järelevalvelise aruandega, mis tuleb esitada Finantsinspeksioonile. Ühtlasi nimetab lõige 9 ära, mida uus aruanne sisaldab (AIFMD artikli 24 lõike (2) punkt d) ja selle alapunktid i)–viii) ning UCITSD artikli 20a lõike (2) punkt d) ja selle alapunktid i)–viii)).

Aruandes tuleb esitada teave kolmanda isiku enda kohta (punktid 1 ja 2), sh kas eksisteerib märkimisväärne seos selle kolmanda isiku ja fondivalitseja vahel, kas kolmas isik omab fondivalitseja tegevusluba või on muul põhjusel finantsjärelevalve alla kuuluv ning kui see on teemaks, siis andmed ka järelevalveasutuse kohta. Et Finantsinspeksioonil oleks võimalik uues

aruandes kolmanda isiku kohta esitatud andmeid seostada teiste järelevalveliste või avalike aruannete või muude allikatega, tuleb aruandes esitada ka vastavad identifikaatorid (punkt 3).

Uues aruandes tuleb esitada andmed ka edasiantud ülesannete ja tegevuste sisu kohta (punktid 5 ja 6): edasi antud vara valitsemise või riskijuhtimise ülesannetega seotud tegevuste loetelu ja kirjeldus ning vara valitsemise edasiandmise korral selle vara väärtus, mille valitsemine on edasi antud, ja osakaal fondi kogu varast.

Fondivalitseja enda kohta tuleb esitada infot töötajate kohta (punktid 4 ja 7): nende töötajate arv, kes täidavad fondivalitsejas igapäevaseid vara valitsemise või riskijuhtimisega seotud ülesandeid täistööajaga ning edasi antud ülesannete ja tegevuste üle kontrolli teostavate töötajate arv, kes töötavad fondivalitsejas täistööajaga.

Lisaks tuleb Finantsinspeksioonile aruandes esitada regulaarsete kontrollide arv, mida fondivalitseja on edasi antud ülesannete ja tegevuste üle teostanud, ja nende kontrollide kuupäevad. Samuti probleemide loetelu, kui neid on esinenud ning kui nende lahendamiseks on võetud meetmeid, siis need meetmed koos rakendamise kuupäevadega (punkt 8). Et kolmas isik võib talle edasi antud ülesandeid ja tegevusi veel omakorda edasi anda, tuleb sellise täiendava edasiandmise esinemisel esitada (punkt 9) samad andmed ka selle isiku kohta (punktid 1–3) ning täiendavalt edasiantud ülesannete ja tegevuste sisu kohta (punktid 5 ja 6). Aruandes tuleb esitada ka kõik edasiandmise, sh täiendava edasiandmise lepingute sõlmimise ja lõppemise kuupäevad (punkt 10). Aruandes esitatavate andmete loetelus täiendavaid andmeid võrreldes direktiivist tulenevaga sätestatud ei ole.

Aruande vormi, koostamise ja esitamise sageduse ning tähtajad kehtestatakse EL delegeeritud õigusaktidega. Lõikega 10 antakse viide UCITSD vastavatele sätetele, mille alusel need kehtestatakse – UCITSD artikli 20a lõiked 5 ja 6. Alternatiivfondide kohta on vastav viide esitatud eelnõus olevas IFS § 367¹ lõikes 5 (EL delegeeritud aktid kehtestatakse AIFMD artikli 24 lõigete 5a ja 5b alusel).

Lõige 11 lisab täiendavaid kohustusi ka Finantsinspeksioonile. Kui Eesti fondivalitseja või siin moodustatud või asutatud fond võib olla oluliseks vastaspoole riski allikaks krediidiasutuse, mõne teise süsteemselt olulise asutuse või finantssüsteemi stabiilsuse jaoks teises lepinguriigis, tuleb Finantsinspeksioonil selle teise lepinguriigi finantsjärelevalve asutusele edastada viivitamata kogu info, mis ta on ülesannete ja tegevuste edasiandmise aruandluse kaudu saanud (AIFMD artikli 25 lõike (2) kolmas lõik ja UCITSD artikli 20a lõike (3) kolmas lõik).

IFS § 365 lõiked 4 ja 5. Lõiked 4 ja 5 tunnistatakse kehtetuks. Need reguleerivad spetsiifiliselt alternatiivfondide erisusi ja viiakse sel põhjusel üle alternatiivfondi valitseja ülesannete ja tegevuste edasiandmise jaotisesse. Kuigi IFS struktuur näeb ette esmalt fondidele üldiselt mõeldud normid, mis tuginevad UCITSD-l ning seejärel on vajadusel erinormid alternatiivfondidele ja pensionifondidele või vastavalt nende deponitsiooriumidele või valitsejatele, ei ole fondivalitseja ülesannete ja tegevuste edasiandmise jaoks millegi pärast sellest struktuurist kinni peetud. Eelnõuga lisatakse sellesse jakku eraldi jaotis alternatiivfondi valitseja ülesannete ja tegevuste edasiandmise erisuste jaoks. Lõiked 4 ja 5 on eelnõus taasesitatud § 367¹ lõigetena 1 ja 2.

IFS § 366. Tervele paragrahvile antakse uus sõnastus, sest selle pealkirjas ja kõigis sätetes on vaja teha terminoloogilisi täpsustusi, et terves jaos oleks läbivalt kasutatud sama terminoloogiat. Nimelt tehakse eelnõuga terves jaos muudatused, millega võetakse tegevuste

edasiandmise puhul kasutusele üldine mõiste ülesannete ja tegevuste edasiandmine, vaid kohtades, kus on vaja nimetada konkreetset teenust või tegevust, räägitakse selle konkreetse teenuse või tegevuse edasiandmisest (näiteks „sisekontrolli süsteemi funktsiooni edasiandmine“). Kuna viimaste direktiivi muudatustega laienes edasiandmise võimalus investeerimisteenuste ja kõrvalteenuste osutamise edasiandmisele, on lõikesse 1 lisatud ka konkreetne viide kõnealuste teenuste edasiandmisele. Kõiki ülesandeid ja tegevusi, mida fondivalitseja võib kolmandale isikule edasi anda, võib viimane omakorda veel täiendavalt edasi anda. Seega ei ole põhjust viidata antud paragrahvis kitsalt fondi valitsemise teenuse täiendavale edasiandmisele.

IFS § 367. Paragrahvile 367 antakse samuti uus sõnastus. Ka siin on põhjuseks nii pealkirja kui paragrahvi teksti terminoloogiline täpsustamine, nagu see oli IFS § 366 puhul (vt ka vastavat selgitust). Sisulisi muudatusi eelnõuga selles paragrahvis tehtud ei ole.

IFS 27. peatüki 4. jao jaotis 1¹. Arvestades IFS-i üldist struktuuri, lisatakse fondivalitseja ülesannete ja tegevuste edasiandmise jakku eraldi jaotis alternatiivfondi valitseja ülesannete ja tegevuste edasiandmise erisätete jaoks.

IFS § 367¹. Paragrahvi 367¹ on koondatud alternatiivfondi valitseja ülesannete ja tegevuste edasiandmise erisused. Lõigetes 1 ja 2 on taasesitatud kehtiva IFS § 365 lõiked 4 ja 5.

Täiendava erisusena sätestatakse lõikega 3, et alternatiivfondi arvel tarbijale laenu andmisega seotud tegevuste edasiandmisele kolmandale isikule kohaldatakse KAVS §-s 46 sätestatud. Kui alternatiivfondi arvel antakse laenu tarbijale, koheldakse sellise fondi valitsejat ja fondi samamoodi kui teisi krediidiandjaid. Laenu andmisega seotud tegevuste edasiandmisele kohaldub sel juhul KAVS § 46. Ka krediidiandjate puhul viitab KAS § 63 lõige 4 laenu andmisega seotud tegevuste edasiandmisel KAVS § 46 kohaldamisele.

Lõige 4: Sarnaselt eelnõus esitatud IFS § 364 lõikele 8 tuuakse ka IFS § 367¹ sisse viide EL delegeeritud aktile – komisjoni delegeeritud määrusele, mis kehtestatakse AIFMD artikli 20 lõike 7 alusel. Sellega nähakse ette täpsemad nõuded ülesannete ja tegevuste edasiandmise tingimuste täitmise kohta, sealhulgas täpsustatakse, mille põhjal hinnata, kas IFS § 364 lõike 1 punktis 4 kehtestatud eeltingimus on täidetud. So, et edasiandmine ei või põhjustada olukorda, kus fondivalitseja ei tegele fondi valitsemisega või investeerimisteenuse või kõrvalteenuse osutamisega või ei ole ta selleks pädev, eelkõige fondivalitseja juhtimise või sisekontrolli süsteemi funktsiooni edasiandmise tõttu.

Hilisema jõustumisega lisatakse paragrahvi lõige 5, millega antakse samuti viide EL delegeeritud aktile. Alternatiivfondi valitsejal tuleb ülesannete ja tegevuste edasiandmise kohta esitada Finantsinspeksioonile aruanne vastavalt AIFMD artikli 24 lõigete 5a ja 5b alusel väljatöötatud sagedusele, tähtaegadele ja vormile. Kuivõrd direktiiv on uuele aruandlusele näinud ette hilisema rakendumise, on lõike 5 jõustumine planeeritud 2027. aasta 16. aprillile.

IFS 27. peatüki 4. jao 2. jaotise pealkiri. Fondivalitseja ülesannete ja tegevuste edasiandmise jaos on eraldi jaotis pensionifondi valitseja erisuste jaoks. Tulenevalt terminoloogia ühtlustamisest terves jaos tehakse vastav täpsustus ka jaotise 2 pealkirjas.

IFS § 368. Tulenevalt terminoloogia ühtlustamisest terves jaos tehakse vastav täpsustus ka §-s 368 ja jäetakse välja viide fondivalitseja ülesannete osalisele edasiandmisele. Sellist terminit fondivalitseja ülesannete ja tegevuste edasiandmise jaos ei kasutata.

Eelnõuga muudetakse IFS § 368 veel teist korda. Sel puhul antakse tervele paragrahvile uus sõnastus. Muudatus on tingitud eurofondidele ja alternatiivfondidele aruandluse lisandumisest, mis direktiivist pensionifondidele ei tulene ja mida eelnõu koostamisel ei ole peetud otstarbekaks pensionifondi valitseja suhtes kohaldada. Sellest lähtuvalt muudetakse paragrahvi pealkirja. Uueks pealkirjaks saab „Pensionifondi valitseja ülesannete ja tegevuste edasiandmise erisused“.

Lõikes 1 säilitatakse varasem IFS § 368 tekst. Pensionifondi osakud tuleb IFS-i kohaselt registreerida keskregristis ja osakute registreerimisele kohaldatakse EVKS-s sätestatud, mistõttu ei ole siin põhjendatud fondivalitseja ülesannete ja tegevuste edasiandmise reeglite kohaldamine.

Uues lõikes 2 kehtestatakse erisus, et pensionifondi valitseja suhtes ei kohaldata eelnõus esitatud IFS § 364 lõigetes 9 ja 10 sätestatud.

Muudatus, mis annab paragrahvile uue sõnastuse, on planeeritud jõustuma 2027. aasta 16. aprillil, vastavalt siis jõustuvale direktiivist tulenevale eurofondide (ja alternatiivfondide) valitsejate uue aruandluse rakendumisele.

IFS § 368¹. Paragrahv näeb ette, et tööandja pensionifondi valitsejal tuleb võtmefunktsioonide täitmisega seotud ülesannete edasiandmisel kolmandale isikule enne selliste ülesannete edasiandmise lepingu jõustumist teavitada Finantsinspeksiooni. See tuleneb tööandja pensionifondide direktiivist (Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv (EL) 2016/2341 tööandja kogumispensioni asutuste tegevuse ja järelevalve kohta) ja annab Finantsinspeksioonile võimaluse varaseks sekkumiseks, kui see peaks vajalikuks osutuma. Eelnõuga tunnistatakse see paragrahv kehtetuks. Finantsinspeksiooni teavitamise nõudest ei ole loobutud, sellist erisust ei ole tööandja pensionifondi valitseja ülesannete ja tegevuste edasiandmisele enam lihtsalt vaja. Eelnõuga muudetakse üldnormi IFS § 364 lõikes 3 ja nii tekib Finantsinspeksiooni teavitamise kohustus enne üleandmise lepingu jõustumist fondivalitsejatele nagunii.

IFS § 372 lõige 4. Välja jäetakse viide fondi kohta aruannete esitamisele, mis on kaetud juba IFS § 88 lõikega 6 ja eelnõuga lisanduva lõikega 6¹. Muudatus on planeeritud jõustuma 2027. aasta 16. aprillil, mil jõustuvad ka teised aruandlust puudutavad muudatused.

IFS § 398 lõige 2 ja § 409 lõige 5.

Eurofondi valitseja piiriülese tegevuse aluste § 398 lõike 2 sõnastust täpsustatakse, et piiriüleselt võib fondivalitseja osutada ka kõrvalteenuseid või teha seda läbi teises lepinguriigis asutatud filiaali. Viide kõrvalteenustele on sätestatult varasemalt ekslikult välja jäänud. Ühtlasi korratakse üle, et investeerimisteenuste ja kõrvalteenuste teise lepinguriigis osutamisel tuleb lähtuda VpTS-st ja võrdlusaluste haldamise puhul seda reguleerivast EL määrusest (Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EL) 2016/1011).

Sarnaselt lisatakse Eestis asutatud alternatiivfondi valitseja tegevuse aluste § 409 lõikesse 5 viited KIOS-le ja määrusele (EL) 2016/1011. Esimeses sätestatust tuleb juhinduda, kui teises lepinguriigis soovitakse tegeleda krediidi haldustegevusega ja teises, kui võrdlusaluste haldamisega. Viide VpTS-le on IFS § 409 lõike 5 kehtivas tekstis juba olemas.

Ka kõnealuste teenuste osutamisel Eestis tuleb fondivalitsejal lisaks IFS-le juhinduda vastavalt VpTS-s, KIOS-s või määruses (EL) 2016/1011 sätestatust.

IFS § 409 lõige 4. Lõikes 4 on ekslikult viidatud välisriigile. Eelnõuga parandatakse viide lepinguriigiks.

IFS § 409 lõige 6, § 415 lõige 4 ja § 419 lõige 7.

Eestis asutatud alternatiivfondi valitseja tegevuse aluste **§ 409 lisatakse uus lõige 6**, milles sätestatakse, et teises lepinguriigis tarbijale laenu andmisele kohaldatakse lisaks IFS-s laenu andmise kohta sätestatule ka KAVS §-des 66–72 krediidiandja või -vahendaja lepinguriigis tegutsemise kohta sätestatut. Siin tuleb vaadata eraldi fondi osakute, aktsiate või osade pakkumist teises lepinguriigis ja fondi arvel laenu andmist teises lepinguriigis. Esimesel juhul kohaldub IFS-i fondi piiriülese pakkumise regulatsioon, laenu andmisel tuleb aga lähtuda krediidiandjate ja -vahendajate vastavast regulatsioonist.

Kuivõrd direktiiv lubab liikmesriigil tarbijale alternatiivfondi arvel laenu andmist oma riigis ka keelata, on teises lepinguriigis selliste laenude andmise eelduseks ka, et see seal lubatud on.

Analoogselt on Eestis asutatud fondivalitseja kolmandas riigis tegevuse aluste **§ 415 täiendatud uue lõikega 4**, kus samuti viidatakse, et kolmanda riigi tarbijale laenu andmisele kohaldatakse lisaks IFS-s laenu andmise kohta sätestatule ka KAVS §-des 66–70 ja 72 krediidiandja või -vahendaja välisriigis tegutsemise kohta sätestatut. Ka siin on eelduseks, et selles kolmandas riigis on tarbijale lubatud anda laenu alternatiivfondi arvel.

IFS § 409 lõikele 6 sarnane muudatus on tehtud ka **IFS §-s 419**, mis reguleerib Eestis või teises lepinguriigis asutatud fondivalitseja tegevust kolmandas riigis asutatud või moodustatud alternatiivfondi pakkumisel Eestis või teises lepinguriigis. IFS § 419 on lisatud lõige 7, mis viitab KAVS §-des 66–72 krediidiandja või -vahendaja lepinguriigis tegutsemise kohta sätestatu kohaldamisele juhul, kui Eesti fondivalitseja pakub teises lepinguriigis kolmanda riigi alternatiivfondi, mille arvel antakse laenu tarbijale selles teises lepinguriigis.

IFS § 412 lõige 3, § 419 lõiked 5 ja 6 ning § 424 lõige 5.

Eelnõuga tuuakse IFSi täiendavad normid ka piiriüleselt laenu andmisele tarbijale Eestis. **IFS § 412 lisatud uue lõikega 3** kehtestatakse teise lepinguriigi alternatiivfondi valitsejale nõue, et ta peab oma fondi arvel Eestis tarbijale laenu andmisel järgima ka VÕS §-des 402–421 krediidilepingu pakkumisele ja sõlmimisele esitatavaid nõudeid, KAVS §-des 47–53¹ krediidi andmisele kehtestatud nõudeid ning KAVS §-des 73–78 lepinguriigi krediidiandja või -vahendaja Eestis tegutsemise kohta sätestatut. Teisisõnu – Eestis tarbijale laenu andmisel ei tohiks olla vahet, kes on krediidiandjaks, kes piiriüleselt siin laenu annab, nõuded on samad.

IFS § 419 ja sealt edasi §-d 420–423 reguleerivad nii Eesti kui teise lepinguriigi fondivalitsejat, kes pakub Eestis või soovib pakkuma hakata Eestis kolmanda riigi alternatiivfondi. Kui sellise kolmanda riigi alternatiivfondi arvel hakatakse ka tarbijale laenu andma Eestis, kohaldatakse laenu andmisele VÕS §-des 402–421 krediidilepingu pakkumisele ja sõlmimisele esitatavaid nõudeid ning KAVS §-des 38, 44 ja 47–53¹ krediidi andmisele kehtestatud nõudeid (eelnõuga IFS § 419 lisatud lõige 5). Ehk kohalduvad samad nõuded, mis tarbijale laenu andmisel Eestis üldiselt.

Lisaks täpsustab uus lõige 6, et kui kolmanda riigi alternatiivfondi pakub Eestis teise lepinguriigi fondivalitseja ja selle fondi arvel antakse Eestis ka tarbijale laenu, kohalduvad teise

lepinguriigi fondivalitsejale ka KAVS §-des 73–78 krediidiandja või -vahendaja Eestis tegutsemise kohta käivad normid. Kuivõrd fondivalitseja ja tarbija on erinevatest lepinguriikidest (teise lepinguriigi fondivalitseja ja Eesti tarbija), on laenu andmise kontekstis tegemist piiriülese teenuse osutamisega. Kui fondivalitseja on Eestis asutatud ja ta pakub Eestis kolmanda riigi alternatiivfondi, mille arvelt antakse Eestis ka tarbijale laenu, rakendub lõige 6. Kuna fondivalitseja ja tarbija on antud juhul mõlemad Eestist, siis laenu andmisel piiriülest teenuse osutamist ei teki.

Analoogselt sätestatakse ka kolmandas riigis asutatud fondivalitseja Eestis tegevuse aluste § **424 lisatavas lõikes 5**, et tarbijale laenu andmisel Eestis kohaldatakse VÕS §-des 402–421 krediidilepingu pakkumisele ja sõlmimisele esitatavaid nõudeid, KAVS §-des 38, 44 ja 47–53¹ krediidi andmisele kehtestatud nõudeid ning KAVS §-des 73–76 välisriigi krediidiandja või -vahendaja Eestis tegutsemise kohta sätestatud.

IFS § 419 lõike 2 punktid 2 ja 3, § 423 lõike 2 punktid 2 ja 3, 427 lõike 3 punktid 4 ja 5 ja lõige 4¹ ning paragrahvi 432 lõike 1 punktid 2 ja 3.

Eurofondide ja alternatiivfondide valitsejate piiriülene tegevus ja nimetatud fondide piiriülene pakkumine on EL-s reguleeritud vastavate fondide direktiividega, mida on omakorda muudetud direktiiviga (EL) 2024/927. Viimasega on kolmanda riigi alternatiivfondi pakkumist ja kolmanda riigi fondivalitseja EL siseturul teenuse osutamist käsitlev regulatsioon viidud kooskõlla Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivis (EL) 2015/849 sätestatud nõuetega ning ühtlustatud neid standarditega, mis on kehtestatud liikmesriikide poolt maksualast koostööd mittetegevate jurisdiktsioonide suhtes võetud ühises meetmes, so maksualast koostööd mittetegevate jurisdiktsioonide muudetud ELi loetelu käsitlevad nõukogu järeldused. Täpsemalt, kolmas riik, kus on asutatud või moodustatud alternatiivfond või asutatud sellise fondi valitseja, ei tohiks olla direktiivi (EL) 2015/849 kohaselt suure riskiga kolmas riik ega kolmas riik, mida peetakse maksualast koostööd mittetegevaks riigiks. Seda juhul, kui kolmanda riigi fondivalitseja soovib tegutseda EL siseturul või soovitakse kolmanda riigi alternatiivfondi EL siseturul pakkuda. Ühtlasi soovitakse muudatustega tagada maksuküsimustes tõhus teabevahetus kooskõlas rahvusvaheliste standarditega (OECD tulu- ja kapitalimaksu näidislepingu artiklis 26 ette nähtud standardid).

Eelnõuga lisatakse vastavad eeltingimused fondi päritoluriigile § **419 lõike 2 punktide 2 ja 3, § 423 lõike 2 punktide 2 ja 3 ning 432 lõike 1 punktide 2 ja 3 muutmisega**. Need puudutavad olukorda, kus Eestis või teises lepinguriigis asutatud fondivalitseja soovib kolmandas riigis asutatud või moodustatud alternatiivfondi pakkuda Eestis või teises lepinguriigis või kolmandas riigis asutatud fondivalitseja soovib kolmanda riigi fondi pakkuda Eestis. Nimetatud juhtudel peavad olema täidetud eeltingimused, et (i) fondi päritoluriik ei ole suure riskiga kolmas riik rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seaduse § 3 punkti 18 tähenduses (AIFMD artikkel 35 lõike (2) punkt b), artikkel 36 lõike (1) punkt c), artikkel 40 lõike (2) punkt b)) ning (ii) fondi päritoluriigi ja Eesti vahel on sõlmitud OECD tulu- ja kapitalimaksu mudellepingu artiklis 26 sätestatud standarditele vastav leping, tagatud on maksustamisalase teabe tõhus vahetamine, mis muu hulgas võib hõlmata mitmepoolse maksulepingu olemasolu, ning päritoluriik ei ole maksualast koostööd mittetegev jurisdiktsioon tulumaksuseaduse § 10¹ tähenduses (AIFMD artikkel 35 lõike (2) punkt c), artikkel 36 lõike (1) punkt d), artikkel 40 lõike (2) punkt c)).

Samad eeltingimused nähakse kolmanda riigi fondivalitseja suhtes ette § **427 lõike 3 punktide 4 ja 5 muutmisega** (AIFMD artikkel 37 lõike (7) punkt e), artikkel 37 lõike (7) punkt f)). Need kohalduvad juhul, kui kolmandas riigis asutatud fondivalitseja soovib tegutseda Eestis. Antud

kontekstis on direktiiv ette näinud ajapikenduse rakendamise juhuks, kui pärast kolmanda riigi fondivalitsejale Eestis tegutsemiseks loa andmist peaks mõni kõnealustest eeltingimustest mittetäidetuks muutuma. Paragrahvi lisatava lõikega 4¹ sätestatakse, et kui fondivalitseja päritoluriik osutub suure riskiga kolmandaks riigiks rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seaduse § 3 punkti 18 tähenduses või kui see riik lisatakse maksualast koostööd mittetegevate jurisdiktsioonide loetellu pärast fondivalitsejale Eestis tegutsemiseks loa andmist, tuleb fondivalitsejal mõistliku aja jooksul, kuid mitte hiljem kui kahe aasta täitumisel, rakendada oma valitsetavate fondide suhtes meetmeid, mis arvestavad investorite huve ja võimaldavad tekkinud olukorra lahendada (AIFMD artikkel 37 lõike (7) punkti f) teine alalõik). Kui olukord ei muutu ja kahe aasta möödumisel kolmas riik jätkuvalt eeltingimustele ei vasta, tuleb sisuliselt fondi valitsemine üle anda tingimustele vastavale fondivalitsejale (eeldab, et fond ise ei ole samuti kolmandas riigis asutatud või moodustatud, mis tingimustele enam ei vasta) või fondi pakkumise lõpetamist Eestis.

Lisaks rakendatakse **§ 436 lõike 2 punktide 2 ja 3 muutmisega** neid eeltingimusi juhul, kui kolmandas riigis asutatud fondivalitseja soovib kolmandas riigis asutatud või moodustatud fondi pakkuda Eestis lihtsustatud korras. Eeltingimused peavad sel juhul olema täidetud nii fondivalitseja kui fondi päritoluriigi suhtes (AIFMD artikkel 42 lõike (1) punktid c) ja d)).

IFS § 423 lõige 1. Säte puudutab Eestis fondi pakkumist lihtsustatud korras ning sätestab tingimused, mil sellise tegevuse puhul ei ole vaja IFS §-des 419–422 sätestatud nõudeid täita. See on mõeldav juhul, kui fondi ei kavatseta pakkuda teistes lepinguriikides ja Eestis pakutakse fondi vaid kutselisele investorile ning Finantsinspeksioon on andnud loa viidatud sätetes esitatud nõudeid mitte täita. Kuivõrd eelnõuga lisatakse § 419 lõiked 5 ja 6, mis peavad igal juhul kohalduma (puudutavad tarbijale laenu andmist Eestis), muudetakse eelnõuga § 423 lõikes 1 olevaid viiteid.

IFS § 436 lõige 1. Viite muudatus tehakse ka § 436 lõikes 1, mis reguleerib kolmandas riigis asutatud fondivalitseja poolt kolmanda riigi fondi lihtsustatud korras pakkumist Eestis ja kus samuti on ette nähtud, et teatud tingimustel võib sellist fondi pakkuda ilma, et peaks järgima IFS üldist piiriülese pakkumise reeglistikku. Kuivõrd eelnõuga lisatakse § 424 lõige 5, mis peab igal juhul kohalduma (puudutab tarbijale laenu andmist Eestis), muudetakse eelnõuga § 436 lõikes 1 olevaid viiteid.

IFS § 458 lõike 4 punkt 15. Lõige 4 sätestab alused, mil Finantsinspeksioon võib IFS-i alusel teha ettekirjutuse. Fondi osakute või aktsiate väljalaskmise ja tagasivõtmise peatamisega seoses täpsustatakse, et seda saab ettekirjutusega nõuda, kui esinevad eelnõus esitatud IFS § 57¹ lõikes 1 või § 66 lõikes 2 sätestatud alused ning et see kehtib ka ühingufondi puhul (osade väljalaskmise ja tagasivõtmise peatamine). Muudatus on seotud fondi likviidsusriski juhtimise meetmete paketiga, millega reguleeritakse muu hulgas ammendavalt ka see, millal Finantsinspeksioon saab nõuda fondi osakute, aktsiate või osade väljalaskmise ja tagasivõtmise peatamist.

IFS § 467 lõige 7. Paragrahvi, mis reguleerib järelevalvet välisriigis teenuseid osutava fondivalitseja üle, lisatakse uus lõige 7. Kui Eestis asutatud või moodustatud eurofondi või alternatiivfondi pakutakse teises lepinguriigis ja Finantsinspeksioon on saanud selle teise lepinguriigi finantsjärelevalve asutuselt ettepaneku võtta tarvitusele kõnealuse fondi valitseja või aktsiaseltsifondi või usaldusfondi enda suhtes järelevalvemeetmeid, tuleb Finantsinspeksioonil anda teise lepinguriigi finantsjärelevalve asutusele tagasisidet – teavitada kasutusele võetud meetmetest ja tehtud järeldustest. Sama teavitus tuleb Finantsinspeksioonil

teha ka ESMA-le ja vajadusel ESRN-le, viimast siiski vaid juhul, kui on risk finantssüsteemi stabiilsusele ja terviklikkuse ohustamiseks. Muudatuse aluseks on AIFMD artikkel 50 lõige (5f) ja UCITSD artikkel 98 lõige (3).

IFS § 470 lõige 4¹. Teistpidi – kui teise lepinguriigi eurofondi või alternatiivfondi pakutakse Eestis, on Finantsinspeksioonil õigus teha ettepanek selle teise lepinguriigi finantsjärelevalve asutusele, et viimane võtaks tarvitusele järelevalve meetmeid, mis IFS-s on kirjeldatud § 456 lõikes 1, § 458 lõike 4 punktides 1–3, 9, 13 ja 19 ning §-des 460–462. Sellise õiguse näevad ette AIFMD artikkel 50 lõige (5f) ja UCITSD artikkel 98 lõige (3). Lõikes 4¹ viidatud meetmete loetelu puhul on tuginetud direktiivides sätestatule.

Kui Finantsinspeksioon teeb teise lepinguriigi finantsjärelevalve asutusele ettepaneku, et viimane rakendaks fondivalitseja või tema valitsetava alternatiivfondi enda (kui tegemist on äriühinguna asutatud fondiga ja eelkõige, kui ta oma vara ise valitseb) suhtes järelevalve meetmeid, peab ta oma ettepanekut põhjendama ning teavitama ettepaneku tegemisest ka ESMA-t ning finantssüsteemi stabiilsust ja terviklikkust ohustavate võimalike riskide korral ESRN-i.

IFS § 471. Eelnõuga muudetakse § 471 pealkirja. Paragrahv ei piirdu enam Eestis pakutava välisriigi fondi depositooriumi ja selle Eestis asutatud filiaali üle järelevalve reguleerimisega, aga hõlmab edaspidi ka järelevalve küsimusi Eesti depositooriumi tegevuse üle teises lepinguriigis. Kui nii fond kui depositoorium on Eestis, on järelevalve depositooriumi tegevuse üle kaetud IFS-i üldiste järelevalve sätetega. IFS § 471 rakendub, kui fond ja depositoorium on erineva riigi omad. Eelnõu täiendab paragrahvi ka lõigetega 4–7, mis tuginevad AIFMD artikkel 21 lõike (16) esimesel lõigul (IFS § 471 lg 4) ja artikli 50 lõikel (5g) (IFS § 471 lõiked 5–7).

Lõike 4 kohaselt võib Finantsinspeksioon Eestis asutatud või moodustatud alternatiivfondi teise lepinguriigi depositooriumilt, kes osutab oma teenust piiriüleselt, või selle Eestis asutatud filiaalilt nõuda andmeid ja dokumente, mis on vajalikud IFS §-des 286–299 depositooriumi kohta kehtestatud nõuete täitmise kindlakstegemiseks või alternatiivfondi või tema valitseja üle järelevalve teostamiseks IFS-s sätestatud korras. Kui fond kasutab Eestis asutatud depositooriumit, on teabe saamine kaetud IFS § 456 lõike 1 punktiga 4.

Tulenevalt sellest, et direktiiv lubab teatud juhtudel määrata alternatiivfondile depositooriumiks teise lepinguriigi depositooriumi, kes asub teenust osutama piiriüleselt, on laiendatud ka järelevalve rolli. Eelnõu lisab lõigetega 5–7 vajalikud koostöösätteid finantsjärelevalve asutuste vahel ja täpsustab, kuidas sellises piiriüleses olukorras järelevalve depositooriumi tegevuse üle toimub. Lõige 5 näeb Finantsinspeksioonile ette depositooriumi päritoluriigi finantsjärelevalve asutuse ja ka ESMA teavitamise juhuks, kui on alust arvata, et meie alternatiivfondile teenust osutav teise lepinguriigi depositoorium rikub või asub rikkuma IFS-s sätestatud nõudeid depositooriumile. Eeldus on, et depositooriumi päritoluriigi finantsjärelevalve asutus võtab selle peale tarvitusele vajalikud järelevalve meetmed. Kui see ei ole piisav või kui depositoorium jätkab rikkumist, on Finantsinspeksioonil lõike 6 alusel õigus vajalikud järelevalve meetmed ise tarvitusele võtta. Sama kehtib ka vastupidi – kui Finantsinspeksioon depositooriumi päritoluriigi finantsjärelevalve asutusena saab alternatiivfondi või tema valitseja päritoluriigi finantsjärelevalve asutuselt teate, et depositoorium rikub selles lepinguriigis kehtestatud õigusaktide nõudeid, tuleb Finantsinspeksioonil rakendada lepinguriigi finantsjärelevalve asutuse ettepanekul meetmeid rikkumise lõpetamiseks (lõige 7).

Rakendatud meetmetest tuleb Finantsinspeksioonil teavitada nii teise lepinguriigi finantsjärelevalve asutust kui ESMA-t.

IFS § 472 lõige 5. Paragrahvi, mis reguleerib koostöö piiriülese finantsjärelevalve teostamisel, lisatakse eelnõuga uus lõige finantsjärelevalve asutuste vahel teabe vahetamiseks. Kui Finantsinspeksioon on depositooriumi järelevalve asutuseks, aga alternatiivfond või tema valitseja on teises lepinguriigis moodustatud või asutatud, tuleb Finantsinspeksioonil fondi või tema valitseja päritoluriigi finantsjärelevalve asutusele esitada teave, mis on vajalik nende üle järelevalve teostamiseks. Ja vastupidi – kui Finantsinspeksioon on Eestis moodustatud või asutatud alternatiivfondi valitseja või tema siin asutatud valitseja järelevalve asutusena saanud teabe, mis on vajalik fondi depositooriumi tegevuse üle järelevalve teostamiseks, tuleb selle depositooriumi päritoluriigi finantsjärelevalve asutusele see teave edastada. Muudatus tugineb AIFMD artikkel 21 lõike (16) teisel lõigul.

IFS §-d 490¹, 490² ja 490³. IFS-i vastutuse peatükki lisatakse 3 uut rikkumise koosseisu koos karistusnormidega. Kõik uued normid on seotud direktiivist tuleneva alternatiivfondi valitseja tegevuse laienemisega, mis võimaldab alternatiivfondi arvel anda laenu, sealhulgas anda laenu tarbijatele. Uued rikkumise koosseisud puudutavadki tarbijale laenu andmist.

Paragrahviga 490¹ nähakse ette väärteokaristused juhuks, kui tarbijale laenu andmisel rikutakse KAVS-s sätestatud kohustusi tarbija krediidiivõimelisuse hindamisel (so KAVS §-d 48, 49 või 50). Karistatakse rahatrahviga kuni 100 000 euro ulatuses või kui tegemist on juriidilise isikuga, siis kuni 1 000 000 euro ulatuses. Sama koosseis on ettenähtud ka krediidiasutustele (KAS § 134¹⁹) ja teistele krediidiandjatele (KAVS § 99). Väärteokaristuste piirmäärad on kehtestatud samad, mis teistel krediidiandjatel KAVS-i kohaselt (krediidiasutustel on piirmäärad KAS-s kõrgemad).

Paragrahvide 490² ja 490³ lisamine on seotud Riigikogus menetluses oleva KJS-i eelnõuga (652 SE I)³⁴, millega lisatakse analoogsed karistusnormid ka KAVS-i ja KAS-i. KJS-i eelnõu kohaselt jõustuvad kõnealused muudatused 2028. aasta 1. juunil. Sama jõustumise kuupäev on eelnõus ette nähtud ka IFS-i uutele karistusnormidele.

KJS-i eelnõuga lisatakse KAVS § 47 uus lõige 4², mis käesolevas eelnõus sisalduvatele viidetele IFS-s muudetavates normides, hakkab jõustumise järel kohalduma ka tarbijale laenu andmisel alternatiivfondi arvel. KAVS § 47 lõike 4² kohaselt tekib krediidiandjal või -agendil kohustus edastada krediiditeavet KJS-i asutatud krediiditeaberegistri pidajale KJS-s sätestatud tingimustel ja korras. See kohustus tekib siis ka alternatiivfondi valitsejale või alternatiivfondile, kui fondi arvel antakse laenu tarbijale. Eelnõuga IFS-i lisatav § 490² näeb omakorda ette karistusnormi juhuks, kui viidatud andmete edastamise kohustust rikutakse. Rikkumise koosseisu ja väärteokaristuse piirmäärade puhul on lähtutud KJS-i eelnõus olevatest analoogsetest normidest.

Samuti hakkab alternatiivfondi arvel laenu andmisel (läbi käesolevas eelnõus esitatud viidete) kohalduma KJS-i eelnõuga KAVS-i lisatav § 50², mis keelab tarbijakrediidilepingu sõlmimise või muutmise KJS §-s 9 nimetatud tarbijakrediidilepingu sõlmimise piirangutega tarbijate nimekirja kantud tarbijaga ning loeb sellest piirangust kõrvalekalduva tarbijakrediidilepingu tühisteks:

³⁴ <https://www.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/9da932aa-06d9-4caa-ad47-be8fdaddc7d3/Krediiditeabe%20jagamise%20seadus/>.

„§ 50². Tarbijakrediidilepingu ja tagatislepingu sõlmimise keeld

(1) Krediidiandja ei tohi sõlmida ega muuta tarbijakrediidilepingut või tagatise andmise kokkulepet KJS §-s 9 nimetatud tarbijakrediidilepingu sõlmimise piirangutega tarbijate nimekirja kantud tarbijaga, välja arvatud nõudest osalise loobumise korral või erinevatest tarbijakrediidilepingutest tulenevate nõuete summeerimiseks või intressimäära vähendamiseks, kui see ei muuda krediidisaaaja olukorda halvemaks ning võlaõigusseaduse §-s 416¹ sätestatud juhul tarbijakrediidilepingu kohtuvälisel ümberkujundamisel.

(2) Käesoleva paragrahvi lõikes 1 sätestatud kõrvalekalduv tarbijakrediidileping on tühine. Tarbija tagastab tühise tarbijakrediidilepingu järgi saadu selleks tähtpäevaks, milleks ta pidi krediidi tervikuna tagasi maksma tühise tarbijakrediidilepingu järgi. Sellisel juhul tuleb krediidi kasutamise aja eest maksta intressi võlaõigusseaduse § 94 lõikes 1 sätestatud suuruses.“.

Eelnõuga IFS-i lisatav § 490³ näeb omakorda ette karistusnormi juhuks, kui rikutakse viidatud tarbijakrediidilepingu sõlmimise keeldu. Rikkumise koosseisu ja väärteokaristuse piirmäärade puhul on lähtutud KJS-i eelnõus olevatest analoogsetest normidest.

IFS 516 lõige 13. Rakenduslikku paragrahvi, mis reguleerib fondide, fondivalitsejate ja muude isikute tegevuse IFS-i nõuetega kooskõlla viimist, lisatakse uus lõige, millega antakse fondivalitsejatele fondi dokumentide eelnõus esitatud IFS § 74 lõike 2 punktis 1 sätestatud nõuetega kooskõlla viimiseks aega kuus kuud eelnõu seadusena jõustumisest arvates. Uues sõnastuses IFS § 74 lõike 2 punkt 1 eeldab tõenäoliselt avalike fondide prospektide muutmist, sest prospektis tuleb edaspidi investori jaoks välja tuua ka see, kas ja millises ulatuses kasutab fond investeerimisel aktiivset või passiivset investeerimisstrateegiat (vt ka IFS § 74 lõike 2 punkti 1 muutmise). IFS § 74 lõige 4 lubab prospektis avaldamiseks ettenähtud teabe avaldamist ka fondi tingimustes või põhikirjas. Kui investeerimisstrateegia kasutamine on või saab olema sätestatud fondi tingimustes või põhikirjas, siis on ka nende muutmiseks aega kuus kuud (prospektis sel juhul sama teavet avaldada ei tulegi). Muudatus ei ole seotud direktiivi ülevõtmisega.

IFS § 517¹. Seaduse rakendussätete peatükki (32. peatükk) lisatakse uus paragrahv, milles sätestatakse üleminekusätteid alternatiivfondi valitseja tegevuse kooskõlla viimiseks laenu andmise nõuetega. Uue paragrahvi esimesed kuus lõiget tulenevad kõik direktiivist (AIFMD artikkel 61 lõige (6)) ja kohalduvad vaid mitteavaliku alternatiivfondi suhtes, sest kehtiva IFS-i kohaselt avaliku alternatiivfondi arvel Eestis ei ole saanudki varem laenu anda.

Lõige 1 vabastab fondivalitseja ja usaldusfondi, mis oma vara ise valitseb, eelnõus esitatud IFS laenu andmise nõuetest ehk § 120² lõigetes 1–5 ja §-s 361¹ kehtestatud nõuetest vastavalt sellise alternatiivfondi ja usaldusfondi puhul, mille arvel antakse laenu ja mis on moodustatud või asutatud enne 2024. aasta 15. aprilli. Vabastus kehtib kuni 2029. aasta 16. aprillini.

Täiendavalt täpsustab lõige 2, et kui mitteavaliku alternatiivfondi arvel ühele laenuvõtjale antud laenude tinglik väärtus kokku või kasutatud finantsvõimendus ületab eelnõus esitatud IFS § 120² lõikes 1 või § 361¹ lõikes 3 kehtestatud piirmäärasid, ei või fondivalitseja, aktsiaseltsifond või usaldusfond siiski selliste laenude tinglikku väärtust kokku ega finantsvõimendust suurendada kuni 2029. aasta 16. aprillini. Ehk nõudeid ei tule ühest küljest kuni nimetatud tähtajani täita, kui mahud on täis, ei või neid aga siiski ka suurendada. Sama kehtib ka siis, kui laenude tinglik väärtus kokku või kasutatud finantsvõimendus esialgu veel eelnõus esitatud IFS

§ 120² lõikes 1 või § 361¹ lõikes 3 kehtestatud piirmäärasid ei ületa (lõige 3). Laenude tinglikku väärtust kokku ega finantsvõimendust üle viidatud piirmäärade suurendada ei või.

Lõikega 4 tehakse veel erisus mitteavalike alternatiivfondide suhtes, mis on samuti moodustatud või asutatud enne 2024. aasta 15. aprilli, kuid mille osakute, aktsiate või osade väljalaskmine on ka selle kuupäevaga lõppenud. Sellise fondi puhul samuti ei tule eelnõus esitatud laenu andmise ja finantsvõimenduse nõudeid täita. Erinevalt teistest varem moodustatud või asutatud fondidest kehtib vabastus nende fondide puhul aga tähtajatult.

Lõige 6: Kuigi fondivalitsejale ja usaldusfondile, mis oma vara ise valitseb, on üleminekuajaks nähtud ette vabastus uute nõuete täitmisest, ei tähenda see, et neid nõudeid ei võiks juba varem täita. Kui fondivalitseja või usaldusfond, kes valitseb oma vara ise, otsustab eelnõus esitatud IFS § 120² lõigetes 1–5 ja §-s 361¹ kehtestatud nõudeid kohaldada, võib ta seda teha, kuid sellest tuleb teavitada Finantsinspektsiooni.

Eelnõuga kehtestatakse IFS § 517¹ esmalt kuuelõikelisena ning sama paragrahvi täiendatakse seejärel lõikega 7, mis puudutab spetsiifilisemalt tarbijatele laenu andmist ja mis tuleneb positiivse krediidiregistri tekkimisest KJS-i eelnõuga. Arvestades, et alternatiivfondi arvel saab tarbijatele laenu andma hakata pärast eelnõu seadusena jõustumist ja fondi dokumentatsiooni muutmist vastavalt, annab paragrahvi lisatav lõige 7 fondivalitsejale, aktsiaseltsifondile või ühingufondile krediiditeaberegistri pidajaga andmeedastuseks KJS-s sätestatud tingimustel ja korras valmisoleku looma 2028. aasta 1. juuniks. Üleminekuaeg rakendub alternatiivfondide puhul, mille tingimused, põhikiri või ühinguleping näevad enne 2027. aasta 1. oktoobrit juba ette laenu andmise tarbijale. Muudatus on planeeritud jõustuma 2027. aasta 1. oktoobril, arvestades ka KJS-i eelnõus ettenähtud jõustumise tähtaegsid.

IFS § 527³. Seaduse rakendussätete peatükki 32¹ lisatakse teinegi uus paragrahv. Selles reguleeritakse eelnõus esitatud IFS § 286 kohaldamist. IFS § 286 annab loa erandkorras piiriülese deponitooriumi kasutamiseks, nagu näeb selle ette direktiiv. Direktiivist tuleneb ka mahupiirang, milleni küündimise järgselt piiriülese deponitooriumi kasutamist enam lubada ei saa (AIFMD artikkel 21 lõike (5a) punkt b)). Piirmäärana kasutab direktiiv alternatiivfondide vara mahtu kokku, millele osutatakse deponitooriumi teenust konkreetsetes liikmesriigis. Vara maht ei või ületada 50 miljonit eurot. Vastav piirmäär kehtestatakse lõikega 1. Finantsinspektsioon võib anda loa määrata alternatiivfondi deponitooriumiks lepinguriigi krediidasutus ilma, et deponitooriumi teenust osutataks Eestis äriregistrisse kantud filiaalina, kuni Eesti ja teiste lepinguriikide fondivalitsejate valitsetavate või oma vara ise valitsevate Eestis või teistes lepinguriikides asutatud või moodustatud alternatiivfondide vara maht kokku, millele osutatakse IFS §-s 290 sätestatud vara hoidmise teenust Eestis, ei ületa 50 miljardit eurot või sellega samaväärset summat muus vääringus. Eesti selle piirmäärani ei küündi. Kõigi avalike alternatiivfondide vara maht Eestis oli 2025. a septembri lõpu seisuga umbes 300 miljonit eurot. Siia tuleb küll juurde arvestada ka mitteavalikud alternatiivfondid, mille andmed pole kättesaadavad, kuid on selge, et direktiivist tuleneva piirmäärani on palju minna (fondisektori suurima mahuga kohustuslike pensionifondide vara maht oli vaid umbes 6,5 miljardit eurot).

Lõige 2 täpsustab, et piirmäära arvutamisel ei arvata vara hulka deponitooriumide endi vara ega selliste alternatiivfondide vara, mida pakutakse Eestis IFS §-s 423 sätestatu kohaselt lihtsustatud korras (tugineb AIFMD artikkel 21 lõike (5a) teisel lõigul).

Lõige 3: Küsimuses, mis järgneb, kui mahu piirmäära ületatakse, direktiiv vaikib. Praktikas on aga vaja tegevuskorda, millest sellisel puhul juhinduda. Kuivõrd Eesti alternatiivfondide vara maht on esialgu veel kaugel kehtestatud piirmäärast, piirdatakse volitusnormi kehtestamisega, mis võimaldab vajadusel rahandusministril määrusega täpsustada, mis tingimustel ja mis ajaks tuleb Eestis asutatud või moodustatud alternatiivfondi depositoorium viia IFS § 286 lõike 2 esimeses lauses sätestatud nõuetega kooskõlla. Seda siis juhul, kui alternatiivfondide vara maht kokku, millele osutatakse vara hoidmise teenust Eestis jõuab 50 miljardi euronit või sellega samaväärse summani muus vääringus. Analooget lahendust on kasutatud ka VpTS § 272⁵ lõikes 3 kõlblike kohustuste suhtes.

IFS normitehnilise märkuse täiendamine. Tulenevalt sellest, et eelnõuga võetakse üle direktiiv (EL) 2024/927 (millega muudetakse direktiive 2011/61/EL ja 2009/65/EÜ seoses ülesannete delegeerimise kokkulepete, likviidsusrisi juhtimise, järelevalvelise aruandluse, depositooriumi- ja hoidmisteenuste osutamise ning alternatiivsete investeerimisfondide poolt laenu väljastamisega) ja direktiivi (EL) 2024/2994 (millega muudetakse direktiive 2009/65/EÜ, 2013/36/EL ja (EL) 2019/2034 seoses kesksete vastaspoolte suhtes olevatest riskipositsioonidest tuleneva kontsentratsiooniriski ja keskselt kliiritavate tuletistehingute vastaspoole riski käsitlemisega) eurofonde puudutavad sätted, lisatakse IFS-i normitehniliste märkuste loetellu viited mõlemale kõnealusele direktiivile.

3.2. Eelnõu § 2 – FIS muutmine

FIS § 46¹ lõike 1 punkt 4 ning lõiked 14, 14¹ ja 15. Paragrahvi, mis reguleerib Finantsinspektsiooni koostööd ESMA ja seotud organisatsioonidega, lõikesse 1 lisatakse uus punkt 4, mis kohustab Finantsinspektsiooni teavitama ESMA-t ja teiste lepinguriikide finantsjärelevalve asutusi ka igast muudatusest tegevusloa saanud alternatiivfondi valitseja poolt teistes lepinguriikides valitsetavate või turustatavate alternatiivfondide loetelus. Muudatuse aluseks on AIFMD artikkel 7 lõige (5).

Lisaks saab Finantsinspektsioon lõikega 14 kohustuse teavitada kõiki Euroopa järelevalveasutusi, teiste riikide finantsjärelevalve asutusi ja Euroopa Süsteemsete Riskide Nõukogu fondivalitsejale eurofondi või fondivalitsejale või aktsiaseltsifondile alternatiivfondi valitsemiseks tegevusloa andmisest või selle kehtetuks tunnistamisest (AIFMD artikkel 7 lõige (5) ja artikkel 25 lõige (2) ning UCITS artikkel 7 ja artikkel 20a lõige (3)). Sellega tagatakse, et kõigil EL ühisturu asjasse puutuvatel asutustel on ühesugune info fondi valitsemise tegevuslubadest lepinguriikides. Lisaks lõike 14 kehtestamisele teeb eelnõu selle esialgses tekstis ka muudatuse. Alates 16. aprillist 2027 muutub IFS-i kohane järelevalveline aruandlus ning alates samast ajast tuleb Finantsinspektsioonil lõikes 14 nimetatud asutustele lisaks tegevuslubade andmisest ja kehtetuks tunnistamisest teavitamisele edastada ka teave, mille Finantsinspektsioon on IFS § 88 lõike 9 ja 92 lõike 5 sätestatu kohaselt saanud, kui selline teave on nimetatud asutuste kohustuste täitmiseks neile vajalik. Aruandluse käigus saadud andmete edastamisega seondult sätestab lõige 14¹ nende andmete koondkujul edastamise Euroopa Keskpankade Süsteemi kuuluvatele keskpankadele. Viimastele edastatakse eelnõus esitatud IFS § 88 lõikele 9 ja § 92 lõikele 5 saadud statistilised andmed. Lõige 14¹ jõustub samuti 16. aprillil 2027, nagu lõike 14 muutmine.

Lõige 15 sätestab Finantsinspektsiooni ning ESMA ja seotud asutuste vahel vahetatava teabe konfidentsiaalsuse ning täpsustab, mis juhul võib teavet käsitleda mitte konfidentsiaalsena. Teavet ei tule lugeda konfidentsiaalseks, kui: (i) teabe esitaja on teavet edastades täpsustanud, et seda võib avalikustada; (ii) avalikustamine on vajalik kohtumenetluse jaoks või (iii) avalikustatud teavet kasutatakse kokkuvõtlikuna või koondkujul nii, et üksikuid

finantsjärelevalve subjekte ei ole võimalik kindlaks teha. Sätte aluseks on AIFMD artikkel 47 lõige (3) ja UCITSD artikkel 102 lõike (1) esimene lõik.

IFS § 54 lõike 4 punkt 14. Kontrollimisandmete salastatuse paragrahvi täiendab krediidasutuste seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu, mis on seletuskirja koostamise ajal II kooskõlastusringil³⁵. Kõnealuse eelnõuga lisandub lõikesse 4 punkt 14, mille kohaselt on finantsjärelevalve käigus finantsjärelevalve subjektilt või muudelt isikutelt või asutustelt saadud konfidentsiaalse teabe ja finantsjärelevalve tulemusi kajastavate dokumentide avaldamine lubatud ka Maksu- ja Tolliametile, seoses krediidasutuse või tema filiaaliga. Seda üksnes Maksu- ja Tolliametile seadusest tulenevate ülesannete täitmiseks vajalikus ulatuses. Eelnõuga muudetakse seda krediidasutuste seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõuga lisanduvat punkti ja lisatakse sellesse fondivalitseja, investeerimisfond ja nende filiaalid. Maksu- ja Tolliametile on seega lubatud edastada andmeid ka fondivalitseja, investeerimisfondi või nende filiaalidega seoses. Selline andmete edastamine tuleneb AIFMD artikli 47 lõike (3) teisest lõigust ja UCITSD artikli 102 lõike (1) teisest lõigust.

FIS normitehniline märkus. Tulenevalt sellest, et eelnõuga võetakse üle direktiiv (EL) 2024/927 (millega muudetakse direktiive 2011/61/EL ja 2009/65/EÜ seoses ülesannete delegeerimise kokkulepete, likviidsusrisi juhtimise, järelevalvelise aruandluse, deponitooriumi- ja hoidmisteenuste osutamise ning alternatiivsete investeerimisfondide poolt laenuvade väljastamisega) lisatakse FIS-i normitehniliste märkuste loetellu viide kõnealusele direktiivile.

3.3. Eelnõu § 3 – KoPS muutmine

KoPS § 15 lõike 1 punkt 6, § 25 lõike 3 punkt 8 ja § 37 lõike 3 punkt 7. KoPS reguleerib muu hulgas andmeid, mis tuleb esitada avaldustel, mis esitatakse erinevate II samba tehingute tegemiseks. Sõltuvalt tehingu iseloomust on avalduste vormid ja neil esitatavad andmed mõnevõrra erinevad. Muu hulgas tuleb kehtiva seaduse kohaselt valikuavaldusel (KoPS § 15 lõike 1 punkt 6), vahetamise avaldusel (KoPS § 25 lõike 3 punkt 8) ja avaldusel uue pensionifondi valimiseks pensionifondi likvideerimise korral (KoPS § 37 lõike 3 punkt 7) isikul ka kinnitada, et tal on olnud võimalik tutvuda kõigi registreeritud kohustuslike pensionifondide tingimuste, prospektide ja põhiteabega. Eelnõuga loobutakse kinnituse küsimisest pensionifondi tingimuste ja prospektidega tutvumise kohta. Muudatus on seotud pensionifondide põhiteabe uue lahendusega, mis eelnõuga luuakse. Oluline on, et isik oleks enne tehingu tegemist saanud tutvuda pensionifondide põhiteabega. Kinnituse küsimine selle kohta säilib. Tingimuste ja prospektidega tutvumise kohta kinnituse küsimine on praktikas formaalne, arvestades, kui palju on Eestis kohustuslikke pensionifonde ja kui mahukad on kõnealused dokumendid. Praktikas ei tähenda kinnituse andmine, et nende dokumentidega tegelikult ka tutvutud on. Mahtu ja keerukust arvestades ei ole ka põhjendatud eeldus, et kõik II sambaga liitunud isikud sedavõrd põhjalikku eeltööd peaksid tegema. Kohustusliku pensionifondi tingimused ja prospektid jäävad isikutele siiski kättesaadavaks ja nendega on jätkuvalt võimalik tutvuda, kui selleks huvi ja vajadust on. Kõige olulisem info, mille pealt teha oma valikuid, saab olema koondatud uude põhiteabesse, millega tutvumise kinnitust endiselt eeldatakse.

Eelnõuga asendatakse viited kohustuslike pensionifondide tingimustele, prospektidele ja põhiteabele KoPS § 15 lõike 1 punktis 6, § 25 lõike 3 punktis 8 ja § 37 lõike 3 punktis 7 viidetega põhiteabele.

³⁵ <https://eelnoud.valitsus.ee/main/mount/docList/63c28d45-9118-4ce5-853a-0fc882cd7012>.

Muudatus ei ole seotud direktiivi ülevõtmisega, aga on II sambaga liitunud isikute jaoks halduskoormust vähendav.

KoPS § 28 lõige 3¹, § 31 lõiked 3¹ ja 4³ ning § 60 lõige 4. Kõigis neis KoPS-i sätetes viidatakse asjaolule, et pensionifondi osakute tagasivõtmine või väljalaskmine on IFS § 57 või 173 alusel peatatud. Kuivõrd eelnõu toob IFS-i sisse uue likviidsusriski juhtimise paketi, muutuvad ka viited pensionifondide osakute tagasivõtmise ja väljalaskmise peatamise osas. Sellest lähtuvalt asendatakse KoPS § 28 lõikes 3¹, § 31 lõigetes 3¹ ja 4³ ning § 60 lõikes 4 viited IFS §-dele 57 või 173 uute viidetega: „IFS § 57 lõike 1 punkti 1 või § 57¹ lõike 1 või § 66 või 173“.

3.4. Eelnõu § 4 – KAVS muutmine

KAVS § 2 lõige 7¹. Tulenevalt sellest, et alternatiivfondi valitsemise tegevusluba hakkab hõlmama ka fondi arvel laenu andmist, lisatakse paragrahvi lõige, mis välistab fondivalitsejale ja välisriigi fondivalitseja filiaalile Eestis, samuti alternatiivfondi arvel laenu andmise puhul tarbijale Eestis või välisriigis, KAVS-i kohaldumise, kui IFS spetsiifiliselt ei sätesta teisiti. Ehk üldjuhul KAVS ei kohaldu (näiteks tegevusloa sätted), kohalduvad aga teatud normid, millele viitab IFS ja seda juhul, kui alternatiivfondi arvel antakse laenu tarbijale:

- 1) nõuded tegevusele KAVS §-s 38;
- 2) nõuded juhtide ja laenu andmisega tegelevate töötajate teadmistele, oskustele ja kogemusele ning ametikohtadele KAVS § 40 lõigetes 2–5;
- 3) nõuded sise-eeskirjadele KAVS §-s 44;
- 4) nõuded laenu andmisega seotud tegevuste edasiandmisele KAVS §-s 46;
- 5) nõuded krediidiandmisele KAVS §-des 47–53¹;
- 6) nõuded aruandlusele KAVS §-des 57, 57¹ ja 58;
- 7) piiriülese laenuandmine, nagu on sätestatud KAVS §-des 66–78.

KAVS normitehniline märkus. Tulenevalt sellest, et KAVSi muudatus on seotud direktiivi (EL) 2024/927 (millega muudetakse direktiive 2011/61/EL ja 2009/65/EÜ seoses ülesannete delegeerimise kokkulepete, likviidsusriski juhtimise, järelevalvelise aruandluse, deponitooriumi- ja hoidmisteenu osutamise ning alternatiivsete investeerimisfondide poolt laenude väljastamisega) ülevõtmisega, lisatakse KAVS-i normitehniliste märkuste loetellu viide kõnealusele direktiivile.

3.5. Eelnõu § 5 – KIOS muutmine

KIOS § 2 lõige 3. Lõike 3 kohaselt ei kohaldata KIOS-i IFS-s sätestatud fondivalitseja krediidihaldustegevusele, kui KIOS-st ei tulene teisiti. Eelnõuga muudetakse lõiget 3 ja täpsustatakse, et KIOS-i ei kohaldata fondivalitseja krediidihaldustegevusele seoses tema enda valitsetavate investeerimisfondidega, aktsiaseltsifondi ega usaldusfondi krediidihaldustegevusele seoses fondi endaga. Nimelt näeb eelnõu IFS-s ette krediidihaldustegevuse kui alternatiivfondi valitseja võimaliku kõrvaltegevuse (IFS § 307 lõike 2 muutmine), millisel juhul peab fondivalitsejal (hõlmab ka olukorda, kui aktsiaseltsifond või usaldusfond valitseb oma vara ise, st on ise fondivalitseja rollis) olema ka KIOS-i kohane tegevusluba (IFS § 330 täiendamine lõikega 1¹). Kui krediidihaldustegevus on fondivalitseja kõrvaltegevuseks, kohaldub selle puhul ka KIOS. Eraldi täpsustab eelnõus esitatud IFS § 307 lõike 2 teine lause, et kõrvalteenuseks ei loeta sellist krediidihaldustegevust, mida alternatiivfondi valitseja osutab vara valitsemise käigus oma valitsetavale alternatiivfondile. Viimasel juhul ei peaks ka edaspidi KIOS kohalduma, millest tingituna tehaksegi vastav muudatus lõikes 3.

KIOS normitehniline märkus. Tulenevalt sellest, et KIOS-i muudatus on seotud direktiivi (EL) 2024/927 (millega muudetakse direktiive 2011/61/EL ja 2009/65/EÜ seoses ülesannete delegeerimise kokkulepete, likviidsusriski juhtimise, järelevalvelise aruandluse, depositeerimise- ja hoidmisteenuste osutamise ning alternatiivsete investeerimisfondide poolt laenu väljastamisega) ülevõtmisega, lisatakse KIOS-i normitehniliste märkuste loetellu viide kõnealusele direktiivile.

3.6. Eelnõu § 6 – KJS muutmine

KJS § 5 punktid 6 ja 7. Eelnõu teeb muudatusi ka KJS-s, mis seletuskirja koostamise ajal on veel Riigikogus menetlemisel³⁶. Paragrahvi 5, mis defineerib, kes on krediiditeabe andjaks KJS-i tähenduses, lisatakse uued punktid 6 ja 7, millega tuuakse selle seaduse skoopi ka alternatiivfondi valitseja, aktsiaseltsina või usaldusfondina asutatud alternatiivfond või nende Eestis asutatud filiaalid, kes sõlmib fondi nimel tarbijakrediidilepinguid. Nagu viidatud, on eelduseks tarbijakrediidilepingute sõlmimine. Tarbijale laenu andmisel ei tohiks olla vahet, kes on laenuandjaks. See on ka põhjus, miks alternatiivfondi arvel laenu andmisel kohaldatakse samu nõudeid, mida teistelegi krediidiandjatele. Kui alternatiivfondi arvel tarbijale laenu ei anta, ei ole fondivalitseja, aktsiaseltsifond ega usaldusfond ka KJS-i subjektiks.

KJS § 10 lõike 1 punkt 1. Lõige 1 loetleb isikud, kellele tuleb võimaldada juurdepääs krediiditeaberegistris sisalduvatele andmetele. Punkti 1 lisatakse juurde alternatiivfondi valitseja, tema Eestis asutatud filiaal ja aktsiaseltsifondina või usaldusfondina moodustatud alternatiivfond või tema Eestis asutatud filiaal. Alternatiivfondi valitseja ja alternatiivfond on krediiditeabe andjaks KJS kohaselt ja peaksid olema teistpidi ka nende andmete kasutajaks, andes laenu tarbijatele.

KJS muudatused on direktiivi ülevõtmisega küll seotud, kuid ei tulene otseselt direktiivist.

3.7. Eelnõu § 7 – EVKS muutmine

EVKS § 7 lõiked 6¹, 6⁴ ja 6⁵. Registri avalikkust käsitlevas paragrahvis tehakse kolm muudatust. Esimene neist puudutab liitumiskontrolli III samba puhul ja teised kaks uut pensionifondide põhiteabe lahendust.

Lõikesse 6¹ lisatakse pensioniregistri pidaja veebilehele liitumiskontroll III samba jaoks. Kui praegu saab Pensionikeskuse veebilehel isikukoodi alusel kontrollida, kas isik on liitunud II sambaga ja millise maksemäära ta on valinud, siis eelnõuga lisatakse sarnane liitumiskontrolli võimalus ka III samba jaoks. Lõikesse 6¹ lisatakse uued laused, millega sätestatakse, et pensioniregistri pidaja veebilehel peab olema võimalik teha isikukoodi või pensionikonto numbri alusel päringuid ka selle kohta, kas isik on esitanud avalduse sissemaksete tegemiseks vabatahtlikku pensionifondi, ning et veebilehel avalikustatakse sel juhul isiku pensionikonto number ja vabatahtlikku pensionifondi sissemaksete tegemise alguskuupäev. Sellega muutub ka III samba liitumiskontrolli päring nn avaandmeteks nagu see on praegu II samba puhul. Muudatus hõlbustab III sambasse sissemaksete tegemist tööandjate jaoks. Praegu saavad tööandjad päringuid teha vaid andmevahetuslepingu sõlmimise järgselt. Kui töötajaid, kelle eest sissemakseid tehakse, ei ole palju ja päringud oleksid ebaregulaarse sagedusega, ei pruugi andmevahetuslepingu sõlmimine olla otstarbekas. Oluliselt lihtsam oleks sel juhul, kui sarnaselt II sambale saaks päringu teha töötaja isikukoodi alusel. Tööandjate vaatest on muudatus

³⁶ <https://www.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/9da932aa-06d9-4caa-ad47-be8fdaddc7d3/Krediiditeabe%20jagamise%20seadus/>.

halduskoormust vähendav. Muudatus ei ole seotud direktiivi ülevõtmisega, aga lahendab probleemi, mis praktikas on tõusetunud.

Lõikes 6⁴ asendatakse terminite ühtlustamise huvides viide emissiooniprosppektidele viitega prospektidele.

Uus lõige 6⁵ kohustab pensioniregistri pidajat tegema oma veebilehel kättesaadavaks kohustuslike ja vabatahtlike pensionifondide võrdlustabelid, mis koondavad kõigi selliste pensionifondide põhiteabe, nagu on sätestatud eelnõus esitatud IFS §-s 94. Muudatus ei ole seotud direktiivi ülevõtmisega, aga on tingitud eelnõuga juurutatavast uuest pensionifondide põhiteabe lahendusest. Pensionikeskuse veebilehel avaldatavad pensionifondide võrdlustabelid lihtsustavad vastavalt II või III samba pensionifondide võrdlemist pensionikogujate jaoks ja on abistavaks tööriistaks fondivaliku tegemisel. Kuivõrd uues vormis põhiteabe avaldamine eeldab ettevalmistusi nii pensionifondi valitsejalt kui pensioniregistri pidajalt on muudatus kavandatud jõustuma 2027. aasta 1. veebruaril, pärast seda, kui uutele nõuetele vastav põhiteave on pensionifondi valitsejate poolt jaanuaris 2027 pensioniregistri pidajale edastatud.

3.8. Eelnõu § 8 – seaduse jõustumine

Lõiked 1 ja 5: Eelnõu on planeeritud seadusena jõustuma 2026. aasta 16. aprillil, mis on direktiivi (Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv (EL) 2024/927, millega muudetakse direktiive 2011/61/EL ja 2009/65/EÜ seoses ülesannete delegeerimise kokkulepete, likviidsusrisi juhtimise, järelevalvelise aruandluse, depositeerimise- ja hoidmisteoste osutamise ning alternatiivsete investeerimisfondide poolt laenude väljastamisega) ülevõtmise tähtaeg. Direktiiv näeb osadele sätetele ette hilisema rakendusaja, mis kehtestatakse lõikega 3. Eelnõu § 1 punktid 28, 30, 31, 33, 34, 39, 46, 83, 126, 130, 133 ja 134 ning § 2 punktid 3 ja 4 on planeeritud vastavalt jõustuma aasta hiljem ehk 2027. aasta 16. aprillil.

Lõige 2: Muudatused, millega võetakse üle direktiivi (EL) 2024/2994 (Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv (EL) 2024/2994, millega muudetakse direktiive 2009/65/EÜ, 2013/36/EL ja (EL) 2019/2034 seoses kesksete vastaspoolte suhtes olevatest riskipositsioonidest tuleneva kontsentratsiooniriski ja keskselt kliiritavate tuletistehingute vastaspoole riski käsitlemisega) eurofonde puudutavad sätted ehk eelnõu § 1 punktid 53–55, on kavandatud jõustuma 2026. aasta 25. juunil, nagu näeb ette muudatuste aluseks olev direktiiv.

Lõiked 3 ja 4 puudutavad pensionifondide põhiteabe muudatusi, mis on samuti kavandatud jõustuma hiljem. Uued nõuded pensionifondi valitsejale (eelnõu § 1 punktid 43 ja 47–51) ja muudatused II samba avaldustel (§ 3 punkt 1) on planeeritud jõustuma 2027. aasta 1. jaanuaril (lõige 3). See jätab pensionifondi valitsejatele piisava aja uuel kujul põhiteabe esitamiseks valmistumiseks, samuti aja avalduste vormide muutmiseks. EVKS-i muudatus, mis näeb ette pensionifondide põhiteabe avaldamise Pensionikeskuse veebilehel (eelnõu § 7 punkt 3) on kavandatud jõustuma 2027. aasta 1. veebruaril. Selleks ajaks on pensionifondi valitsejad pensioniregistri pidajale uuel kujul pensionifondide põhiteabe saatnud ning pensioniregistripidajal on võimalik need ettenähtud võrdlustabelitena avaldada.

Lõiked 6 ja 7 näevad ette alternatiivfondi arvel tarbijale laenu andmist puudutavate sätete muudatuste hilisema jõustumise, mis on seotud KJS eelnõuga ja selle jõustumise kuupäevadega. Eelnõu § 1 punktid 8 ja 9, 69, 75–77 ning 163 on sel põhjusel kavandatud jõustuma 2027. aasta 1. oktoobril (lõige 6) ja § 1 punkt 160 2028. aasta 1. juunil (lõige 7).

3.9. Muudatuste kooskõla põhiseadusega

Eelnõus sisalduvad muudatused, välja arvatud muudatused, mis puudutavad krediiditeabe edastamist krediiditeaberegistrisse ja IFS-i lisanduvad väärtokaristused, ei riiva muudatuste subjektideks olevate isikute põhiõiguseid ja -vabadusi ebaproportsionaalselt.

3.9.1. Alternatiivfondi arvel laenu andmine tarbijale ja sellega seonduv krediiditeabe edastamine krediiditeaberegistrisse

Krediiditeabe register luuakse KJS eelnõuga. Antud eelnõuga lisatakse alternatiivfondi valitseja KJS subjektide hulka, ka ta annab oma valitsetava alternatiivfondi arvel laenu tarbijale. Sama kehtib oma vara ise valitseva aktsiaseltsifondi ja usaldusfondi kohta.

Inimese finantsandmete kohta teabe koondamine ühte kesksesse registrisse toob endaga kaasa eraelu puutumatuse riive ja teatavad riskid. Seega on muudatustel puutumus PS §-ga 26 (igapäevane õigus perekonna- ja eraelu puutumatusele; eraellu ei või sekkuda muidu, kui seaduses sätestatud juhtudel ja korras tervise, kõlbluse, avaliku korra või teiste inimeste õiguste ja vabaduste kaitseks, kuriteo tõkestamiseks või kurjategija tabamiseks).

KJS eelnõust tulenevad täiendavad nõuded ka alternatiivfondi valitsejale, kui tema valitsetava alternatiivfondi arvel antakse laenu tarbijale, mistõttu eksisteerib ka puutumus PS §-ga 31 (õigus tegeleda ettevõtlusega ehk ettevõtlusvabadus; seadus võib sätestada selle õiguse kasutamise tingimused ja korra). Sama kehtib oma vara ise valitseva aktsiaseltsifondi ja usaldusfondi kohta.

Valitud lahenduse põhiseaduspärasust on põhjalikult analüüsitud KJS eelnõu seletuskirjas ja on järelдатud järgmist:

1. Krediidivõimelisuse hindamise jaoks vajaliku teabe kogumist ja vahetamist positiivse krediidiregistri kaudu saab pidada mõõdukaks isiku privaatsusõiguse riiveks, sest riivet õigustavad kaalukad põhjused. Andes krediidiandjatele võimaluse sellist teavet töödelda, väheneb informatsiooni asümmeetria krediiditurul ja see muudab vastutustundliku laenamise põhimõtte järgimise tõhusamaks, mis omakorda parandab laenuturu konkurentsi olukorda ja tasakaalustab tsiviilõiguslike suhete toimimist ja suurendab seeläbi krediituru usaldusväarsust.
2. Krediidiandjale pandud kohustus edastada krediiditeaberegistrile infot tarbija finantskohustuste kohta küll piirab nende ettevõtjate ettevõtlusvabadust, kuid teisalt paraneb konkurentsiolukord ja tagatud on krediidituru tasakaalustatum areng ja suureneb krediidituru usaldusväarsus.

Põhiseaduspärasuse analüüsiga saab täpsemalt tutvuda KJS eelnõu seletuskirjas (vt punkti 3.4)³⁷.

3.9.2. Alternatiivfondi arvel laenu andmine tarbijale ja nõuete rikkumisega kaasnevad väärtokaristused

Eelnõuga lisatakse IFS-i vastutuse peatükki kolm uut rikkumise koosseisu koos karistusnormidega, mis kõik on seotud alternatiivfondi arvel tarbijale laenu andmisega.

IFS §-ga 490¹ nähakse ette väärtokaristused juhuks, kui tarbijale laenu andmisel rikutakse KAVS-s sätestatud kohustusi tarbija krediidivõimelisuse hindamisel (so KAVS §-d 48, 49 või 50). Karistatakse rahatrahviga kuni 100 000 euro ulatuses või kui tegemist on juriidilise isikuga,

³⁷ <https://www.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/9da932aa-06d9-4caa-ad47-be8fdaddc7d3/Krediiditeabe%20jagamise%20seadus/>.

siis kuni 1 000 000 euro ulatuses. Sama koosseis on ettenähtud ka krediidasutustele (KAS § 134¹⁹) ja teistele krediidiandjatele (KAVS § 99). Väärteokaristuste piirmäärad on kehtestatud samad, mis teistel krediidiandjatel KAVS-i kohaselt (krediidiandjatel on piirmäärad KAS-s kõrgemad).

IFS §-de 490² ja 490³ lisamine on seotud Riigikogus menetluses oleva KJS eelnõuga (652 SE I)³⁸, millega lisatakse analoogsed karistusnormid ka KAVS-i ja KAS-i. KAVS § 47 lõike 4² kohaselt tekib krediidiandjal või -agendil kohustus edastada krediiditeavet KJS alusel asutatud krediiditeaberegistri pidajale KJS-s sätestatud tingimustel ja korras. See kohustus tekib siis ka alternatiivfondi valitsejale või alternatiivfondile, kui fondi arvel antakse laenu tarbijale. Eelnõuga IFS-i lisatav § 490² näeb omakorda ette karistusnormi juhuks, kui viidatud andmete edastamise kohustust rikutakse. Rikkumise koosseisu ja väärteokaristuse piirmäärade puhul on lähtutud KJS eelnõus olevatest analoogsetest normidest. Samuti hakkab alternatiivfondi arvel laenu andmisel kohalduma KJS eelnõuga KAVS-i lisatav § 50², mis keelab tarbijakrediidilepingu sõlmimise või muutmise KJS §-s 9 nimetatud tarbijakrediidilepingu sõlmimise piirangutega tarbijate nimekirja kantud tarbijaga ning loeb sellest piirangust kõrvalekalduva tarbijakrediidilepingu tühiseks. Eelnõuga IFS-i lisatav § 490³ näeb ette karistusnormi juhuks, kui rikutakse viidatud tarbijakrediidilepingu sõlmimise keeldu. Rikkumise koosseisu ja väärteokaristuse piirmäärade puhul on lähtutud KJS eelnõus olevatest analoogsetest normidest.

3.9.2.1. Riive põhiseaduslik õigustamine

Riivest tulenevad piirangud peavad olema demokraatlikus ühiskonnas vajalikud ega tohi moonutada piiratavate õiguste ja vabaduste olemust (PS § 11). Põhiõigust riivav õigusakt ei riku põhiõigust, kui see on põhiseaduspärane ehk formaalselt ja materiaalselt põhiseadusega kooskõlas. Selleks, et välja selgitada, kas tegemist on põhiõiguse riivega või põhiõiguse rikkumisega, analüüsitakse, kas põhiõiguse riive on formaalselt ja materiaalselt põhiseaduspärane.

3.9.2.2. Riive formaalne põhiseaduspärasus

Formaalse põhiseaduspärasuse kohaselt peab põhiõigusi piirav õigustloov akt vastama pädevus- menetlus ja vorminõuetele ning määratluse ja seadusreservatsiooni põhimõtetele. Õigusaktid peaksid olema sõnastatud piisavalt selgelt ja arusaadavalt, et isikul oleks võimalik piisava tõenäosusega ette näha, milline õiguslik tagajärg kaasneb teatud tegevuse või tegevusetusega. Põhiõigusi võib riivata, kui selle põhjus tuleneb avalikust huvist, vajadusest kaitsta teiste isikute õigusi ja vabadusi, olema kaalukas ja enesestmõistetavalt õiguspärane.³⁹

3.9.2.3. Riive materiaalne põhiseaduspärasus

Riive materiaalse õiguspärasuse eeldused on seaduse legitiimne eesmärk ning PS § 11 teisest lausest tuleneva proportsionaalsuse põhimõtte järgimine: sobivus, vajalikkus ja mõõdukus.

Riive proportsionaalsuse hindamisel tuleb kaaluda ühelt poolt põhiõigusse sekkumise ulatust ja intensiivsust, teiselt poolt aga eesmärgi tähtsust. Piirangud ei tohi kahjustada seadusega kaitstud huvi või õigust rohkem, kui see on normi legitiimse eesmärgiga põhjendatav. Kasutatud vahendid peavad olema proportsionaalsed soovitud eesmärgiga. Põhiõiguse riive on proportsionaalne, kui see on eesmärgi saavutamiseks sobiv, vajalik ja mõõdukas. Hinnata tuleb

³⁸ <https://www.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/9da932aa-06d9-4eaa-ad47-be8fdaddc7d3/Krediiditeabe%20jagamise%20seadus/>.

³⁹ RKPJKo 30.06.2017, nr 3-4-1-4-17, p 57.

selle eesmärgi kaalukust, mille saavutamise vahendiks riive on, see tähendab kaalumise argumendid tulenevad legitiimsest eesmärgist.

Legitiimne eesmärk

Riive proportsionaalsuse hindamisel tuleb kaaluda ühelt poolt põhiõigusse sekkumise ulatust ja intensiivsust, teiselt poolt aga eesmärgi tähtsust. Piirangud ei tohi kahjustada seadusega kaitstud huvi või õigust rohkem, kui see on normi legitiimse eesmärgiga põhjendatav. Kasutatud vahendid peavad olema proportsionaalsed soovitud eesmärgiga. Põhiõiguse riive on proportsionaalne, kui see on eesmärgi saavutamiseks sobiv, vajalik ja mõõdukas. Hinnata tuleb selle eesmärgi kaalukust, mille saavutamise vahendiks riive on, s.t. kaalumise argumendid tulenevad legitiimsest eesmärgist.

Sobivus

Sobiv on abinõu, mis soodustab eesmärgi saavutamist. Sobivuse seisukohalt on vaieldamatult ebaproportsionaalne abinõu, mis ühelgi juhul ei soodusta riive eesmärgi saavutamist.

Eelnõus sätestatud väärtekaristused on sobivad, sest need rakenduvad vaid olukorras, kus rikutakse tarbija kaitse seisukohast olulisi KAVS-i norme – KAVS §-des 48, 49 või 50 sätestatud tarbija krediitdivõimelisuse hindamine, § 47 lõikes 4² sätestatud krediititeabe registrile andmete edastamise nõue ja §-s 50² sätestatud tarbijakrediitdilepingu sõlmimise keeld. Kõigi nimetatud normide eesmärk on kaitsta tarbijaid ja teha seda ka ühetaoliselt. Sõltumata sellest, kes on laenuandjaks, on nõuded ja nende rikkumise tagajärjed samad.

Vajalikkus

Abinõu on vajalik üksnes juhul, kui eesmärki pole võimalik saavutada mõnda teist, põhiõigusi vähem piiravat meetet kasutades. Põhiõiguse riive vajalikkuse hindamisel tuleb juhul, kui on võimalik valida õigusparaste eesmärkide saavutamiseks mitme sobiva meetme vahel, langetada valik kõige vähem koormava meetme kasuks. Eesmärgi olulisus peaks olema riive raskusastmega vastavuses (tasakaalus) ja meetme rakendamisega kaasnev koormus ei tohiks olla seatud eesmärke arvestades ülemäära suur.

Alternatiivfondi valitseja eelnõus käsitletud põhiõiguste riive on vajalik tarbijate kaitseks.

Mõõdukus

Abinõu on mõõdukas siis, kui sellega taotletav eesmärk kaalub üles põhiõiguse riive. Mida intensiivsem on põhiõiguse riive, seda kaalukamad peavad olema seda õigustavad põhjused. Seetõttu tuleb esmalt kujundada seisukoht riive intensiivsuse osas.

Eelnõus käsitletud põhiõiguste riive realiseerub vaid olukorras, kus fondivalitseja rikub tarbijakrediidi nõudeid. Kui fondivalitseja tegutseb tarbijakrediidi andmiseks ettenähtud õigusraamides, siis riivet ei teki. Finantsteenuste puhul eeldatakse teenusepakkuja usaldusväärsust ja kehtestatud nõuete täitmist. Karistusmäärad ise on samuti suhteliselt madalad (100 000 eurot või 1 000 000 eurot, kui tegemist on juriidilise isikuga), kui võrrelda neid teiste IFS-s sätestatud koosseisudega (valdavalt 5 000 000 eurot). Kui vaadata erinevaid krediidiandjaid ja neile juba kehtivaid või KJS eelnõuga lisanduvaid väärtekaristuse norme, siis on fondivalitsejatele eelnõuga kehtestatud samad piirmäärad, mis kohalduvad ka teistele krediidiandjatele, va krediitiasutused, kelle puhul on piirmäärad kõrgemad.

Kokkuvõttes on uute väärtekaristuste kehtestamisest tingitud alternatiivfondi valitseja põhiõiguste riive põhiseaduspärane. Üldpreventiivne mõju, mille annab sõnum, et

seaduserikkumised on ebasoovitavad ja toovad kaasa tõsised tagajärjed, on rahatrahvi kui väärtekaristuse oluline funktsioon.

4. Terminoloogia

Eelnõuga võetakse kasutusele uus mõiste „laenu andmisele suunatud fond“. Tegemist on direktiivist tuleneva mõistega. Alternatiivfond loetakse laenu andmisele suunatud fondiks, kui selle fondi investeerimisstrateegiaks on anda peamiselt laenu või kui selle fondi arvel antud laenude tinglik väärtus moodustab vähemalt 50% fondi vara puhasväärtusest.

5. Eelnõu kooskõla Euroopa Liidu õigusega

Eelnõu on kooskõlas Euroopa Liidu õigusega.

Eelnõuga võetakse üle direktiiv (EL) 2024/927 ja direktiivi (EL) 2024/2994 need sätted, mis muudavad UCITSD-d.

Direktiivis (EL) 2024/927 on liikmesriikidele jäetud ka mõned valikukohad. Eelnõu koostamisel on otsustatud liikmesriikidele jäetud valikukohad üle võtta nii, et need annaksid fondivalitsejatele võimalikult laia tegutsemisvabaduse.

Liikmesriigi valikukohaks on jäetud järgmised küsimused:

1. Kas laiendada alternatiivfondi valitseja ja eurofondi valitseja tegevuslubade ulatust või mitte (AIFMD Artikkel 6 lõike (4) punkti (b) alampunkt (iv), punktid (c) ja (d) ning UCITSD Artikkel 6 lõike (3) esimese lõigu punktid (b) ja (c));
2. Kas piirata alternatiivfondi arvel laenu andmist viisil, et liikmesriigis ei oleks lubatud fondi arvel laenu anda tarbijale (AIFMD Artikkel 15 lõige (4g));
3. Kas võimaldada direktiivis ettenähtud tingimustel ja Finantsinspeksiooni loal kasutada alternatiivfondi puhul piiriülest depositeerimisteenust (AIFMD Artikkel 21 lõige (5a)).

Tegevuslubade küsimuses hõlmab valikukoht:

1. eurofondi valitseja puhul investeerimisteenusena väärtpaberiga seotud korralduse vastuvõtmist ja edastamist väärtpaberituru seaduse § 43 lõike 1 punkti 1 tähenduses (eelnõus esitatud IFS § 307 lõike 1 punkt 1¹);
2. alternatiivfondi valitseja puhul kõrvaltegevusena krediidi haldustegevust (eelnõus esitatud IFS § 307 lg 2);
3. mõlema fondi valitseja puhul kõrvaltegevusena võrdlusaluste haldamist (eelnõus esitatud IFS § 307 lõike 1 punkt 4) ning muid tehinguid ja toiminguid, kui need abistavad või täiendavad vahetult fondivalitseja põhitegevust, osutades fondivalitsemis- või investeerimis- või kõrvalteenust, tingimusel et sellest tekkida võivat huvide konflikti juhitakse asjakohaselt (eelnõus esitatud IFS § 307 lg 3¹).

Eelnõuga on eurofondi ja alternatiivfondi valitsejate tegevuslubade ulatust laiendatud kõigi viidatud tegevustega.

Alternatiivfondi arvel tarbijale laenu andmist ei ole keelatud. Küll kohaldatakse laenu andmisel ka teisi Eestis kehtivaid tarbijakrediidi nõudeid, nagu on selle ette näinud ka direktiiv juhaks, kui laenu antakse: „Tarbijatele laene andvate AIFide suhtes kohaldatakse muude tarbijale laenuandmise suhtes kohaldatavate liidu õigusaktide nõudeid, sealhulgas Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2008/48/EÜ ja direktiivi (EL) 2021/2167 nõudeid. Nende liidu õigusaktidega nähakse ette laenuvõtjate esmane kaitse liidu tasandil.“ (direktiivi põhjenduspunkt (15)). Tarbijale laenu andmise puhul on vaikimisi eeldatud, et see on

liikmesriigis lubatud, ülekaaluka avaliku huviga seotud põhjustel võib liikmesriik selle oma territooriumil siiski keelata (direktiivi põhjenduspunkt (15)).

Samuti võimaldab eelnõu direktiivis ettenähtud tingimustel ja Finantsinspektsiooni loal kasutada alternatiivfondi puhul piiriülest depositooriumiteenust.

Lisaks on direktiivis (EL) 2024/927 liikmesriigi valikukohtadena märgitud AIFMD artikli 36 lõike (1) punktid (c) ja (d) ning artikli 42 lõike 1 esimese lõigu punktid (c) ja (d). Need puudutavad nõudeid kolmandale riigile, mis on alternatiivfondi või tema valitseja asukohariik. Kuivõrd Eesti on omal ajal AIFMD juba üle võtnud nii, et lubatud on kolmanda riigi fondi pakkuda Eestis ka lihtsustatud korras, siis ei ole viidatud AIFMD uued sätted praegu enam sisuliselt valikukohaks, aga tuleb üle võtta, sest täpsustavad regulatsiooni, mis puudutab kolmanda riigi fondi pakumist Eestis lihtsustatud korras. Eelnõuga on vastavad sätted ka üle võetud (IFS § 423 lg 2 p 2 ja 3 ning § 436 lg 2 p 2 ja 3)).

Direktiivi (EL) 2024/927 ülevõtmist kajastav võrdlustabel on esitatud seletuskirja lisas 2.

6. Seaduse mõjud

6.1. Fondivalitseja poolt tarbijatele laenude andmine

Eelnõu näeb ette võimalusele alternatiivfondivalitsejale väljastada tarbimisolaene (ehk sõlmida tarbijakrediidilepinguid). Sel juhul peab fondivalitseja täitma erinevaid tarbimisolaenudega seotud nõudeid, eelkõige järgima vastutustundliku laenamise põhimõtet.

Sihtrühmaks 1 on kõik alternatiivfondi valitsejad. FI on alternatiivfondi valitsemise tegevusloa väljastanud viiele fondivalitsejale (AS Birdeye Capital, AS Plural Estonia, Baltic Horizon Capital AS, EfTEN Capital AS ja Limestone Platform AS).

Mõju ulatus ja suurus. Hetkel väljastavad tarbimisolaene krediidasutused (pangad) ja krediidiandjad (s.t. mitte-pankadest laenuandjad).

Tabel nr 2. „Krediidasutuste ja krediidiandjate väljastatud laenud (30.06.2025.a. seisuga)“

Ettevõtetele ja eraisikutele antud laenude jääk kokku	36,3 miljardit eurot
sh eluasemelaenude jääk:	12,5 miljardit eurot
sh tarbimisolaenude ja krediitkaartide jääk (sh järelmaks):	1,4 miljardit eurot
sh eraisikute liisingu jääk:	0,97 miljardit eurot

Tarbimisolaene (ehk lühema tähtajaga laene) pakuvad nii pangad kui ka krediidiandjad. Pankade antud keskmine tarbimisolaenu ulatus 2025. aasta teises kvartalis 3836 euron. Krediidiandjate populaarseim tarbimisolaen – tagatiseta väikelaen – oli 2025. aasta teises kvartalis keskmiselt 1062 eurot. Krediidiandjate pakutava järelmaksu keskmine summa oli 780 eurot. Ehk selle põhjal võib öelda, et keskmine tarbimisolaenu summa ei ole ülemäära suur.

Mis puudutab laenu hinda, siis tarbimisolaenudest olid kõige madalama krediidikulukuse määraga (KKM) pankade tarbimisolaenud: 2025. aasta teises kvartalis oli see keskmiselt 15%. Tagatiseta väikelaenu KKM ulatus pangaväliste krediidiandjate puhul aga 42%ni.

Eluasemelaenude turul domineerivad aga pangad. Turu liidriteks eluasemelaenude segmendis on Swedbank ja SEB Pank: Swedbankile kuulus eluasemelaenude turust 2025. a. juuni lõpus 40% ning SEB Pangale 27%. LHV Pank on samal ajal suurendanud oma turuosa 12%-lt 14%-le. Mis puudutab eluasemelaenude intressimäära, siis Euribori jätkuv langus 2025. aastal on

viinud määrad allapoole – 2025. a. esimesel poolel langes uute eluasemelaenude keskmine intressimäär 3,7%-ni. Intressimäärade alanemine on hoogustanud ka eluasemelaenude väljastamist (kokku väljastati uusi eluasemelaene 2025. aasta esimesel poolel 1,2 miljardi euro väärtuses).

Keeruline on aga hinnata, kas fondivalitsejad sooviksid tarbimislaenude- või eluasemelaenude turule siseneda. Tarbimislaenude pakkujaid on iseenesest üskjagu palju ja seega võiks eeldada, et konkurents selles sektoris on üsna tihe. Eluasemelaenu pakkujaid on tunduvalt vähem, samas nende laenude väljastamine eeldab pikemaajaliste finantseerimisallikate olemasolu.

Ebasoovitav mõju on väike. Fondivalitsejate jaoks on see võimalus tarbijatele laene väljastada, mitte kohustus. Juhul kui fondivalitsejad otsustavad hakata väljastama eluaseme- ja tarbimislaene peavad nad liidestuma ka krediitideaberegistriga ja sinna andmeid laenude kohta edastama. Samuti tuleb enne igakordset eluaseme- või tarbimislaenu väljastamist päringu selle registrisse, et teada juba laenu soovida võtma tarbija olemasolevaid laenukohustusi. Register ise rakendub aga tõenäoliselt 2028. a. jooksul (vastav eelnõu on hetkel Riigikogus menetlemisel).

Sihtrühmaks 2 on Finantsinspeksioon. Finantsinspeksiooni 2024. aasta aastaraamatu seisuga töötab Finantsinspeksioonis 137 töötajat.⁴⁰

Mõju ulatus ja suurus on väike. Muudatused toovad Finantsinspeksioonile kaasa täiendava kontrollkohustuse. FI peab hakkama kontrollima kuidas fondivalitsejad täidavad vastutustundliku laenamise nõudeid. Samas on FI-l juba need protseduurid juurutatud seoses krediitdiasutuste ja krediidiandjatega.

Ebasoovitav mõju on väike. Muudatused ei too kaasa Finantsinspeksioonile töökoormuse märkimisväärsset tõusu. Eelduslikult ei pea FI seepärast hakkama värbama tööle uusi töötajaid.

6.2. Likviidsusrisi juhtimise meetmed

- Direktiiv laiendab likviidsusrisi juhtimise nõudeid nii mittekinniste alternatiivfondide (AIF) kui ka eurofondide puhul. Mittekinniste alternatiivfondide puhul peetakse silmas fonde, mille puhul aktsiaid/osakuid lunastatakse tihti, sarnaselt eurofondidega. Nn tihe lunastamine tähendab, et fondivalitsejad peavad tagama, et neil on piisavad ja standardiseeritud likviidsusjuhtimise tööriistad (*Liquidity Management Tools – LMTs*).
- Uuest nõuetest tulenevalt saavad fondivalitsejad vajadusel kasutada fondi osakute, aktsiate või osade väljalaskmise ja tagasivõtmise ajutist peatamist (see meede on ka seni olnud) ning sellise vara eraldamist fondi ülejäänud varast, mille väärtust ei ole võimalik usaldusväärselt määrata, mille võõrandamise võimalused või muud omadused on oluliselt muutunud või põhjustavad ebakindlust.
- Vastavalt uutele nõuetele tuleb **igal fondil** – eurofondil või mittekinnine AIF – valida ja dokumenteerida lisaks veel vähemalt **kaks sobivat LMT-id** alljärgnevast nimekirjast:
 - a) osakute, aktsiate või osade tagasivõtmise piiramine viisil, mis võimaldab investoritel nõuda neile kuuluvatest osakutest, aktsiatest või osadest ajutiselt vaid teatava osa tagasivõtmist;
 - b) tavapärasest pikema ooteaja rakendamine, mille möödumisel osakute, aktsiate või osade tagasivõtmise nõude esitamisest võetakse fondi osakuid, aktsiaid või osasid tagasi;

⁴⁰ Finantsinspeksiooni 2024. aasta aastaraamat.

- c) osaku, aktsia või osa tagasivõtmistasu rakendamine, mis võimaldab katta tagasivõtmisest tekkivat fondi likviidsuse juhtimise kulu ja mis makstakse fondi, tagades seeläbi, et fondi teised investorid ei satuks ebaõiglaselt sellise tehingu tulemusel ebasoodsamasse olukorda.
 - d) osakute, aktsiate või osade puhasväärtuse kohandamine puhasväärtuse arvutamise korras kindlaksmääratud teguriga, mis arvestab fondi likviidsuse juhtimise kulu;
 - e) puhasväärtuse arvutamise korras kindlaksmääratud fondi likviidsuse kulu arvestava teguriga kohandatud osakute, aktsiate või osade puhasväärtuse alusel arvestatud tavapärasest erineva väljalaskmis- või tagasivõtmishinna rakendamine;
 - f) lisatasu rakendamine osakute, aktsiate või osade väljalaskmisel või tagasivõtmisel, millega kompenseeritakse osakute, aktsiate või osade väljalaskmise ja tagasivõtmise tehingu mahust tingitud likviidsuse juhtimise kulusid ja mis makstakse fondi, tagades seeläbi, et fondi teised investorid ei satuks ebaõiglaselt osakute, aktsiate või osade suuremahulise tehingu tulemusel ebasoodsamasse olukorda;
 - g) fondi osakute, aktsiate või osade mitterahaline tagasivõtmine, mille puhul fondi kutseliste investorite nõudmisel toimuval osakute, aktsiate või osade tagasivõtmisel fondi varast rahas väljamakset ei tehta, aga antakse üle vastav osa fondi varast.
- Üks neist peaks olema kvantitatiivne, so meede a), b), g) (*redemption gate, notice-period, redemptions in kind*) ja teine anti-dilutsiooni mehhanism, so meede d), e), f) (*swing-pricing, dual-pricing, redemption fees, anti-dilution levies*).
 - Fondivalitsejad peavad looma selged protseduurid LMT-ide aktiveerimiseks ja deaktiveerimiseks: kriteeriumid, dokumentatsioon, investoritele antav info, deklareerimine.
 - Kui fondi (eurofondi või AIF-i) puhul soovitakse kasutada nn “side pockets” ehk vara eraldamist, siis sellest tuleb Finantsinspeksiooni eelnevalt teavitada.

Lisaks direktiiv annab ESMA-le ülesande välja töötada juhendid ja tehnilised standardid selle kohta, kuidas likviidsuse tööriistu valida ja “kalibreerida” (hindade kujundus, lunastustingimused, stressitestid jms).

Sihtrühmaks 1 on fondivalitsejad, kes valitsevad eurofonde või mittekinniseid alternatiivfonde.

Mõju ulatus ja suurus. Eesti eurofondide ja mittekinniste AIF-ide valitsejad peavad läbi vaatama oma prospektid/tingimused – lisama sinna punktid, mis kirjeldavad valitud LMT-sid, nende aktiveerimise ja deaktiveerimise tingimusi, mõjusid investoritele jms. Samuti tuleb fondivalitsejatel kehtestada sisemised likviidsusjuhtimise protseduurid: millal ja kuidas LMT-sid kasutatakse. Meetmete valiku, fondi dokumentatsiooni täiendamise ja vajalike protseduurireeglite kehtestamisega kaasnevad fondivalitsejatele teatavad kulud. Teisalt laieneb fondivalitsejate jaoks meetmete valik, mida kasutada saab, kui fondi likviidsus ohtu peaks sattuma. Eeldusel, et on valitud fondile sobilikud meetmed, peaks mõju kokkuvõttes olema positiivne, sest võimaldab potentsiaalseid likviidsusriske senisest paremini ohjata.

Seni on likviidsusrisi juhtimise meetmena olnud fondivalitsejatel kasutada IFS-s sätestatud fondi osakute, aktsiate või osade väljalaskmise ja tagasivõtmise peatamise meede. Kui peatamine ei olnud pikem kui kolm kuud, ei eeldanud see ka Finantsinspeksiooni luba ega kooskõlastust. Vaid tähtaja pikendamiseks oli vajalik Finantsinspeksiooni luba. Viimase kümne aasta jooksul on osakute peatamist kasutatud kahel korral. Koroonapandeemia ajal tuli ühel eurofondil peatada osakute tagasivõtmine seoses investorite kiire lahkumisega (sama probleem oli kõikjal Euroopas). Teine peatamine oli tingitud Ukraina sõjast – kahe vene turule

investeertava fondi osakute tagasivõtmine on olnud peatatud sõja algusest alates (kasutatud tähtaja pikendamist) kuni fondide likvideerimiseni.

Ebasoovitav mõju

Kasvatab halduskoormust. LMT-de rakendamine toob kaasa:

- täiendavad riskijuhtimise protseduurid;
- vajaduse teha regulaarseid likviidsusstressiteste;
- aruandluskohustuse suurenemise (nii sisemiselt kui järelevalvele).

Eeltoodu suurendab töömahtu ja nõuab täiendavat sisemist kompetentsi. Lisaks peavad fondivalitsejad tagama, et depositooriumid suudaksid LMT-ide rakendamist kontrollida ja jälgida.

Seega rakendamine nõuab:

- IT-lahenduste ja fondi arvutussüsteemide kohandamist;
- protsesside ümberkujundamist;
- personali koolitamist;
- juriidiliste ja konsultatsiooniteenuste kasutamist.

See võib suurendada fondivalitsejate tegevuskulusid, eriti väiksemate turuosaliste jaoks. Eurofonde on Eestis seitse. Mittekinniseid alternatiivfonde Eestis teadaolevalt ei ole. Seetõttu ei ole ebasoovitava mõju ulatus nii suur.

Sihtrühmaks 2 on fondide investorid.

Mõju ulatus ja suurus

Investoritele LMT-nõuded tähendavad:

- suuremat läbipaistvust fondi likviidsusriski ja riskijuhtimise poliitika kohta;
- kaitset turukrahhide ja massiliste lunastuste eest, mis aitab hoida fondi stabiilsust.

Ebasoovitavat mõju

Teoreetiliselt võivad antud nõuded tähendada:

- võimalikku viivitust osakute/aktsiate lunastamisel (sõltuvalt fondi likviidsusest ja aktiveeritud LMT tööriistadest);
- osaku hinna kõikumist stressiolukorras (*swing pricing, redemption fees*).

Sihtrühmaks 3 on Finantsinspeksioon.

Mõju ulatus ja suurus. Võib kaasa tuua teatud järelevalvekoormuse tõusu. Finantsinspeksioon peab hakkama jälgima, kas:

- kõikide eurofondide ja mittekinniste AIF-id puhul on valitud vähemalt kaks LMT-d;
- LMT-d on korrektselt dokumenteeritud;
- LMT-sid kasutatakse vastavalt reeglitele ja turuolukorrale.

See suurendab FI igapäevase järelevalve töömahtu ja vajab lisaressursse.

Ebasoovitavat mõju. LMT-nõuded suurendavad mingil määral seega Finantsinspeksiooni töömahtu mitmes valdkonnas: järelevalve, aruandlus, juhendamine, tururiskide monitooring, tehniline kompetents ja vaidluste lahendamine. See tähendab, et Finantsinspeksioon peab

tugevdama nii ressursse, oskusteavet kui ka IT-võimekust, et tagada LMT-de korrektne rakendamine kogu turul.

6.3. Piiriülene depoteenuse võimaldamine

Vastavalt IFS § 286 lõikele 2 peab Eesti investeerimisfondil varade hoidmiseks olema Eestis asutatud depositeorium, mh ka filiaalina. Depoteenust võivad pakkuda krediitiasutused ja investeerimisühingud. Hetkel pakub Eestis asutatud investeerimisfondidele depoteenust kolm krediitiasutust. Nendest sisuliselt üksnes üks pakub depoteenust laiemalt s.t. peale oma grupi fondide ka teistele fondidele. See näitab, et depoteenuse osas on konkurents Eestis üsna vähene.

Käesoleva eelnõu tulemina võib alternatiivfondile depoteenust osutada ehk olla depositeoriumiks ka teise liikmesriigi krediitiasutus (kes ei ole ennast Eestis kohapeal asutanud ei aktsiaseltsi ega filiaalina).

Võimalus kasutada piiriülest depositeoriumi tuleneb AIFMD viimastest muudatustest. Direktiivi põhjenduspunkti kohaselt on mõnel kontsentreeritud turul depositeoriumi teenuste konkurentsipõhisest osutamisest vajaka, mistõttu peaks liikmesriigil olema valik, kas anda finantsjärelevalve asutusele õigus lubada alternatiivfondile määrata mõnes teises liikmesriigis asutatud depositeoriumi. Piisava konkurentsi puudumine depositeoriumi teenuse osutamisel võib tuua kaasa alternatiivfondi valitsejale või aktsiaseltsifondile või usaldusfondile suuremad kulud ja vähendada alternatiivfondide turu efektiivsust. Võimalust lubada piiriülse depositeoriumi kasutamist saab kasutada aga vaid juhul, kui direktiivis sätestatud tingimused on täidetud ja alternatiivfondi finantsjärelevalve asutus (ehk meie mõistes Finantsinspeksioon) on selle eelnevalt heaks kiitnud. Isegi, kui direktiivis ettenähtud tingimused on täidetud, peaksid direktiivi põhjenduspunkti kohaselt finantsjärelevalveasutused loa andma alles pärast seda, kui nad on igal üksikjuhul eraldi hinnanud asjakohaste depositeoriumiteenuste puudumist oma riigis, võttes arvesse konkreetse alternatiivfondi investeerimisstrateegiat, kuna otsus teises liikmesriigis asutatud depositeoriumi määramise lubamise kohta ei tohiks olla automaatne.

Kokkuvõttes käesoleva eelnõu kohaselt tehakse valik kasutada direktiivis liikmesriikidele antud võimalust piiriülse depositeoriumiteenuse võimalust. Muudatus suurendab konkurentsi depositeoriumite turul ja pakub rohkem valikuid alternatiivfondidele, kelle juures oma varasid hoida.

Sihtrühmaks 1 on Eestis asutatud alternatiivfondid.

Mõju ulatus ja suurus. Mõju ulatust ja suurust on keeruline hinnata. Sõltub paljuski sellest, et kas teiste liikmesriikide krediitiasutused soovivad Eestis depositeoriumiteenust osutada. Võiks arvata, et mõningane huvi võiks selle vastu olla.

Avalikest allikatest leitavate andmete põhjal depootasud Eesti fondidel jäävad 0,03%–0,41% vahale aastas (sõltuvalt fondist, miinimumsumma tingimustest ja/või fikseeritud aastatasudest).

Kui vaadata nõ laiemalt pilti fondide tasudest, siis vastav kulude näitaja (TER) sisaldab:

- valitsemistasu;
- **depootasu**;
- administratsioonitasud;
- aruandluskulud;
- audiitori tasu.

TER aga ei sisalda:

- tehingutasusid
- tootlustasusid
- sisenemis/väljumistasusid

Eestis on tavapärane TER vahemik:

- indeksfondid: **0,2–0,7%**;
- aktiivsed aktsiafondid: **1–2,2%**;
- pensionifondid (II ja III sammas): **0,3–0,8%**;
- kinnisvarafondid (AIF-id): väga varieeruv: **1–3%**, mõnikord rohkem.

ESMA 2025. aastal koostatud raportis leiti, et traditsiooniliste (retail) fondide – eurofondide – toote enda ja selle turundamise kulude suurus kokku jääb tavaliselt vahemikku 0,5%–2% aastas, olenevalt fondi liigist. Kui suur on sellest depootasu, raportist ei selgu.

Tuginedes EFAMA ja ESMA infole võiks väga ligikaudselt öelda, et EL-s jäävad eurofondide depootasud vahemikku suurusjärgus 0,1–0,3%, sõltuvalt fondi vara mahust. Investeeringute variatiivsus on alternatiivfondidel palju suurem kui eurofondidel, sõltuvalt fondi suuruselt, varaklassidest, kuhu investeeritakse (aktsiad, välisfondid, ETF-id, võlakirjad), depositeeriumi ja selle teenuste mahust võib depositeeriumi tasu olla suurem (nt 0,4%) või väiksem (nt 0,05%) ja jääda viidatud keskmisest vahemikust välja.

Kokkuvõttes, depootasu võib TER-st olla arvestatava suurusega ja seega võiks suurem konkurents tähendada ka tasude langemist mõnevõrra.

Ebasoovitav mõju on vähene.

Sihtrühmaks 2 on depositeeriumina tegutsevad krediidiasutused.

Mõju ulatus ja suurus. Eestis asutatud krediidiasutustel tekib võimalus pakkuda depositeeriumiteenust piiriülel sellistes teistes liikmesriikides, kus on samuti otsustatud piiriülese depositeeriumi kasutamist lubada. Mõju praktikas võib vähemalt esialgu jääda pigem tagasihoidlikuks arvestades, et Eestis on praegu ainult üks krediidiasutus, kes osutab depositeeriumiteenust grupist välja jäävatele fondidele.

Ebasoovitavat mõju on vähene.

Sihtrühmaks 3 Finantsinspeksioon.

Mõju ulatus ja suurus. Mõju ulatus ja suurus on pigem väike, seda tulenevalt sellest, et Finantsinspeksiooni järelevalvekoormus ilmselt märgatavalt ei suurene. Siiski võib mõningane koormus kasvada, kui mõni Eestis asutatud alternatiivfondi valitseja soovib kasutada teise liikmesriigi depositeeriumiteenust – sel juhul peab Finantsinspeksiooni vastavat luba menetlema. Samas ei tohiks see tähendada seda, et Finantsinspeksioon peaks uusi inimesi tööle palkama.

Ebasoovitavat mõju on vähene.

6.4. Lepingulise fondi ja aktsiaseltsifondi ühinemine

Eelnõuga muudetakse fondide ühinemise sätteid ja lubatakse lepingulise fondi ja aktsiaseltsifondi ühinemist. Kehtiv seadus seda Eestis ei luba, lubab aga sellist ühinemist piiriüleselt. Muudatusel on majanduslik mõju. Samuti mõjutab see fondivalitseja halduskoormust (vt seletuskirja punkti 6.7).

Sihtrühmaks 1 on fondivalitsejad ja aktsiaseltsifondid (lepinguline fond ei ole juriidiline isik). Tegevusloaga fondivalitsejaid on Eestis kaksteist. Lisaks neile on veel kuus tegevusloaga väikefondi valitsejat. Aktsiaseltsifonde on Eestis avalike fondidena asutatud ja registreeritud kaks (lepingulisi avalikke fonde, mis ei ole pensionifondid, on kümme, millest kaks on likvideerimisel). Mitteavalikke fonde on Eestis asutatud ja registreeritud 20, neist kaks on aktsiaseltsifondid, kümme lepingulised fondid ja kaheksa usaldusfondid).

Mõju ulatus ja suurus.

Erinevat liiki fondide ühendamise võimaldamine lisab fondivalitseja jaoks paindlikkust, võimaldab elavdada Eesti fondisektorit ning muuta fondid investoritele läbi nende aktiivsema osalemise võimaluse atraktiivsemaks ja rahvusvaheliselt konkurentsivõimelisemaks. Fondide ühendamine võib tõsta kuluefektiivsust (suuremad mahud, millega kaasnevad väiksemad tegevus- ja investeerimiskulud). Kuivõrd kehtiva seaduse kohaselt saaksid lepinguline fond ja aktsiaseltsifond ühineda läbi kahekordse piiriülese fondide ühinemise (Eesti lepinguline fond ühineks mõne teise lepinguriigi aktsiaseltsifondiga ning seejärel viimane omakorda Eesti aktsiaseltsifondiga), siis vähendab seaduse muudatus ka otseselt ühinemise enda kulusid ja koormust fondivalitsejale. Täpset mõju on aga keeruline hinnata.

Üheks oluliseks ja ehk ühinemise järgselt n.ö käegakatsutaivamaks eeliseks on aktsiaseltsifondi käsitlemine maksuresidendina. See võimaldab fondil tagasi saada teistes riikides enammakstud tulumaksu intressidelt ja dividendidelt. Lepingulisel fondil (kui varakogumil) jääb see raha saamata, sest Eesti seadusandlus ei võimalda täna saada EMTA-st residentsustõendit. Residentsustõendi väljastamine EMTA poolt toimub TuMS § 6 alusel, mis reguleerib isikute ringi, kes on maksuresidendid. Aktsiaseltsifondi juriidilise isikuna käsitletakse TuMS § 6 lg 2 alusel residendina, ent lepinguline fond varakogumina ei kvalifitseeru maksuresidendiks.

Lepingulise fondi maksukäsitlus omab praktikas fondi tootlusele negatiivset mõju, sest raha jääb fondil saamata. Fondi vara väärtusest sõltub ka valitsemistasu ehk mõjutatud on ka fondivalitseja sellest. Kui enammakstud tulumaksu intressidelt ja dividendidelt tagasi ei saa, jääb investeringu väärtus ka investori jaoks madala. Maksumõju on täpsemalt vaadatud sihtrühma 2 all.

Ebasoovitav mõju on vähene. Aktsiaseltsifond ja selle fondivalitseja on iseseisvad juriidilised isikud, kumbki oma juhtimisstruktuuriga – fondi ja fondivalitseja juhid ei tohi seaduse järgi kattuda. Aktsiaseltsifondi ühingujuhtimine ning volituste ja vastutuse küsimused nõuavad praktikas võrreldes lepingulise fondi majandamisega rohkem ressursi ja tähelepanu. Võrreldes aktsiaseltsifondiga, allub lepinguline fond enam fondivalitseja taatele.

Sihtrühmaks 2 Investorid (arvu ei ole võimalik välja tuua).

Mõju ulatus ja suurus.

Aktsiaseltsifond võiks olla investoritele atraktiivne, sest pakub neile aktiivsemat osalemise võimalust (läbi fondi üldkoosoleku). Kui mittekinnistest fondidest on investoril võimalik soovi korral väljuda, siis kinnises fondis on see enne fondi tähtaega keeruline. Seetõttu võib kinnise fondi puhul olla investori jaoks mõistlikum investeerida läbi aktsiaseltsifondi, mille formaat

võimaldab investoril vajadusel läbi üldkoosoleku oma õigusi teostades sekkuda fondi juhtimisse ja strateegiasse.

Aktsiaseltsifondil on eelis ka maksustamisel, kuivõrd sellist fondi saab käsitleda maksuresidendina, mis võimaldab fondil tagasi saada teistes riikides enammakstud tulumaksu intressidelt ja dividendidelt. See omakorda mõjub positiivselt fondi tootlusele. Maksustamise mõju fondile sõltub praktikas sellest, kas fond investeerib kasvuaktsiatesse või dividendiaktsiatesse ja võlakirjadesse. Kahe viimase puhul on enammakstud tulumaksu osakaal suurem.

Kuivõrd lepingulise fondi puhul ei saa enammakstud tulumaksu intressidelt ja dividendidelt tagasi küsida, jääb see raha fondil saamata ja investoril jaoks jääb tema investeeringu väärtus madalam. Maksuaspektist lähtuvalt oleks lepingulise fondi ühinemine aktsiaseltsifondiga investoril vaatest kasulik. Tabelis nr 3 on ühe fondivalitseja näitel toodud, milline oli maksustamise mõju perioodil 2019–2022⁴¹.

Tabel nr 3. „Näide maksustamise mõjust fondi investeringutele, perioodil 2019–2022“

Perioodi keskmine fondi maht	47 miljonit eurot
Tagastamata tulumaks keskmiselt aasta kohta	60 tuhat eurot

Keskmiselt 60 tuhat eurot aastas oli siis tootlus, mis jäi fondil ja investoritel teenimata. Tagastamata enammakstud tulumaks jääb teiste Euroopa riikide tuluks.

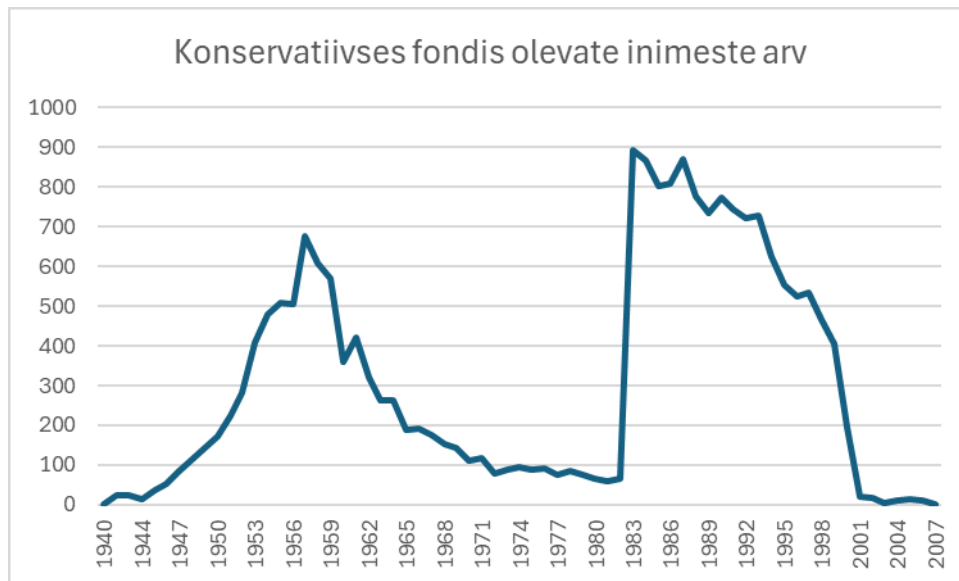
Ebasoovitavat mõju on vähene. Aktsiaseltsifond ja selle fondivalitseja on iseseisvad juriidilised isikud, kumbki oma juhtimisstruktuuriga – fondi ja fondivalitseja juhid ei tohi seaduse järgi kattuda. Aktsiaseltsifondi ühingujuhtimine ning volituste ja vastutuse küsimused nõuavad praktikas võrreldes lepingulise fondi majandamisega rohkem ressursi ja tähelepanu. Võrreldes aktsiaseltsifondiga, allub lepinguline fond enam fondivalitseja taatele.

6.5. Konservatiivse pensionifondi valitsemise kohustuse kaotamine

Eelnõu kaotab kohustusliku pensionifondi valitseja kohustuse valitseda konservatiivset pensionifondi. Sellise pensionifondi valitsemine jääb ka edaspidi siiski lubatuks.

Sihtrühmaks 1 on II sambas raha koguvad inimesed, keda oli 2025. aasta septembri seisuga umbes 580 tuhat inimest. Lisaks ka kõik inimesed, kes tulevikus liituvad II sambaga. Konservatiivses pensionifondis omab osakuid 25 tuhat inimest ja nad jagunevad üldjoontes kaheks - pensionärid ja pensioniikka jõudvad inimesed ning kunagi II sambasse loositud kohustuslikud II sambaga liitunud (vt joonis 1).

⁴¹ Sellesse perioodi jäi ka 2020. a, mille numbrid olid tavapärasest väiksemad, sest koroonapandeemia tõttu otsustasid mitmed ettevõtted mitte maksta dividende või oli see neil lausa keelatud

Joonis 1. Konservatiivse pensionifondiga liitunud inimeste arv sünniaasta järgi.

Mõju ulatus ja suurus. Mõju II sambas raha koguvatele inimestele sõltub eelkõige fondivalitsejate otsustest ja tegevusest. Juhul kui fondivalitsejad ei muuda senist praktikat ja jätkavad sarnase investeerimisstrateegiaga fondide pakkumist, siis mõju osakuomanikele puudub. On tõenäoline, et fondivalitsejad jätavad alles madala riskiga pensionifondid, kuid võrreldes praegusega võib suurendada vähesel määral riskitaset, kuid samas ka potentsiaalne tootlus.

Konservatiivne pensionifond on olnud II sambaga liitunud pensioniealiste ja pensionieelike inimeste üheks peamiseks fondi valikuks. Need inimesed on tõenäoliselt eeldanud, et konservatiivne fond tagab kogutud rahasumma kaitse ja pensionieas on olulisem, et kogutud summa pigem ei vähene, kui kasvab. Samas on inimesed pensionil keskmiselt 20 aastat, II sambas tulenevalt madalamast pensionieast isegi 24 aastat. Samuti võivad pikema elueaga inimesed olla pensionil ka 40 aastat ja enam. Konservatiivsete pensionifondide pikaajaline tootlus on jäänud keskmiselt ca 1–2% juurde, mis on inflatsioonist madalam. Kui pensionär jääb aastakümneteks konservatiivsesse pensionifondi, väheneb tema kogutud raha ostujõud oluliselt. Seepärast on ka pensionieelikele pigem kasulik, kui seniste konservatiivsete fondide riskitaset ja potentsiaalne tootlus tõuseb.

Konservatiivses fondis on ka 12 tuhat inimest, kes on sündinud 1983. aastal või hiljem ja kellele see fond kunagi loositi. Nende jaoks tegemist liiga konservatiivse investeerimisstrateegiaga arvestades kogumisperioodi, mistõttu on igasugune riski ja potentsiaalse tootluse suurenemine neile kasulik.

Joonis 2. II samba fondide üldindeks (sinine joon), III samba pensionifondide üldindeks (kollane joon) ja konservatiivsete fondide indeks (punane joon).

Kokkuvõttes on mõju ulatus ja suurus II samba kogujatele pigem väike.

Ebasoovitav mõju võib tekkida, kui kõik pensionifondid kaotavad ära madala riski tasemega fondi. Selle tõenäosus on siiski väga väike, sest madala riski tasemega fondide järgi on olemas teatud nõudlus ja selline tegevus ei ole fondivalitsejatele äärmiselt kasulik. Isegi kui mõni fondivalitseja otsustab seda teha, siis saavad inimesed valida sarnase fondi mõne teise fondivalitseja juures.

Sihtrühmaks 2 on kohustusliku pensionifondi valitsejad, keda on Eestis 5. Konservatiivseid pensionifonde on samuti 5, st igal fondivalitsejal on üks. Konservatiivsete pensionifondide maht oli 2025. aasta septembri kesel 104 miljonit eurot, mis moodustas 1,6% II samba fondide kogumahust.

Mõju ulatus ja suurus. Muudatus mõjutab pensionifondi valitsejate tegevust, kuid sellega ei kaasne otsest rahalist tulu ja kulu. Praegu on II sambas fondivalitsejal kohustus pakkuda muu hulgas ka konservatiivset pensionifondi. Konservatiivsetel pensionifondidel on omad täiendavad investeerimispiirangud. Sellise kohustuse kadumisel tekib fondivalitsejale valik, kas jätta need fondid alles või kaotada ära. On tõenäoline, et kui mitte kõik, siis vähemalt osa neid fonde jätkavad tegevust. Teisalt kuna investeerimispiirangud lõdvenevad, siis on fondivalitsejatel suurem valik millistesse instrumentidesse fondi vara investeerida. Kuna aga tegemist oleks jätkuvalt madala riskitasemega fondidega, siis tõenäoliselt nende fondide investeerimisportfell vähemalt lühiajaliselt liiga palju ei muutu. Kokkuvõttes on mõju ulatus ja suurus fondivalitsejatele väike.

Ebasoovitavat mõju fondivalitsejatele ei teki. Seaduses kaob ära kohustus selliseid fonde pakkuda, kuid soovi korral on võimalik jätkata nii nagu praegu.

6.6. Pensionifondide põhiteave

Pensionifondide puhul on seni kasutatud eurofondidele sarnast põhiteavet. Eelnõuga asendatakse senine põhiteave uuel kujul põhiteabega.

Sihtrühmaks 1 on II ja III sambas raha koguvad inimesed, keda oli 2025. aasta septembri seisuga vastavalt umbes 580 ja 180 tuhat inimest. Lisaks ka kõik inimesed, kes tulevikus liituvad II või III sambaga.

Mõju ulatus ja suurus. Pensionifondide põhiteabe tabeli avaldamine seniste põhiteabe lehtede asemel lihtsustab oluliselt inimese jaoks pensionifondide valimist liitumisel, fondide vahetamisel või sissemaksete suunamisel. Praktika on näidanud, et pensionifondi valides või fondi vahetades pensionikogujad valdavalt põhiteabe dokumente ei loe. Põhiteabe dokument on umbes 2–3 lehekülge pikk ning selle sisu ei pruugi olla tavainimese jaoks kergesti mõistetav. II sambas on 24 ja III sambas 16 erinevat pensionifondi. Kõigi nende fondide põhiteabe dokumentide omavaheline võrdlus on ebamõistlikult mahukas ja võib lisaks nõuda eriteadmisi.

On üsna tõenäoline, et fondivalikut tehes tutvub pensionikoguja parimal juhul mõne üksiku pensionifondi põhiteabega, kuid võimalikud alternatiivid jäävad läbi kaalumata. Internetis leidub küll mitmeid pensionifondide võrdlusi, kuid selliste võrdluste koostamine ega kasutamine pole pensionifondide müügitöös kohustuslik. Ilmselt on parimad võrdlused leitavad AS Pensionikeskuse veebilehelt www.pensionikeskus.ee, kuid ka seal ei ole kogu vajalik info alati lihtsalt leitav.

Pensionifondide põhiteabe tabeli avalikustamine ja kasutamine teeb seega osakuomanikule võimalikult lihtsaks endale sobivaima ja isiklikele eelistustele (riskistase, tasud, investeringud Eestisse, investeerimisstrateegia jm) vastava fondi valimise. Muudatus säästab inimese jaoks aega, kuid võib kaasa tuua ka rahalist kasu kõrgema tootluse ja pensioni näol juhul kui inimene suudab valida endale parem fondi. Viimase mõju suurust on siiski keeruline prognoosida.

Kokkuvõttes on mõju ulatus inimestele keskmine, sest igal aastal vahetab pensionifondi ja alustab sissemakseid uude fondi 10% II sambaga liitunutest (III sambas on see osakaal väiksem). II sambaga liitub igal aastal 10–20 tuhat inimest ja III sambaga umbes 10 tuhat inimest. Samas saavad põhiteabe tabeliga tutvuda kõik II ja III sambaga liitunud inimesed.

Mõju suurus on inimestele pigem väike, sest üldine ajakulu fondivalikul on juba täna väike. Mõju inimeste kogutud summadele ja pensionile on keeruline arvuliselt hinnata, kuid tõenäoliselt on see positiivne.

Ebasoovitav mõju puudub.

Sihtrühmaks 2 on pensionifondi valitsejad, keda on Eestis 5.

Mõju ulatus ja suurus. Mõju ulatus on suur, sest see puudutab kõiki pensionifondi valitsejaid. Kõik fondivalitsejad peavad muutma oma II ja III samba põhiteabe info esitamise viisi.

Mõju suurus fondivalitsejatele on väike kui arvestada, et põhiteabe info kokkupanek ja osakuomanikule näitamine moodustab väikse osa fondivalitseja kogu tegevusest. Siiski väheneb nende jaoks administratiivne koormus, sest enam ei ole vaja fondivalitsejatel koostada mitme lehekülje pikkust dokumenti ja piisab kui nad esitavad Pensionikeskusele, kes paneb

kokku tabeli, ainult sisend näitajad. Neid numbreid, va arvatud Eesti investeeringute osakaal, arvutavad nad välja juba ka täna.

Teisalt võib mõju fondivalitsejatele tekkida ka suurenenud konkurentsi kaudu, sest inimestele näidatakse selgemalt erinevate fondide võrdlust. Tegemist on kaudse mõjuga, mille suurust ei ole võimalik hinnata. Konkurentsi suurenemisel on osakuomaniku jaoks positiivne mõju.

Ebasoovitavat mõju võib tekkida, kui fondivalitsejate administratiivne koormus suureneb, kuid selle tõenäosus on väga väike.

Sihtrühmaks 3 on Pensionikeskus.

Mõju ulatus ja suurus. Mõju suurus on väike, sest muudatus ei eelda Pensionikeskusest suuremaid arendusi. Pensionikeskus on harjunud sarnast informatsiooni oma kodulehel avaldama ning tal on olemas toimiv andmevahetus fondivalitsejatega ja kontohalduritega (pangad).

Ebasoovitavat mõju ei ole.

6.7. Muudatuste mõju halduskoormusele

Valdav enamus muudatusi on eelnõus tingitud direktiivi ülevõtmisest ja kuigi paljud neist muudatustest on fondivalitseja jaoks tema tegevusvõimalusi laiendavad (tegevusloa ulatuse laienemine, sh fondi arvel laenu andmise võimalus, piiriülese deponitooriumi kasutamise võimalus, investeerimisteenuste ja kõrvalteenuste edasiandmise võimalus) toob direktiiv siiski ka rea nõudeid ja kohustusi, mis on halduskoormust suurendavad (eelkõige täiendavad nõuded vajaliku inimressursi olemasolu ja kasutamise tõendamiseks tegevusloa taotlemisel, täiendav aruandluskohustus (järelevalvelised aruanded, sh aruanne tegevuse edasiandmise kohta), kohustus näha ette likviidsusriski juhtimise meetmed mittekinnistele alternatiivfondidele ja eurofondidele jms). Kuivõrd koormust suurendavad nõuded tulenevad direktiivist ei ole eelnõu koostamisel olnud võimalust ka kaaluda nende nõuete kehtestamisest loobumist.

Kogu investeerimisfondide regulatsioon tuginebki suures osas EL direktiividel, mistõttu on selliste normide või seaduste leidmine, mille võiks halduskoormust vähendada vastumeetmena kehtetuks tunnistada, osutunud keeruliseks⁴².

Halduskoormust vähendavate meetmetena on eelnõus loobutud alternatiivfondide puhul investorile fondi dokumentatsiooni paber kandjal kättesaadavaks tegemise kohustusest (eurofondide puhul seda kahjuks teha ei saanud, sest nende fondide puhul tuleneb see nõue direktiivist) ning piirangust, mis ei luba ühineda lepingulisel fondil ja aktsiaseltsifondil (siin oleme olnud UCITS direktiivist rangemad, viimase järgi peaks ka selline ühinemine olema lubatud).

Rohkem on leevendusi tehtud pensionifondidega seonduvalt, mida direktiivid enamasti otseselt ei reguleeri. Pensionifondi valitsejate vaatest on halduskoormust tõstvaks muudatus järelevalvelises aruandluses, kus nähakse ette, et aruanne tuleb esitada ka fondi iseloomustavate tunnuste kohta ja siit omakorda rahandusministri 13. jaanuari 2017. aasta määruses nr 3 „Finantsinspeksioonile esitatavate investeerimisfondi aruannete sisu, koostamise meetodika ja esitamise kord“ tehtavad muudatused. Need aruandluse muudatused on tingitud Euroopa

⁴² Finantsinspeksiooni ettepanekuid vähendada finantssektori halduskoormust, mis laekusid vahetult enne eelnõu kooskõlastamiseks esitamist ei ole jõutud veel läbi kaaluda.

Keskpannga investeerimisfondide statistika määrusest⁴³ ja puudutavad laiemalt kõiki avalikke fonde.

Halduskoormust vähendavate meetmetena:

1. kaotatakse eelnõuga kohustuslike pensionifondide igakuine investeeringute aruande koostamise ja avalikustamise kohustus (Finantsinspeksioon kogub investeeringute kohta järelevalvelise aruandluse käigus andmeid nagunii ning vajalikud andmed tehakse edaspidi kättesaadavaks Finantsinspeksiooni veebilehel statistika all);
2. loobutakse järelevalvelises aruandluses fondi osakute aruandest (pensionifondi valitseja ei pea seda enam esitama, vajalikud andmed küsitakse pensioniregistri pidajalt);
3. kaotatakse kohustus valitseda konservatiivset pensionifondi ja on loobutakse spetsiifilistest investeerimispiirangutest, mis sellise fondi puhul kehtisid;
4. asendatakse eurofondide kunagistel põhiteabe nõuetel tuginev pensionifondi põhiteave uue ja lihtsama põhiteabe lahendusega.

Kohustusliku pensionifondi valikuavalduse ja vahetamise avalduse puhul ning avalduse puhul uue pensionifondi valimiseks pensionifondi likvideerimise korral jäetakse välja nõue, et isik peab kinnitama, et ta on tutvunud kohustusliku pensionifondi tingimuste ja prospektiga. Edaspidi piisab kinnitusest põhiteabega tutvumise kohta. Muudatus vähendab mõnevõrra halduskoormust pensionikoguja jaoks.

Lisaks on eelnõus üks muudatus, mis teeb lihtsustusi tööandjate jaoks, kes oma töötajate eest III sambasse sissemakseid teevad. Edaspidi saab sarnaselt II sambale teha Pensionikeskuse veebilehel isikukoodi alusel päringuid ka III sambaga liitumise kohta. Praegu eeldab selliste päringute tegemine andmevahetuslepingu sõlmimist, mis väikese töötajate arvu puhul on tööandjale asjatult koormav.

Pensionifonde puudutavad leevendused suurendavad mõnevõrra halduskoormust pensioniregistri pidaja jaoks. Viimane hakkab edaspidi ise esitama Finantsinspeksioonile aruannet pensionifondi osakute kohta. Samuti tekib pensioniregistri pidajale kohustus avaldada oma veebilehel pensionifondide põhiteavet.

6.8. Andmekaitse mõjuhindang muudatustele

Andmekaitsemääruse GDPR artikli 35 kohaselt tuleb koostada andmekaitse mõjuhindang, kui andmetöötluse tulemusel võib tõenäoliselt tekkida suur oht isikute õigustele ja vabadustele. Eelnõus esitatud muudatused üldiselt ei mõjuta isikuandmete töötlemise ulatust, konteksti ega eesmärke.

Erandiks on loodavale krediiditeaberegistrile andmete edastamine, kui alternatiivfondi arvel antakse laenu tarbijale. Viimane on seotud KJS eelnõuga ja selle andmekaitse mõjuhindangut on väga põhjalikult käsitletud KJS eelnõu seletuskirja punktis 3.5⁴⁴ ning siin üle ei korrata.

Isikuandmete töötlemist puudutab ka III sambaga liitumise päringu kättesaadavaks tegemine Pensionikeskuse veebilehel, kuid suurt ohtu, mis sellest tõenäoliselt võiks tekkida isikute õigustele ja vabadustele, ei ole. Eelnõuga täiendatakse EVKS § 7 lõiget 6¹ sättega, mis näeb ette, et pensioniregistri pidaja veebilehel peab olema võimalik teha isikukoodi või

⁴³ Euroopa Keskpannga määrus (EL) 2024/1988, investeerimisfondide statistika kohta ja millega tunnistatakse kehtetuks otsus (EL) 2015/32 (EKP/2014/62) (EKP/2024/17)).

⁴⁴ <https://www.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/9da932aa-06d9-4caa-ad47-be8fdaddc7d3/Krediiditeabe%20jagamise%20seadus/>.

pensionikonto numbri alusel päringuid selle kohta, kas isik on esitanud avalduse sissemaksete tegemiseks vabatahtlikku pensionifondi, ning täpsustab, et veebilehel avalikustatakse isiku pensionikonto number ja vabatahtlikku pensionifondi sissemaksete tegemise alguskuupäev. Kõnealuseid andmeid ei saa kasutada muuks, kui teadmiseks, kas isik on III sambaga liitunud ja millal ning sissemaksete tegemiseks selle isiku III sambasse (makse tegemist hõlbustab pensionikonto numbri teadmine). Selline päring võimaldab küll ka isikul endal lihtsalt ja mugavalt kontrollida, kas ta on III sambaga liitunud, aga on eelkõige oluline tööandjate jaoks, kes soovivad teha sissemakseid oma töötajate eest. Päringu tegemine eeldab isikukoodi teadmist. Samasugune päring on olemas II samba kohta. Pensioniregistris rakendatavad privaatsuspõhimõtted ja isikuandmete töötlemise reeglid on kättesaadavad pensioniregistri pidaja veebilehelt⁴⁵.

7. Seaduse rakendamisega seotud riigi ja kohaliku omavalitsuse tegevused, eeldatavad kulud ja tulud

Eelnõuga ei kaasne tulusid ega kulusid riigieelarvele, kohalikele omavalitsustele ega riigiasutustele.

8. Rakendusaktid

Eelnõuga antakse IFS § 94 lõikega 2 uus volitusnorm – valdkonna eest vastutav minister kehtestab pensionifondi riskitaseme määramise tingimused ja korra. Tegemist on uue määrusega ja selle kavand on esitatud seletuskirja lisas 1.

Uus volitusnorm lisatakse ka IFS-i rakenduslikku §-i 527³ (lõige 3), mis lubab valdkonna eest vastutaval ministril täpsustada, millistel tingimustel ja mis ajaks tuleb Eestis asutatud või moodustatud alternatiivfondi deponitoorium viia eelnõus esitatud IFS § 286 lõike 2 esimeses lauses sätestatud nõuetega kooskõlla, kui alternatiivfondide vara maht kokku, millele osutatakse vara hoidmise teenust Eestis, jõuab 50 miljardi euronit või sellega samaväärse summani muus vääringus. Tegemist on võib-määrusega, mille kehtestamise vajadus võib tekkida alles kunagi tulevikus. Määruse kavandit sel põhjusel praegu koostatud ei ole.

Lisaks tingib eelnõu vajaduse muuta kolme olemasolevat määrust:

1. Rahandusministri 13. jaanuari 2017. a määrus nr 3 „Finantsinspeksioonile esitatavate investeerimisfondi aruannete sisu, koostamise meetodika ja esitamise kord“;
2. Rahandusministri 18. jaanuari 2017. a määrus nr 8 „Nõuded avalikustamisele kuuluvate fondi aruannetele“;
3. Rahandusministri 18. veebruari 2017. a määrus nr 16 „Nõuded prospektile ja välisriigi fondi kohta esitatavale lisateabele“.

Esimene neist kolmest määrusest ehk järelevalvelise aruandluse määrus on kavas uuesti kehtestada. See eelnõu on juba kooskõlastusringil käinud ja määruse kavandit eraldi koostatud ei ole.

Teise ehk avalike aruannete määruse puhul tuleb investeringute aruande kohta määruses märkida, et seda kohustusliku pensionifondi kohta koostada ega avalikustada ei ole vaja. See on seotud IFS § 93 lõike 2 kehtetuks tunnistamisega.

⁴⁵ <https://www.pensionikeskus.ee/meist/isikuandmete-tootlemine/>.

Kolmandas ehk avaliku fondi prospekti puudutavas määruuses on kavas täpsustada mõnevõrra aktiivse ja passiivse investeerimisstrateegia kajastamise küsimust prospektis. See on seotud IFS § 74 lõike 2 punkti 1 muutmisega.

Nende kahe viimase planeeritava väikse muudatuse kohta eraldi rakendusakti kavandit koostatud ei ole.

9. Seaduse jõustumine

Eelnõu on planeeritud seadusena jõustuma 2026. aasta 16. aprillil, mis on direktiivi (EL) 2024/927 ülevõtmise tähtaeg. Direktiiv näeb osadele sätetele ette hilisema rakendusaja. Sellest lähtuvalt on eelnõu § 1 punktid 28, 30, 31, 33, 34, 39, 46, 83, 126, 130, 133 ja 134 ning § 2 punktid 3 ja 4 planeeritud vastavalt jõustuma aasta hiljem ehk 2027. aasta 16. aprillil.

Muudatused, millega võetakse üle direktiivi (EL) 2024/2994 eurofonde puudutavad sätted ehk eelnõu § 1 punktid 53–55, on kavandatud jõustuma 2026. aasta 25. juunil, nagu näeb ette nende muudatuste aluseks olev direktiiv.

Pensionifondide põhiteabe muudatused on samuti kavandatud jõustuma hiljem. Uued nõuded pensionifondi valitsejale (eelnõu § 1 punktid 43 ja 47–51) ja muudatused II samba avaldustel (§ 3 punkt 1) on planeeritud jõustuma 2027. aasta 1. jaanuaril. See jätab pensionifondi valitsejatele piisava aja uuel kujul põhiteabe esitamiseks valmistumiseks, samuti aja avalduste vormide muutmiseks. EVKS-i muudatus, mis näeb ette pensionifondide põhiteabe avaldamise Pensionikeskuse veebilehel (eelnõu § 7 punkt 3) on kavandatud jõustuma 2027. aasta 1. veebruaril. Selleks ajaks on pensionifondi valitsejad pensioniregistri pidajale uuel kujul pensionifondide põhiteabe saatnud ning pensioniregistripidajal on võimalik need ettenähtud võrdlustabelitena avaldada.

Alternatiivfondi arvel tarbijale laenu andmist puudutavad muudatused, mis on seotud KJS eelnõuga ja selle jõustumise kuupäevadega, on kavandatud vastavalt jõustuma 2027. aasta 1. oktoobril (eelnõu § 1 punktid 8 ja 9, 69, 75–77 ning 163) (lõige 6) ja eelnõu § 1 punkt 160 jõustuma 2028. aasta 1. juunil.

10. Eelnõu kooskõlastamine ja huvirühmade kaasamine

Eelnõu esitatakse kooskõlastamiseks ministeeriumidele, Finantsinspeksioonile ja Eesti Pangale ning selle suhtes küsitakse arvamust AS-lt Pensionikeskus, Eesti Pangaliidult, FinanceEstonialt, Eesti Kindlustusseltside Liidult ning järgmistelt fondivalitsejatelt⁴⁶: AS Avaron Asset Management, AS Birdeye Capital, AS Plural Estonia, Limestone Platform AS.

Algatab Vabariigi Valitsus2025

(allkirjastatud digitaalselt)

⁴⁶ Need on fondivalitsejad, kes ei ole Finance Estonia liikmed.